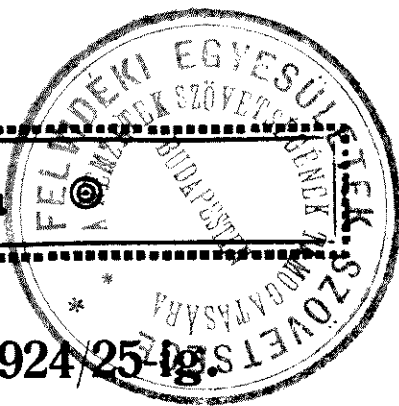

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG

Közoktatásunk legfontosabb adatai 1920/21-től 1924/25-ig.

Principales données de l'instruction publique de la Hongrie de 1920—1921 à 1924—1925.

Résumé. Le relevé 1er présente, pour les années scolaires 1920/21—1924/25, le nombre des écoles, du personnel enseignant et des élèves par genres d'écoles, donnant, la première fois, un tableau d'ensemble, embrassant cinq années, de l'instruction publique de la Hongrie actuelle. Il ressort de nos données que pour tous les genres d'instituts d'enseignement, le nombre des écoles de Hongrie augmenta successivement pendant les 5 années envisagées, à l'exception des écoles normales, secondaires et supérieures (quelques Hautes Ecoles de droit et de théologie furent supprimées).

De même, le nombre des élèves allait augmentant pour presque toutes les espèces d'école. Seules les écoles primaires et les Hautes Ecoles firent exception, où le nombre des élèves diminuait depuis 1923/24. Cela tenait, aux écoles primaires, à la diminution de la natalité, survenue pendant la guerre, et aux Hautes Ecoles, à la cessation de l'accroissement transitoire, au „numerus clausus“ et à la grave situation financière.

Quant au nombre du personnel enseignant, l'accroissement n'y fut pas aussi uniforme, la diminution de l'effectif ayant fait de fortes brèches sur la plupart des points.

Le tableau II présente le nombre moyen des élèves par écoles, ainsi que combien d'élèves revenaient sur un membre de personnel enseignant.

Quelque sommaire qu'il soit, le tableau ci-dessus fait voir que l'instruction publique de la Hongrie actuelle représente une force considérable de culture et qu'elle est capable de se développer vivement.

Az I. sz. kimutatás keretében a közoktatási statisztika legfontosabb adatait vagyis a tanintézetek, tanerők és tanulók számát mutatjuk be a legutolsó évtödre vonatkozólag azaz 1920/21-től 1924/25-ig. Kimutatásunk felöleli az óvóintézeteket, továbbá az elemi iskoláktól kezdve valamennyi tanintézetet, kivéve a kevésbé jelentős ipari, kereskedelmi, művészeti stb. szaktanfolyamokat, valamint a fogház- és börtöniskolákat, amelyek tulajdonképpen a népoktatás körébe volnának sorolhatók, mint-hogy a legelemibb ismeretekre tanítják a szabadságvesztésre ítéltet. Ilyen iskolánk az 1924/25. tanévben 21 volt szervezve és

pedig 4 börtön- és 17 fogháziskola. A fogháziskolák működése azonban meglehetősen bizonytalan, mert tanító- és helységhiány miatt egy részük állandóan szünetel.

Adataink valamennyi iskolafajnál csak a működő iskolákra és valamennyi iskolai évben (tehát 1920/21-ben is) ugyanazon területre (a mai Magyarország területére) vonatkoznak. Meg kell jegyeznünk, hogy a tanerők közt az óradó hitoktatók nem szerepelnek, továbbá, hogy a tanulók száma alatt az óvóintézeteknél a működési idő végén gondozott gyermekeket, az alsó- és középfokú iskoláknál a tanév végén iskolába járt tanulókat, a főiskoláknál pedig az illető tanév II. felére beiratkozott hallgatókat kell értenünk.

Az egyes iskolafajokra nézve a legszükségesebb tudnivalókat, illetve a lefolyt évtöd lényegesebb mozzanatait az alábbiakban soroljuk fel.

1. Az óvóintézetek száma kevéssel s inkább csak a szünetelő intézetek újból való megnyitása által emelkedett. Az állandó és nyári menedékházak óvoszemélyzetére nézve (l. a tanerők rovatát) figyelembe kell vennünk, hogy az azért marad alatta az intézetek számának, mivel csupán az okleveles egyének vétettek fel a kimutatásba; amennyiben azonban a vezetőként alkalmazott dajkákat is hozzászámítjuk az óvoszemélyzethez, ez esetben annak létszáma egészen véve megegyezik az állandó és nyári menedékházak számával.

A gondozott gyermekek (l. a tanulók rovatát) számánál évről-évre fokozatos és jelentős gyarapodást látunk, ami öt év alatt 71,3%-nak felel meg. Tekintve azt, hogy a születések száma tulajdonképpen csak a háború utáni évben emelkedett erősebben, a gondozott gyermekek számának emelkedését nemcsak ennek a körülménynek, hanem határozottan a viszonyok javulásának, az óvókötelezettség nagyobb mértékben való teljesítésének kell tulajdonítanunk. Említésre méltó az a kedvező körülmény, hogy a gondozott gyermekeknek 87—88%-a rendes kisdédóvóba jár.

2. Az elemi iskolák száma szintén emelkedett a tárgyalt öt év alatt, de ezeké is inkább azért, hogy a szünetelő iskolák — főképp az ismétlőtanfolyamok, amelyek igen

nagy számmal szüneteltek a háború alatt — újból megnyíltak. Ehhez képest a szervezett ismétlőtanfolyamok (iskolák) közt a legutóbbi tanévben már elenyészően csekély volt a szünetelők száma, míg 1920/21-ben 17%-ot is tett az. A mindennapi iskolák 1924/25. tanévi csökkenését azzal magyarázzuk, hogy a külön fiú- és leányiskolák közül több egyesített és közös iskolává szerveztetett.

A tanerők adatainak vizsgálatánál az általános és gazdasági ismétlőiskolákra nézve figyelembe kell vennünk, hogy ezeknek tanítószemélyzete a mindennapi iskolák tanítószemélyzetéből kerül ki; kimutatásunk ezért nem tüntet fel tanerőt az általános ismétlőiskolák mellett, a gazdasági ismétlőiskolák mellett szereplő adatok pedig csupán az önálló (szaktanítós) gazdasági iskolákra vonatkoznak, amelyek száma 1924/25-ben 47 volt.

A tanítószemélyzet létszáma, amelyet még 1921/22-ben is szaporított a menekültek száma, az 1922/23. tanévtől kezdve a létszámcsökkenés következtében apadt. Ez az apadás a három legutóbbi tanév alatt körülbelül 10%-ot tett. A tanszemélyzet csökkenésének kedvezőtlen hatását ellensúlyozza az, hogy 1922/23-tól kezdve a mindennapi iskolai tanulók száma is évről évre fogyott, minthogy ebben a tanévben kerültek beiskolázásra nagyban-egészen az 1915 szeptemberétől 1916 augusztusáig született gyermekek. Ez időtől kezdve pedig, amint tudjuk, a születések száma a háború végéig állandóan apadt és csak 1919-ben emelkedett ismét, ami viszont csak 1925/26-ban érezteti hatását az I. osztályú tanulók számának emelkedésében. A születéseknek a háború alatt történt megcsappanásához képest az I. osztályba lépett elemi iskolai tanulók száma 1922/23-ban 36·7, a következő tanévben 10·9 s végül 1924/25-ben 9·7%-kal apadt.

Mint a népoktatás ügyének kiemelkedő mozzanatát kell megemlítenünk az iskoláztatási kötelesség teljesítésének biztosításáról szóló 1921. évi XXX. t.-c. meghozatalát. E törvény az 1922/23. tanév derekán lépett életbe s intézkedései is innen kezdve érvényesítették hatásukat, amint az az ismétlőiskolába járók számának az utolsó két tanévben való erős emelkedéséből kitűnik. Az ismétlőiskolába járók száma ehhez képest a lefolyt öt év alatt közel kétszeresére növekedett.

3. Az *inasiskolák* száma, ugyanúgy, mint az elemi iskoláknál az ismétlőtanfolyamoké, szaporodott, nagyrészt szintén a szünetelő intézetek újból való megnyitása folytán. A tanítószemélyzet is állandóan gyarapodott, öt

év alatt 46%-kal, pótolva azokat a hiányokat, amiket ezen a téren a háború okozott; ugyan- csak (a szigorúbb beiskolázással kapcsolatban) fokozatosan emelkedett a tanulók száma is; ez az emelkedés öt év alatt 66%-nak felel meg.

4. A *polgári iskolák* számában észlelhető gyarapodás már nem a szünetelő iskolák megnyitása, hanem új iskolák felállítása által állott elő. Ennek az erősen fejlődő iskolafajnak a gyors fellendülése páratlanul áll a többi iskolák közt. A háború előtt a mai Magyarország területén 240 polgári iskola működött, míg 1924/25-ben 116-tal több; a gyarapodás tehát 48%. Az 1920/21. tanévi állapothoz képest 1924/25-ig 44 a polgári iskolák szaporulata; ebből a számból 32 esik az állami, 14 a felekezeti iskolákra, míg a más jellegű intézetek száma kettővel fogyott.

A tanítószemélyzet száma nem emelkedett párhuzamosan az iskolák számával, sőt némely évben fogyott is. Az 1913/14. tanévi (mai Magyarország területére vonatkozó) állapothoz képest azonban az 1924/25. tanévben (tehát 11 év alatt) a tanítószemélyzetnél is 54%-os gyarapodást látunk. Hasonló erős szaporodást tüntet fel a tanulók száma is. Az 1924/25.-i tanulói létszám a háború előttihez képest 50%-os, az 1920/21.-i létszámhoz képest pedig 18%-os nagyobbodást mutat. Külön vizsgálva a fiú- és leányiskolák adatait, a fiúiskolák tanulóinál öt év alatt 33·8%-os, míg a leányiskolák tanulóinál csak 7·6%-os növekedést állapíthatunk meg.

5. A *képzőintézetek* közt az óvónő-, tanító- és tanítónőképzőkön kívül a felekezeti (róm. kath.) jellegű polgári iskolai tanárnőképzőintézetek is helyet foglalnak. Kettő ezek közül csak „előkészítő tanfolyam” nevet visel, minthogy oklevél kiadására joga nincsen. (Az állami s hivatalosan is főiskolai jelleggel felruházott polgári iskolai tanárnőképző, továbbá polgári iskolai tanárnőképző intézet az „egyéb főiskolák” csoportjában szerepel).

Óvónőképző-intézeteink közül két róm. kath. jellegű (a kalocsai és szombathelyi), a tanítóképzők közül szintén egy róm. kath. jellegű (a váci) tanintézet beszüntette működését a tárgyalt évek folyamán, míg a tanítónőképzők száma eggyel (az esztergomi intézettel) gyarapodott.

A tanító- és tanítónőképző intézetek szervezésében lényeges változás azok öt évfolyamúvá fejlesztése olyformán, hogy az 1920/21-ben első osztályba lépett tanulók az újjászervezett öt évfolyamú intézetbe léptek, az új tanterv szerint tanultak tovább s így 1924/25-ben

végezték az ötödik évfolyamot. Ehhez képest, minthogy 1923/24-ben a 4. osztályú tanulók nem nyertek képesítést, hanem az 5. évfolyamba kellett lépniök, a tanulók száma 1924/25-ben 1.122-vel gyarapodott, mert az első osztályba lépők száma (összesen 1.307) majdnem tiszta szaporulatként járult a tanulók számához. Ez okozza, hogy a tanulók száma, mely 1923/24-ig fokozatosan csökkent, 1924/25-ben hirtelen emelkedést mutat. Viszont a mondott körülménnyel (az intézeteknek öt évfolyamúvá történt szervezésével) kapcsolatos az, hogy az elsőosztályú tanulók száma 1920/21-ben 165, a következő tanévben 33,6%-kal csökkent, 1922/23-tól kezdve viszont ismét fokozatosan emelkedett (1924/25-ben 27,2%-kal).

6. *Középiskoláink* száma a tárgyalt öt év alatt alig változott, a tanári személyzet valamivel apadt s a tanulók száma is csak kevés változást mutat 1924/25-ig, amikor több, mint 3000-rel szaporodott. Ezt a szaporulatot részben a felvételi vizsga eltörlésének tulajdoníthatjuk. Az elsőosztályú tanulók felvételi vizsgája ugyanis 1920/21-ben lépett életbe középiskoláinknál, 1924/25-től kezdve azonban ismét eltörltetett s ugyanekkor az előző tanévhez képest mintegy 1000-rel szaporodott az elsőosztályú tanulók száma. A jelzett legutóbbi tanévben azonban valamennyi osztályban szaporodott a tanulók száma s így a fenti okon kívül inkább a középiskola felé való általános törekvésben kell találnunk a gyarapodás okát. Említésreméltó jelenség egyébként, hogy a 8. osztályú tanulók száma 1924/25-ben a többi osztályokéval párhuzamosan nem szaporodott, hanem csökkent, továbbá, hogy ezúttal is, mint a legtöbb előző tanévben, a 8. osztályú nyilvános tanulók száma kisebb volt, mint a 7. osztályúaké, míg a magántanulók a 7. osztályban szerepelnek kisebb, a 8. osztályban pedig nagyobb számmal, jeléül annak, hogy az érettségi vizsga előtt a tanulók nagy része a magántanulók sorába lép.

Középiskoláink történetében az 1924/25. tanévet a reálgimnáziumok felállítása teszi nevezetessé. Gimnáziumaink egy része ekkor a törvényes rendelkezéshez képest reálgimnáziummá alakult át, a másik — kisebb — része pedig megmaradt humanisztikus gimnáziumnak. Így a gimnáziumok száma 97-ről 27-re apadt, a többi 70 gimnázium pedig reálgimnáziummá alakult; ez utóbbiak számához járult még az újonnan alakult gödöllői premontreirendi reálgimnázium is. A reálgimnáziumok legnagyobb részét az állami intézetekből kerültek ki, amennyiben 39 állami gimnázium közül csak 6 maradt humanisztikus

irányú. Ugyancsak 25 autonóm felekezeti intézet közül csak 8 maradt gimnázium, míg a 27 róm. kath. jellegű gimnázium közül 12 intézet folytatta tovább működését, mint gimnázium. Ezenkívül 3 községi gimnázium közül is egy megmaradt a gimnáziumok sorában.

Reáliskoláinkra nézve meg kell jegyeznünk, hogy az 1920/21. tanév óta ezek közt helyet foglalnak a katonai iskolákból alakult „reáliskolai nevelőintézet”-ek is, míg a leány-középiskoláinkat illetőleg tudnunk kell, hogy 3 magánjellegű (Budapesten székelő) felsőleányiskola kivételével ezek mindegyike gimnázium.

7. *A szakiskolák* közé sorozott tanintézetek száma a tárgyalt évek alatt szintén emelkedett s ezzel kapcsolatosan a tanárok és tanulók száma is.

Gazdasági szakiskoláink közt szerepel a kecskeméti gazdasági tanítónőképző-intézet (az 1922/23. tanév óta szünetel), továbbá a földművesiskolák s ezenkívül néhány borászati, kertészeti, erdészeti, háztartási, téli gazdasági és egy-egy méhészeti, tejgazdasági és baromfitenyésztő iskola. Itt szerepelnek az 1923/24-től kezdve az újonnan felállított felsőmezőgazdasági iskolák, amelyeknek szervezete egészben véve a felsőkereskedelmi iskolákéhoz hasonló. Ilyen iskolánk 1924/25-ben egyelőre még csak kettő állott fenn. Gazdasági szakiskoláink, 9 kivételével, alsófokúak voltak.

Az ipari szakiskolák közé felsőipariskoláink (összesen 3) tartoznak, továbbá az iparművészeti iskola és az iparrajziskola, valamint a nőipariskolák, mint középfokú tanintézetek; a többi különféle szakirányú ipari szakiskolák általában alsófokúak. Az ipari szakiskolák közé soroztattak a szénbányásziskolák is (összesen 2), amelyek alsófokúak.

A legfejlettebb, legnépesebb iskolafaj a szakiskolák közt a felsőkereskedelmi iskola. Tanulóinak száma közel kétszer annyi, mint az ipariskoláké. A felsőkereskedelmi iskolák 1924/25. tanévi adatait a mai Magyarországra vonatkozó 1913/14-es adatokkal összevetve, az iskolák számánál 70%-os, a tanároknál 48%-os és a tanulóknál 48%-os gyarapodást látunk. Adataink arról tanuskodnak, hogy az 1919/20-tól kezdve négy évfolyamúvá fejlesztett felsőkereskedelmi iskoláktól tanulóink eleinte visszahúzódtak, így 1921/22-ben is apadt még a tanulók száma, de a következő tanévtől kezdve már ismét emelkedett, úgyhogy végeredményben az 1920/21—1924/25. tanévek folyamán mégis 12%-os emelkedést látunk a tanulók számában. A felvételi vizsga ennél az iskolafajnál is (épp úgy, mint a középiskolánál) az 1924/25. tanévtől kezdve

I. A tanintézetek s azok tan-
Nombre des établissements d'enseignement, de

Folyószám — Numéro d'ordre	A tanintézet megnevezése	A tanintézetek — E t a b l i s s e m e n t s									
		száma — nombre					n o m-				
							tanerőinek — du personnel enseignant				
							s z á s				
		1920— 1921	1921— 1922	1922— 1923	1923— 1924	1924— 1925	1920— 1921	1921— 1922	1922— 1923	1923— 1924	1924— 1925
1.	Rendes kisdédvók	780	818	825	834	848	1.246	1.292	1.268	1.252	1.194
	Állandó és nyári menedékházak . . .	143	157	148	146	154	53	53	52	53	51
	Óvóintézetek összesen	923	975	973	980	1.002	1.299	1.345	1.320	1.305	1.245
2.	Elemi mindennapi iskolák	6.158	6.305	6.351	6.390	6.374	17.623	18.328	17.549	17.415	16.546
	Általános ismétlőiskolák	3.493	4.202	4.217	4.472	4.564	—	—	—	—	—
	Gazdasági népiskolák	711	913	937	970	1.008	93	109	123	127	125
	Elemi népiskolák összesen	10.362	11.420	11.505	11.832	11.946	17.716	18.437	17.672	17.542	16.671
3.	Iparos inasiskolák	272	293	309	324	343	1.741	1.987	2.108	2.269	2.570
	Kereskedő inasiskolák	35	36	37	38	34	158	172	187	198	195
	Inasiskolák összesen	307	329	346	362	377	1.899	2.159	2.295	2.467	2.765
4.	Polgári fiúiskolák	124	136	138	143	147	1.357	1.694	1.522	1.573	1.562
	Polgári leányiskolák	188	193	202	205	209	2.049	2.346	2.197	2.200	2.086
	Polgári iskolák összesen	312	329	340	348	356	3.406	4.040	3.719	3.773	3.648
5.	Óvónőképző-intézetek	5	5	4	3	3	35	41	30	23	23
	Tanítóképző-intézetek	19	20	20	19	19	239	241	255	213	213
	Tanítónőképző-intézetek	23	23	24	24	24	301	327	339	291	291
	Polgári isk. tanárnőképző-intézetek .	4	4	4	4	4	71	50	48	30	47
	Képzőintézetek összesen	51	52	52	50	50	646	659	672	557	574
6.	Gimnáziumok	98	99	97	97	27	1.820	1.850	1.811	1.820	545
	Reálgimnáziumok	—	—	—	—	71	—	—	—	—	1.293
	Reáliskolák	23	22	22	22	22	530	498	488	491	473
	Leányközépiskolák	31	32	32	32	32	655	696	682	664	644
	Középiskolák összesen	152	153	151	151	152	3.005	3.044	2.981	2.975	2.955
7.	Gazdasági szakiskolák	20	21	26	29	30	110	121	170	189	215
	Ipari szakiskolák	20	21	24	25	29	344	291	374	432	438
	Felsőkereskedelmi iskolák	40	39	44	46	46	648	640	693	684	662
	Egyéb szakiskolák	13	16	17	23	19	230	273	271	325	271
	Szakiskolák összesen	93	97	111	123	124	1.332	1.325	1.508	1.630	1.586
8.	Tudományegyetemek	4	4	4	4	4	457	512	526	511	547
	Közgazdaságtudományi kar	1	1	1	1	1	18	18	17	30	32
	Műegyetem	1	1	1	1	1	117	128	116	120	123
	Egyetemek összesen	6	6	6	6	6	592	658	659	661	702
9.	Róm. kath. jogakadémiák	2	2	2	1	1	19	17	16	7	10
	Református jogakadémiák	2	3	3	2	1	21	27	19	25	15
	Ág. hitv. evang. jogakadémia	1	1	1	1	1	10	10	9	10	11
	Jogakadémiák összesen	5	6	6	4	3	50	54	44	42	36
10.	Róm. kath. hittudományi főiskolák . .	12	12	12	12	12	69	68	86	68	66
	Református hittudományi főiskolák .	3	3	3	3	3	16	18	19	19	20
	Ág. hitv. ev. hittudományi főiskolák .	2	2	2	—	—	11	10	11	—	—
	Izraelita hittudományi főiskola . . .	1	1	1	1	1	7	6	3	3	2
	Hittudományi főiskolák összesen	18	18	18	16	16	103	102	119	90	88
11.	Egyéb főiskolák	8	8	8	8	8	159	136	129	136	134
	Egyetemek és főiskolák összesen	37	38	38	34	33	904	950	951	929	960

erőinek és tanulóinak száma.

leur personnel enseignant et de leurs élèves.

d'enseignement					Az 1924/25. tanévben Année scolaire 1924/25		Désignation de l'établissement d'enseignement
b r e					Proportion des élèves		
tanulóinak — des élèves					egy iskolára pour 1 école	egy tanerőre pour 1 membre de personnel ens.	
m a					jutott tanuló		
1920— 1921	1921— 1922	1922— 1923	1923— 1924	1924— 1925			
54.008 8.664	56.614 8 558	67.586 9.273	80.454 11.089	93.684 13.678	110·5 88 8	78·5 87·7	Ecoles maternelles régulières Asiles permanents et d'été
62.672	65.172	76.859	91.543	107.362	107·2	79·6	Ecoles maternelles et asiles ensemble
856.941 103.920 40.324	905.195 152.025 77.199	821.454 144.128 71.345	770.234 175.162 91.187	694.448 183.519 100.494	104·2 40·2 188·2	42·0 — —	Ecoles primaires quotidiennes Ecoles complémentaires générales Ecoles primaires agricoles
1,001 185	1,134.419	1,036.927	1,036.583	978.461	81·9	58·7	Ecoles primaires ensemble
40.843 2.007	52.369 2.971	55.861 3.388	60.779 3.406	67.034 3.930	195·4 115·6	26 1 15·0	Ecoles d'apprentis industriels Ecoles d'apprentis de commerce
42.850	55.340	59.249	64.185	70.964	188·2	25·7	Ecoles d'apprentis ensemble
31.530 44.175	34.134 44.521	38.262 46.192	40.989 47.687	42.202 47 544	287·1 227·5	27·0 22·8	Ecoles »bourgeoises» de garçons Ecoles „ „ de j. filles
75·705	78.655	84.454	88.676	89.746	252·2	24·6	Ecoles »bourgeoises» ensemble
325 2.161 2.969 167	299 1.692 2.411 117	236 1.548 2.132 112	169 1.418 1.817 98	145 1.976 2.381 89	48·3 104·0 99 2 22·2	6 3 9·3 8·2 1·9	Ecoles normales maternelles Ecoles normales primaires d'instituteurs Ecoles normales primaires d'institutrices Ecoles normales secondaires d'institutrices
5.622	4.519	4.028	3.502	4.591	91·8	8·0	Ec. normales matern., primaires et second. ens.
37.991 — 9 140 9.796	37.804 — 8.445 9.756	38.048 — 8.722 9.996	38.822 — 8.967 9 980	13.136 27 980 9 316 10.410	486 6 394.1 423·4 325·3	24 1 21·6 19·7 16·2	Gymnases Réales-gymnases Ecoles réales Etablissm. d'enseignement sec. pour jeunes filles
56·927	56.005	56.766	57 769	60.842	400 3	20·6	Etablissm. d'enseignement secondaire ensemble
570 4.338 8.181 2 340	746 5.597 7.840 2.631	841 5.735 8.619 2 400	1.015 5.747 9.282 2.367	942 5.958 10.063 1.776	31·4 205·5 218 7 93 5	4·4 13·6 15·2 6·6	Ecoles professionnelles d'agricult. Ecoles professionnelles d'industrie Ecoles supérieures de commerce Autres écoles professionnelles
15.429	16.814	17.595	18.411	18.739	149·9	11·8	Ecoles professionn. ensemble
8.178 873 3.851	9 719 1.774 4.203	10 335 2 308 4.048	9.030 1.805 3.033	8.544 1.356 2.213	2.136 0 1 356·0 2.213·0	15·6 42·4 18·0	Universités Faculté des sciences économiques Ecole Polytechnique
12.902	15·696	16.691	13.868	12.113	2.018·8	17·3	Universités ensemble
266 328 200	216 532 215	221 478 338	96 333 276	150 390 319	150·0 390·0 319·0	15·0 26·0 29 0	Académies cath. rom. de droit Académies calvin. de droit Académie luthér. de droit
794	963	1.037	705	859	286·3	23·9	Académies de droit ensemble
369 116 69 8	433 136 67 11	419 137 69 12	395 140 — 11	364 161 — 11	30.3 53·7 — 11·0	5·5 8 1 — 5·5	Hautes écoles cath. rom. de théologie Hautes écoles calvin. de théologie Hautes écoles luthér. de théologie Haute école israél. de théologie
562	647	637	546	536	33·5	6·1	Hautes écoles de théologie ensemble
2.406	2.305	2 338	2.104	1.985	172·8	11·5	Autres hautes écoles
16 664	19.611	20.703	17.223	15.493	421·1	15·5	Universités et hautes écoles ensemble

töröltetett el; a legutolsó tanévben tehát részben ennek a körülménynek tulajdoníthatjuk a tanulók számának szaporodását.

Az egyéb szakiskolák csoportjában elsősorban a Zeneművészeti főiskola, a Nemzeti Zenede és a színiiskolák (3) foglalnak helyet s a tanulók zömét is ezeknek a tanulóik teszik; a felsorolt öt művészeti iskolának 1924/25-ben összesen 1.112 tanulója volt. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a legutóbbi négy tanévben fokozatosan csökkent a művészeti iskolák tanulóinak száma. Idetartoznak ezenkívül a bábaképző-intézetek (7), a közlekedési, közigazgatási, hajóosztási, vasúti tisztképző, rendőrtisztviselői tiszti tanfolyamok, a detektív-tanfolyam, valamint a gyógypedagógiai tanárképző-intézet.

8—11. *Főiskoláink* közül csak a jogakadémiák és hittudományi főiskolák száma ment át változáson a lefolyt öt év alatt. A jogakadémiák számát ugyanis 1921/22-ben növelte a menekült máramarosszigeti (hódmezővásárhelyi) ref. jogakadémia, amely azonban 1924/25-től kezdve be is szüntette működését, ugyancsak beszüntette működését — 1923/24-ben — a pécsi püspöki jogliceum, a pozsonyi egyetemnek adva át a teret, továbbá a sárospataki ref. jogakadémia is. Így 1924/25-ben már csak három jogakadémiánk maradt. A hittudományi főiskolák közül 1923/24-ben a soproni és a budapesti (menekült pozsonyi) ág. ev. teológiák szüntek meg, minthogy helyükbe a pécsi egyetem kebelében ág. ev. hittudományi kar szerveztetett, mely Sopronban székel.

Egyetemeink történetében említésre méltó esemény a lefolyt évtizedben az, hogy a menekült kolozsvári egyetem 1921/22-től kezdve Szegeden, a szintén menekült pozsonyi egyetem pedig 1922/23-tól kezdve Pécsen folytatta működését. Előzőleg mindkét egyetem ideiglenesen Budapesten székel. Ezenkívül meg kell említenünk, hogy a budapesti egyetemi közgazdaságtudományi kar 1920/21-ben kezdte meg működését.

A főiskolák között helyet foglaló „egyéb főiskolák” alatt az állatorvosi, a képzőművészeti, a bányamérnöki és erdőmérnöki főiskolát, a három gazdasági akadémiát és a polgári iskolai tanárképző, nemkülönben a polgári iskolai tanárnőképző főiskolát kell értenünk.

A tanárok száma egyetemeinken növekedett a tárgyalt évek folyamán, aminek okát elsősorban a vidéki egyetemek újjászervezésében kell keresnünk. Egyetemeinken (a műegyetemmel együtt) következőképen alakult a tanárok száma:

	A rendes, rendkívüli és helyettes	A magán-	Az összes
	tanárok száma		
1920/21-ben . . .	310	282	592
1924/25-ben . . .	356	346	702
Növekedés . . .	+ 46	+ 64	+ 110

Ebből a szaporulatból csak 6 esik a budapesti egyetemre és 6 a műegyetemre, a többi a közgazdaságtudományi karra és a vidéki egyetemekre jut. A tanárok számának összes szaporulata 5 év alatt 18·6%-nak felel meg.

A hallgatók számát 1922/23-ig részben a háború alatt tanulmányaikkal elmaradtak (leszereltek és hadifogságból visszatértek), részben a menekültek növelték. Eddig a tanévig tehát átmeneti állapotokkal kell számolnunk, amikor az 1920/21-től behozott numerus clausus nem érvényesülhetett még a magerejével. Az 1923/24. tanévben azonban már 17%-kal, a következő tanévben pedig 10%-kal fogyott a hallgatók száma, ami két év alatt több mint 5.000 főt jelent. A hallgatók számának ehhez a megcsappanásához a fenti okokon kívül mindenestre a kedvezőtlen szociális viszonyok is nagyban hozzájárultak.

A hallgatók szakok szerint való megoszlását tekintve, az egyetemeket (közgazdaságtudományi kar nélkül), a jogakadémiákat és hittudományi főiskolákat összefoglalva 1924/25-ben 42·8% volt a joghallgatók, 34·0% az orvostanhallgatók, 12·0% a bölcsészettan-hallgatók száma, míg 7·9% a hittudományi hallgatókra és 3·3% a gyógyszerésztan-hallgatókra esett. A közgazdaságtudományi karon (1924/25-ben) 61·2% a kereskedelmi, 21·4% a mezőgazdasági, 8·0% az egyetemes közgazdasági, 3·4% a külképviseleti (konzuli) szakcsoportra jutott és 6·0% kereskedelmi iskolai tanárképzésben részesült. A műegyetemen (ugyancsak 1924/25-ben) 58·6% a gépészmérnöki, 16·6% a mérnöki, 13·3% az építészeti, 9·0% a vegyészmérnöki és 2·5% a közgazdasági osztályra iratkozott.

Megemlíthetjük végül, hogy 1924/25-ben az összes főiskolai hallgatók közt 3·9% volt a rendkívüli hallgatók aránya és hogy a nők 8·8%-kal szerepeltek az összes hallgatók sorában.

*

A közölt kimutatás adatainak kiegészítésül a II. sz. összeállításban a tanintézetek főbb csoportjaira nézve ötéves áttekintésben is szemléltetjük azokat az arányszámokat, amelyek egyrészt a tanintézetek átlagos népességét tüntetik fel, másrészt a tanítás intenzitására mutatnak rá, jelezve, hogy mekkora átlagosan az egy tanerőre eső tanulók száma.

II. A tanulók száma az iskolákhoz és a tanerőkhöz viszonyítva. — *Nombre des élèves par rapport aux écoles et au personnel enseignant.*

Iskolafajok <i>Genres d'écoles</i>	Egy iskolára jutott tanuló — <i>Proportion des élèves pour 1 école</i>					Egy tanerőre jutott tanuló — <i>Proportion des élèves pour 1 membre de personnel ens</i>				
	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25
1. Óvóintézetek — <i>Ecoles maternelles</i>	67·9	66·8	79·0	93·0	107·2	44·7	45·0	54·1	65·3	79·6
2. Elemi népiskolák — <i>Ecoles primaires</i>	96·6	99·3	80·1	87·7	81·9	56·5	61·5	58·7	59·1	58·7
3. Inasiskolák — <i>Ecoles d'apprentis</i>	139·5	168·2	171·2	177·3	188·2	22·6	25·6	25·8	26·0	25·7
4. Polgári iskolák — <i>Ecoles „bourgeoises“</i>	242·7	239·1	248·4	254·7	252·2	22·2	19·5	22·7	23·5	24·6
5. Képzőintézetek — <i>Ecoles normales d'instit.</i>	110·2	86·9	77·5	70·0	91·8	8·7	6·9	6·0	6·3	8·0
6. Középiskolák — <i>Etablissements d'enseignement secondaire</i> . . .	374·5	366·1	375·9	382·6	400·3	18·9	18·4	19·0	19·4	20·6
7. Felső keresk. iskolák — <i>Ecoles supérieures de commerce</i> . . .	204·5	201·0	195·9	201·8	218·7	12·6	12·3	12·4	13·6	15·2
Középfokú iskolák (4—7) össz. <i>Ecoles secondaires (4—7) ensemble</i>	263·7	256·5	262·2	267·5	273·5	19·0	17·5	19·1	19·9	21·1
8. Szakiskolák — <i>Ecoles professionnelles</i>	117·0	147·9	133·9	118·6	109·8	9·3	11·7	11·0	9·5	9·4
9. Főiskolák — <i>Hautes écoles</i>	450·2	516·0	544·7	506·4	421·1	18·4	20·6	21·8	18·5	15·5

A tanulóknak egy-egy intézetre eső átlagos száma e szerint — nem tekintve a nagyobb egységekkel szereplő főiskolákat — legnagyobb a középiskoláknál, továbbá a polgári és felsőkereskedelmi iskoláknál. A népoktatási intézetek jóval az említettek után következnek s ezek közt is az elemi iskolák mondhatók a legkevésbé népeseeknek. A szakiskolák és képzőintézetek szintén jóval kisebb átlagos népességűek, mint az említett középfokú tanintézetek.

A lefolyt öt év alatt az intézetek átlagos népessége az óvóintézeteknél, inasiskoláknál, polgári iskoláknál és középiskoláknál csaknem állandóan emelkedett, ezzel szemben az elemi iskoláké változó, de inkább csökkenő, a szakiskoláké 1921/22 óta határozottan csökkenő s ugyanígy a tanítóképzőintézeteké is (a legutóbbi tanév kivételével) csökkenő irányzatot mutatott. A felsőkereskedelmi iskoláknál 1922/23-ig apadást, innen kezdve pedig emelkedést látunk az intézetek átlagos népességében, míg a főiskoláknál fordítva áll a helyzet: 1922/23-ig emelkedett s később csökkent a hallgatók intézetenkénti átlagos száma.

A tanulóknak egy tanerőre eső átlagos létszámát feltűntető arányszámaink általában igazolják azt, hogy amint a tanintézetek során felfelé megyünk, a magasabb fokú tanintézetekben egyre kevesebb az egy tanerőre eső tanulók száma. Kivételt ebben a

tekintetben csak a képzőintézeteknél és szakiskoláknál látunk, amelyek feltűnően alacsony, (tehát kedvező) arányszámaikkal tűnnek ki.

Öt év alatt fokozatosan emelkedett (tehát kedvezőtlenebbé vált) a nevezett utóbbi arányszám az óvóintézeteknél, némileg az inasiskoláknál is, valamint 1921/22 óta a polgári iskoláknál, középiskoláknál és felsőkereskedelmi iskoláknál is; az elemi iskoláknál változó volt az arányszám s ugyancsak változott a főiskoláknál is, amennyiben az 1922/23. tanév fordulátát ez az arányszám is jelzi. Állandóbb csökkenést, tehát javuló irányzatot, itt is csak a képzőintézeteknél (a legutóbbi tanév kivételével) és szakiskoláknál (1921/22-től kezdve) látunk.

Közoktatásunk ötéves fejlődését csupán nagy vonásokban tekintettük át, úgy szólva csak a vázát, amelyhez még számos más, csak a részletes adatokból kivilágító változás, több újabb, a közoktatást szabályozó rendelkezés fűződik, amelyekre kitérnünk a szűk keretek miatt nem lehet. A nyújtott vázlatos képből is azonban megállapíthatjuk, hogy adataink a reményteljes fejlődés jeleit viselik magukon s a mai Magyarország a közoktatás megmaradt tényezőit biztonsággal tartja fenn és céltudatosan fejleszti tovább, ami igen nagy kulturális erőről tanuskodik és így a jövőre nézve csakis biztató jelül szolgálhat.

Asztalos József dr.

Az öngyilkossági esetek szaporodása az utóbbi években.

Augmentation des cas de suicide dans les dernières années.

Résumé. Non seulement en Hongrie mais en d'autres pays aussi, le nombre des suicides augmente lentement, mais presque continuellement avec les progrès de la culture, l'accroissement de la population urbaine, la diminution du sentiment religieux et les difficultés de la vie. Tandis que, dans la Hongrie ancienne, le nombre des suicides était de 1445 dans la moyenne des années 1881—87, et de 4118 dans celle de 1911—13, il était, sur le territoire actuel du pays, de 2113 dans la dernière année de paix et de 2443 en 1925. Ainsi la proportion pour 1 million d'habitants n'a augmenté que de 8% par rapport à celle d'avant-guerre. Il ressort de ces données que l'accroissement du nombre des suicides est inférieur à celui qu'il était pendant les années précédant la guerre; donc il n'a pas les proportions qu'on lui prête, en exagérant fort, ces derniers temps.

Az öngyilkosságok ügye az utóbbi időben rendkívül túlzottan kerül a közvélemény elé. A napilapok hasábjain át foglalkoznak vele és egymást túllicítálva igyekeznek felfedezni, hogy milyen nagy nemzeti szerencsétlenség az öngyilkosságoknak ijesztő szaporodása.

Az öngyilkosságok (természetesen itt mindig csak a halállal végződő esetekre gondolunk) hiteles statisztikája nem igazolja ezeket a túlzott aggodalmakat. Az öngyilkosság olyan tényező, amellyel a népesedési statisztikában számolni kell, de amelynek jelentőségét túlbecsülni nem szabad. Itt is, mint minden emberi életmegnyilvánulásban, bizonyos szabályszerűség érvényesül. Már Quetelet, a tudományos statisztika egyik megalapítója említi, hogy a statisztika előre meg tudja mondani, hogy a következő évben hány ember lesz öngyilkos és hány fogja „kezét felebarátja vérével besszenyezni“.

Az öngyilkosságok számában a kultúra haladásával, a városi lakosság szaporodásával, a vallásosság csökkenésével és a megélhetési viszonyok nehezülésével lassú, de majdnem folytonos emelkedés mutatkozik nemcsak nálunk, hanem más államokban is. Magyarországon pl. az 1881—87. évek átlagában még csak 1445 öngyilkosról számolt be a statisztika, ez a szám az 1892—95. évek átlagában 2197-re, az 1896—1900. évek átlagában 3047-re, az 1901—1905. évek átlagában 3491-re, az 1906—1910. évek átlagában 3786-ra, s a háború előtti 1911—1913. évek átlagában 4118-ra emelkedett. Látható tehát,

hogy már a háború előtt is folytonos volt az öngyilkosságok számának a növekedése, sőt, mint később ki fog tűnni, jóval nagyobb mérvű volt az emelkedés, mint a háború óta.

Magyarország mai területén az utolsó békeévben 2113 volt az öngyilkosok száma. A háború alatt feltűnően kevés volt az öngyilkos, kb. csak 60—70%-a ennek a számnak s a háború utáni években is egy darabig kevesebb öngyilkos volt, mint az utolsó békeévben. (1919-ben 1952, 1920-ban 1945 s 1921-ben 2088). Csupán 1922-ben kezdte az öngyilkosok száma meghaladni az utolsó békeév eredményét. A mondott évtől így alakult az öngyilkosok száma, összehasonlítva az utolsó békeév adatával:

Az öngyilkosok száma Magyarországon.

Nombre des suicides en Hongrie.

É v Année	Öngyilkosok száma Nombre des suicides	Egymillió lélekre esett öngyilkos Proportion des suicides pour un million d'habitants
1913	2113	271
1922	2200	272
1923	2399	293
1924	2313	280
1925	2443	294

Az arányszám tehát még 1922-ben is alig magasabb, mint az utolsó békeévbéli s azóta is — tehát az utolsó békeév óta — a növekedés nem több, mint kb. 8%.

Hasonló a helyzet Budapesten. A főváros adataiból csak 3 jellegzetes évet emelünk ki ugyanilyen módon:

Az öngyilkosok száma Budapesten.

Nombre des suicides à Budapest.

É v Année	Öngyilkosok száma Nombre des suicides	Egymillió lélekre esett öngyilkos Proportion des suicides pour un million d'habitants
1900	267	379
1913	469	512
1925	527	569

A háború előtti 13 év alatt tehát az öngyilkosok száma és aránya sokkal nagyobb mértékben növekedett, mint a háború kezdete óta elmúlt 12 év alatt. És hogy a folyó évben sincs ok arra a nagy ijedelemre, amelyet a lapok által közölt öngyilkossági esetek felidéznek, mutatja az, hogy Budapesten a múlt év első negyedében 138 halállal végződő ön-

gyilkossági eset történt, míg az idén ugyan-
ebben az időszakban csak 122. Ha pedig
összefoglaljuk az összes törvényhatósági jogú
és rendezett tanácsú városokat, továbbá a
10,000 léleknél népesebb községeket, ame-
lyekről már adataink vannak, ezekben a múlt
év első negyedében 341 öngyilkosság történt,
az idei év első negyedében pedig 336. Nem
valószínű tehát, hogy az idén az öngyilkos-
sok száma meg fogja haladni a tavalyi szá-
mot, de ha valamivel meghaladja is, semmi-

esetre sem indokolt az a túlzott beállítás
ahogyan a napilapok az öngyilkosságokkal
foglalkoznak. Mindenesetre sajnálatos, hogy
az öngyilkosságok is apasztják a nemzet
erőit (a természetes szaporodásnak körül-
belül 3%-át semmisítik meg az öngyilkossá-
gok), de ez olyan véradó, amellyel számol-
nunk kell, éppúgy, mint a tuberkulózis vagy
rák okozta halálozással s az öngyilkosság
annyiban még veszedelmesebb, mert küzdeni
is alig lehet ellene. *K. A. dr.*

SZOCIÁLIS STATISZTIKA

Munkanélküliség és munkapiac Magyarországon az 1926. év május havában.

Chômage et marché du travail en Hongrie au mois de mai 1926.

Résumé. En mai 1926, les syndicats
ouvriers ont relevé 29.008 chômeurs, soit 4·1%
de moins qu'au mois précédent; cette amélio-
ration était exclusivement due à la formation
favorable du marché du travail provincial.
Parmi les sans-travail, le nombre proportion-
nel des femmes augmentait continuellement,
de sorte qu'en mai 1926, 11·2% des sans-
travail étaient des femmes.

D'après le relevé de l'Office public de
placement, le marché du travail s'améliore.

A szociáldemokrata és keresztény-szo-
cialista szakszervezetek Magyarországon az
1926. év május havában együttesen 29.008
munkanélküli egyénről számolnak be. Ez a
szám 4·1%-kal kevesebb, mint az előző havi
létszám, de 17·7%-kal marad az 1925. évi
május havi színvonal alatt. A csökkenés aránya
a lefolyt hónapban valamivel kedvezőbb, mint
az április havi (2·2%), de még mindig oly
alacsony, hogy a rendes idényszerű javulás-
nak sem felel meg. Ennek oka elsősorban
az, hogy a válság különösen a székesfőváros
területén tartja magát makacsul s így Buda-
pesten a munkanélküliek száma május folya-
mán 19.013-ról 18.889-re, mindössze 0·7%-kal
fogyott. Az országos mérleget tehát a vidéki
munkapiac növekedő javulása befolyásolta.
Vidéken ugyanis a munkahiányban szenvedők
száma 11.222-ről május végéig 10.119-re,
vagyis 9·8%-kal apadt. A munkanélküliség-
nek a tavaszi hónapokban történő hullámzá-
sát jellegzetesen megvilágítják az alábbi jelző-
számok, amelyek mindhárom évben a januári
létszámhoz viszonyítva számítottak ki.

	1924	1925	1926
Január . .	100	100	100
Február . .	130	100	103
Március . .	121	101	103
Április . .	119	99	101
Május . .	121	93	97

Minthogy a válság 1924-ben kezdődött,
azon évi adatok teljesen rendellenesek. Az
utolsó két évben a tavaszi javulás igen lassú
és csekély mértékű és áll ez különösen 1926
május havára nézve.

Az ország munkanélkül maradt egyénei
közül folyton növekvő arányban szerepelnek
a nők, akiknek arányszáma márciusban 9·1%,
áprilisban 10·5%, májusban 11·2% volt. Ez
a javulás kezdeti tünete, mert elsősorban a
férfi szakmunkások jutnak az újonnan meg-
nyílt munkahelyekre.

A munkanélküliség az egyes foglalkozási
ágakban igen különböző irányban és mérték-
ben változott. Az idényszerű javulás tovább
fokozódott az építőiparban, hol május végén
5.479 munkanélküli találtatott, 16·8%-kal
kevesebb, mint az előző hónapban. Az élel-
mezési ipar munkásai közül 886-an maradtak
alkalmazás nélkül, de számuk 29·3%-kal
fogyott április óta. A faiparban a helyzet
változatlan, a munkanélküliek száma itt 3.796
(+ 0·2%). A válságos helyzetből még kilá-
bolni nem tudó vasipar 8.688 munkását nem
tudta foglalkoztatni, ami 0·9%-os emelkedést
jelent. Még kedvezőtlenebb képet kapunk a
szellemi munkások piacáról, ahol csak a
szakszervezetek által nyilvántartott állásnél-

I. A magyarországi szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek számának megoszlása foglalkozás szerint 1925 és 1926 május havában.

I. Nombre et répartition par profession des chômeurs relevés, par les syndicats professionnels socialistes-démocrates de Hongrie, en mai 1925 et 1926.

Foglalkozás <i>Profession</i>	1925	1 9 2 6		
	m á j u s — m a i			
	Össz. <i>Total</i>	Férfi <i>Hommm.</i>	Nő <i>Femm.</i>	Össz. <i>Total</i>
Aranyműves <i>Orfèvres</i>	82	184	37	221
Borbély <i>Coiffeurs</i>	29	23	8	31
Bőrmunkás <i>Ouvriers en cuir</i>	151	75	117	192
Bőröndös <i>Faiseurs de malles</i>	107	106	11	117
Cipész <i>Cordonniers</i>	1135	464	94	558
Élelmezési munkás <i>Ouvr. d'alimentation</i>	703	859	3	862
Építőmunkás <i>Ouvr. de bâtiment</i>	8250	5457	—	5457
Famunkás <i>Ouvriers en bois</i>	4060	3629	115	3744
Fényképész <i>Photographes</i>	9	9	12	21
Grafikus <i>Ouvriers graphiques</i>	88	63	61	124
Húsipari munkás <i>Ouvr. d'ind. de la viande</i>	793	740	—	740
Kalapos <i>Chapeliers</i>	36	57	10	67
Kereskedelmi alk. <i>Empl. de commerce</i>	303	210	23	233
Keztyűs <i>Gantiers</i>	—	—	2	2
Könyvkötő <i>Relieurs</i>	425	186	432	618
Magántisztviselő <i>Employés privés</i>	1289	784	519	1303
Mintakészítő <i>Faiseurs de modèles</i>	108	96	—	96
Nyomdász <i>Typographes</i>	511	361	188	549
Pénzügyi tisztv. <i>Empl. d'établ. de crédit</i>	4212	1715	827	2542
Pénzügyi segéd. <i>Ouvr. auxil. d'établ. de crédit</i>	189	73	—	73
Segédmunkás <i>Ouvriers auxiliaires</i>	143	23	—	23
Szabó <i>Tailleurs</i>	279	232	81	313
Szállítási munkás <i>Ouvriers de transport</i>	146	184	—	184
Szállodai, éttermi m. <i>Ouvr. d'hôtel et de rest.</i>	688	412	185	597
Szobrász <i>Sculpteurs</i>	106	49	—	49
Textilmunkás <i>Ouvr. d'industr. textile</i>	26	6	8	14
Üveges <i>Vitriers</i>	99	80	—	80
Vasmunkás <i>Ouvriers en fer</i>	9783	8212	127	8339
Vegyész <i>Chimistes</i>	235	294	134	428
Zenész <i>Musiciens</i>	26	19	2	21
Összesen — Total:	34011	24602	2996	27598
Ebből Budapest Dont à Budapest:	21350	—	—	17479

II. A keresztényszocialista szakszervezetek országos szövetsége által kimutatott munkanélküliek száma foglalkozás szerint Budapesten 1925 és 1926 május havában.

II. Nombre et répartition par profession des chômeurs de Budapest relevés, en mai 1925 et 1926, par l'Association nationale des syndicats socialistes-chrétiens.

F o g l a l k o z á s P r o f e s s i o n	1925	1 9 2 6		
	május—mai			
	Összesen Total	Férfi Hommes	Nő Femmes	Összesen Total
Cipészek és bőrmunkások — Cordonniers et ouvriers en cuir	11	13	3	16
Egészségügyi alkalmazottak — Employés d'hygiène	98	14	87	101
Élelmezési munkások — Ouv- riers d'alimentation	7	24	—	24
Építőmunkások — Ouvriers de bâtiment	70	22	—	22
Éttermi alkalmazottak — Em- ployés de restaurant	450	46	11	57
Famunkások — Ouvr. en bois	32	51	1	52
Festőmunkások — Peintres en bâtiment	7	5	—	5
Húsipari munkások — Ouvriers d'industrie de la viande	26	16	—	16
Kereskedelmi alkalmazottak — Employés de commerce	78	64	11	75
Könyvkötőmunkások — Ouv- riers relieurs	57	26	20	46
Magántisztv. — Employés priv.	158	135	87	222
Molnárak és malommunkások — Meuniers et ouv. de moulin	3	5	—	5
Pénzünt. altisztek — Garçons de bureau d'établiss. de créd.	—	353	—	353
Segédmunkások — Ouvriers auxiliaires	31	12	4	16
Szabómunk. — Ouvr. tailleurs	21	20	15	35
Textilmunkások — Ouvriers d'industr. textile	12	3	13	16
Vas- és fémmunkások — Ouvr. en fer et en métaux	174	349	—	349
Összesen — Total	1235	1158	252	1410

küliek száma már 4.375-re rúgott, vagyis egy hónap alatt 2·4%-kal nőtt, pedig a keresetnélküli szellemi munkások zöme vagy szervezetlen, vagy olyan érdekképviselői szervekhez tartozik, amelyek a munkanélküliekről statisztikai adatokat nem szolgáltatnak.

A tavaszi munkapiac viszonyairól a szakszervezeti adatoknál jóval kedvezőbb s különösen az irányzatot tekintve, kedvezőbb képet kapunk az állami munkaközvetítő hivatal jelentése alapján. A hatósági munkaközvetítők ugyanis 1926 május havában 6.381 megnyitott munkahelyet és 13.131 jelentkező munkakeresőt mutattak ki. Az előző hónap adataival szemben a munkahelyek számánál 19·4%-os,

a munkakeresők számánál pedig csak 2·8%-os emelkedést tapasztalunk. Ennek következtében száz munkahelyre 206 (áprilisban 239) munkakereső jutott s a sikerült közvetítések száma 3.711-re, 26·9%-kal növekedett. A munkakeresők közül áprilisban 22·9%, májusban 28·3% jutott munkához, ami még mindig rendkívül alacsony arányszám s így csak a javuló irányzat jogosít reménykedésre. A munkaadók kívánsága 58% (áprilisban 55%) erejéig nyert kielégítést. Kíváncsús volna, hogy ez az arányszám jóval nagyobb lendülettel növekedjék.

Budapesten száz munkahelyre 248, vidéken 160 munkakereső esett és a munkake-

resők közül a fővárosban 22·8%, a vidéken 37·6% jutott munkaalkalomhoz. Ezek a számok megerősítik azt, amit a területi megoszlásra vonatkozólag a szakszervezeti adatok alapján megállapítottunk. A vidéki városok közül a száz munkahelyre eső munkakeresők száma rendkívül magas volt Sopronban (332), az országos átlagot meghaladta Miskolcon (232), viszont munkáshiány jelentkezett Szombathelyen (88).

A magyar munkaadók központjában tömörült vállalatok május havában 152.615 foglalkoztatott munkást mutattak ki, 0·3%-kal kevesebbet, mint április havában.

K. N. dr.

© MEZŐGAZDASÁG ©

A cséplőgépek elterjedése Magyarországon.

Diffusion des batteuses en Hongrie.

Résumé. Depuis la réorganisation de 1922 de la statistique agricole, le nombre des batteuses est chaque année à disposition.

Si l'on calcule, sur la base de leur rendement, toutes les batteuses en batteuses à vapeur, on voit que le nombre des machines à battre était en 1925 plus de deux fois supérieur à celui enregistré lors du relèvement d'exploitations agricoles de 1895.

Selon les données de ces dernières années, le nombre des batteuses augmente d'année en année.

C'est surtout la diffusion des batteuses à vapeur et à autre moteur calorique qui saute aux yeux: pendant 30 ans leur nombre a augmenté de 250%. Par contre, celui des batteuses à manège diminue continuellement, ne faisant actuellement pas même la moitié de l'effectif de 1895.

Les batteuses à manège ne sont répandues que dans la région transdanubienne. C'est dans la région de collines du Nord qu'on trouve le moins de batteuses à vapeur et le plus de machines à battre à autre moteur calorique.

En général, les batteuses sont le plus répandues dans les régions de collines. Cela tient à la culture intensive de là-bas, et, principalement, à cette circonstance que relativement, c'est là que le nombre des exploitations rurales est le plus grand. (Voir tableau II, cartogrammes I et II)

Pour que le battage mécanique soit aussi répandu dans le pays que dans le Transdanube et que les batteuses à manège soient en même temps complètement éliminées, la Hongrie aurait besoin encore de 6000 batteuses à vapeur ou à autre moteur calorique. Et afin que le blé soit battu, par des machines, dans de telles proportions qu'en Allemagne, il faudrait acquérir encore 6000 batteuses à vapeur ou à autre moteur calorique.

A mezőgazdasági termelési statisztika 1922. évi újjászervezése alkalmával a statisztikai hivatal a cséplési statisztikai adatgyűjtést is rendszeresítette. A hivatal ezzel az adatgyűjtéssel a gőz- és másféle hőmotoros, valamint a járgányos cséplőgépekkel elcsépeelt gabonaneműek szemtermésére és a gabonaneműek termőterületére vonatkozólag gyűjt konkrét adatokat, abból a célból, hogy ezekből az adatokból a gabonafélék termésátlagait a valóságot legmegközelítőbb módon határozhassa meg. E cséplési statisztikai adatgyűjtés teljessége érdekében pedig, már t. i. azért, hogy az összes cséplőgépek munkateljesítménye megállapítható és ellenőrizhető legyen, a statisztikai hivatal minden év május havában a gőz- és másféle hőmotoros, valamint járgányos cséplőgépeket is összeírta.

Az összeírásnak 1925. évi eredményei szerint, az elmúlt év május havában 10.348 gőz-, 5.563 másféle hőmotoros és 9.597 járgányos cséplőgép volt Magyarországon.

A cséplőgépeknek ez a száma a multtal szemben nagy szaporulatot mutat, ami a géppel végzett cséplés elterjedése tekintetében nagy haladást jelent.

Az 1895. évi mezőgazdasági üzemstatistikai felvétel alkalmával ugyanis Magyarországnak trianoni határain belül fekvő területén mindössze 4.555 gőz- és másféle hőmotoros cséplőgép találtatott és a járgányos cséplőgépek száma 22.580 volt.

A géppel történő cséplés elterjedésében mutatkozó fejlődés mértékét megkapjuk, ha a különböző fajtájú cséplőgépeket közös nevezőre hozva, egy tetszőleges típusú cséplőgépben fejezzük ki. A gőzcséplőgépeknek legnagyobb elterjedtsége következtében legcélszerűbbnek látszik, ha a cséplőgépeket munkateljesítményük alapján általában gőzcséplőgépekre számítjuk át. Így tehát, ha a cséplőgépek tényleges munkateljesítménye alapján a gőzcséplők és a másféle hőmotoros cséplőgépek között különbséget nem teszünk, mert munkateljesítményeik között mutatkozó különbség a számítások szempontjából közömbös, ellenben a gyakorlati megállapítás alapján feltételezzük azt, hogy egy hőmotoros cséplőgépnek — kizárólag a cséplési művelet alapján, a gabona osztályozására való tekintet nélkül — általában hat járgányos cséplőgép felel meg, a gőzcséplőgépben kifejezett cséplőgépek kétféle időpontban megállapított száma között a következő különbség mutatkozik:

Gőzcséplőgépben kifejezett cséplőgépek száma		Az emelkedés 30 év alatt %o-ban
1895.	1925.	
é v b e n		
8.318	17.511	110.5

Ez a 110.5%-os emelkedés, amelynek alapján ma már több mint megegyszer annyi gabona csépelhető ki géppel, mint 30 esztendővel azelőtt, már nemcsak a gazdálkodás szempontjából jelent nagy haladást, hanem a nemzeti vagyon növekedése tekintetében is, amennyiben az 1925. évben számbavett cséplőgépek értéke, ha azt a mai árak alapján határozzuk meg, már a 200 millió aranykoronát is valamivel meghaladja.

A cséplőgépek számának ez a növekedése állandó, mert e gépek a legutolsó évek folyamán is évről évre, bárha csak kismértékben, szintén szaporodtak. Mellozve az 1922. évi első ízben végrehajtott cséplőgépösszeírásnak, a kezdet nehézségei következtében kissé ingatag eredményeit, a cséplőgépeknek gőzcséplőgépben kifejezett száma a legutolsó évek folyamán a következőkép alakult:

Gőzcséplőgépben kifejezett cséplőgépek száma			Az emelkedés két év alatt, %o-ban
1923.	1924.	1925.	
é v b e n			
17.168	17.259	17.511	2.0

De nemcsak a géppel végzett cséplés elterjedésében mutatkozik ez az állandó javulás, hanem abban is, hogy a hőmotoros cséplőgépek mind nagyobb térfoglalása mellett, a kezdetleges, a szemkiválasztás tekintetében nagyon hátrányos járgányos cséplőgépek jelentősége mindinkább háttérbe szorul. Erre vonatkozólag az alábbi adatok tájékoztatnak:

	1895.	1923.	1924	1925.	A különbözet 30 az utolsó két év alatt, ‰-ban	
évben, szám szerint						
Hőmotoros cséplőgép	4.555	15.298	15.509	15.911	+249.3	+4.0
Járgányos cséplőgép	22.580	11.220	10.500	9 597	—57.5	—14.5

Ezek szerint a hőmotoros cséplőgépek száma harminc év alatt 3.5-szerre lett nagyobb, ellenben a járgányos cséplők száma ugyanez idő alatt több mint felével kisebbedett. A járgányos cséplőgépeknek a hőmotoros cséplők javára történt ez a nagyarányú — de még mindig nem elegendő — csökkenése a géppel való cséplés elterjedésében bekövetkezett fejlődésnek sokkal fontosabb tényezője, mint magának a géppel való cséplés elterjedésének újabban is észlelhető fokozódása. A járgányos cséplőgépeknek a hőmotoros cséplőkkel való háttérbe szorítása folytán ugyanis a forgalomba kerülő gabonafélék minősége a hőmotoros cséplőgépek sokkal finomabb szemkiválasztása, vagyis osztályozása következtében ma már sokkal jobb, mint a multban volt, s e tekintetben jelenleg is évről-évre javul.

A cséplőgépeknek gépnemek és ország-részek szerint való elterjedését vizsgálva, a dunántúli dombosvidék, az Alföld és az északi dombosvidék törvényhatóságai között szintén lényeges különbségek állapíthatók meg. A törvényhatóságoknak országrészek szerint csoportosított adatait táblázunk mutatja be.

Szám szerint legnagyobb a gőzcséplőgépek száma. Ezekből az ország minden 10.000 kat. hold gabonával bevetett területére 21 darab esik. A járgányos cséplőkből még mindig 19 darab jut ekkora területre. A benzin-, szivógáz- és efféle hőmotoros cséplőgépek viszont legkevésbé vannak elterjedve, ezekből még csak 11 jut 10.000 kat. hold gabona-területre. Az összes hőmotoros cséplőgépek azonban a járgányos cséplőkkel szemben erősen dominálnak, amennyiben ezekből együttesen már 32 darab jut 10.000 kat. hold

A cséplőgépek gépnemek és országrészek szerint.

Les batteuses suivant le moteur et les régions.

Vidék Région	B a t t e u s e s				
	Gőz — à vapeur	Másféle hőmotoros — à autre moteur calorique	Általában hőmotoros — à moteur calorique	Járgányos — à manège	Általában gőzcséplő- gépekben kifejezett — exprimées en batteuses à vapeur
c s é p l ő g é p e k					
a) Szám szerint — En nombre :					
Dunántúli dombosvidék — Région transdanubienne	4.077	2.694	6.771	8.753	8.230
Alföld — Alföld	5.110	1.453	6.563	716	6.683
Északi dombosvidék — Nord	1.161	1.416	2.577	123	2.598
Összesen — Total:	10.348	5.563	15.911	9.597	17.511
b) 10.000 kat. hold gabonaterületre számítva : b) Calculées sur une superficie de blés de 10.000 arp. cad. :					
Dunántúli dombosvidék — Région transdanubienne	22	14	36	47	44
Alföld — Alföld	21	6	27	3	28
Északi dombosvidék — Nord	17	21	38	2	38
Általában — En général :	21	11	32	19	35

gabonaterületre. A gőzcséplőben kifejezett összes cséplőgépekből pedig csupán valamivel több, mindössze 35 esik ekkora területre.

Országrészek szerint az országos átlagtól való eltérések szintén eléggé kirívóak.

Gőzcséplőgép legkevesebb az északi dombosvidéken van, a Dunántúl és az Alföldön már körülbelül egyforma arányban vannak elterjedve. Viszont másféle hőmotoros cséplőgépek az északi dombosvidéken legelterjedtebbek, arányuk itt másfélszerre nagyobb, mint a Dunántúl és 3,5-szerre kedvezőbb, mint az Alföldön. Ezek szerint a hőmotoros cséplőgépekről általában az mondható, hogy elsősorban a dombosvidékeken, főleg azoknak északi részein vannak elterjedve.

Járgányos cséplőgépet jóformán csak a Dunántúl találunk. A járgányos cséplőknek 91%-a erre az országrészre esik, úgyhogy itt minden 10.000 kat. hold gabonaterületre 47 járgányos cséplő jut. Az Alföldön és az északi dombosvidéken található járgányos cséplők száma ma már szót sem érdemel.

A munkateljesítmény alapján gőzcséplőben kifejezett cséplőgépek arányszámait tekintve, azt az arányt, amelyet a hőmotoros cséplőgépek országrészek szerint való elterjedése mutat s amely szerint hőmotoros cséplőgép csak az Alföldön van mintegy 25%-kal kevesebb, mint általában a dombosvidékeken, a járgányos cséplők dunántúli aránya lényegesen módosítja. Ez arányszámok alapján már az mondható, hogy a géppel való cséplés elsősorban a Dunántúl van elterjedve, ahol egy-egy gőzcséplőben kifejezett cséplőgépre átlagosan mintegy 230 kat. hold gabonával bevetett terület esik, míg az északi dombosvidéken már 260, az Alföldön pedig még ennél is jóval több, 360 kat. hold jut.

Törvényhatóságok szerint tekintve a cséplőgépek elterjedését (l.: I. táblázat), első pillantásra szembeötlő, hogy úgy, amint az országrészekre vonatkozó adatok is mutatják, a cséplőgépek elsősorban a dombosvidékeken vannak elterjedve s a járgányos cséplők nagy számmal csakis a Dunántúl legdombosabb törvényhatóságaiban fordulnak elő.

Ezeknek a jelenségeknek még jellegzetesebb kidomborítása céljából összeállítottuk a cséplőgépeknek gazdasági vidékek szerint való megoszlását (l.: II. táblázat) s ennek alapján két kartogrammon a cséplőgépek elterjedésének grafikai ábrázolását is (l.: I. és II. térképet).

Az adatok, de különösen a térképek élesen megvilágítják, hogy a járgányos cséplőgépek ma már csakis a legdombosabb dunántúli vidékeken vannak jelentős számmal elterjedve s hogy a cséplőgépek (gőzcséplőben kifejezve) a dombosvidékeken általában nagyobb mértékben elterjedtek, mint az alföldi vagy sík területeken. A cséplőgépek elterjedésében mutatkozó szélsőségek pedig akkorák, hogy amíg a Dunántúl egyes vidékein csupán 150 kat. hold gabonaterület esik egy gőzcséplőgépre, addig az Alföldön, főleg annak déli részein — ahol a nyomtatás még mindig nagyon elterjedt — egy cséplőgépre már mintegy 450 kat. hold gabonavetés termésének elcsépelését kell számítani.

Az okát kutatva, ennek a domborzi viszonyokkal összefüggésben levőnek látszó és mindenesetre feltűnő jelenségnek, a magyarázatot a hegyrajzi viszonyok helyett két más tényezőben találjuk. Egyrésztől ugyanis abban, hogy a Dunántúl a gazdálkodás belterjesebb és e belterjesség régebbi keletű is, mint az Alföldön; másrésztől pedig és főleg abban, hogy a birtokmegoszlás a dombos és alföldi jellegű vidékeken egymástól nagyon eltérő.

I. A cséplőgépek száma törvényhatóságok szerint.

Nombre des batteuses suivant les comitats et les villes municipales.

Országgrész, törvényhatóság Région, comi'at, ville municipale	1895-ben En 1895		1925-ben — En 1925							
	Nombre des batteuses		Nombre des batteuses			gabonafélével bevetett terület ezer kat. holdban Superficie semée en céréa- les en milliers d'arp. cad.	10.000 kat. holdra esik Combien de batteuses			
	gőz- és másféle hőmotoros — à vapeur et à autre moteur calorique	járgányos à manège	gőz — à vapeur	másféle hőmotoros à autre moteur calorique	járgányos à manège		gőz- és másféle hőmotoros à vapeur et à autre moteur calorique	járgányos à manège	általában gőz- cséplőgépre átszámított calculées en gé- néral en batten- ses à vapeur	
										cséplőgépek száma
a) Dunántúli dombosvidék. — Région transdanubienne.										
Com. de Baranya vm. (Pécs t.jv. is — et Pécs, ville m.) . . .	286	879	623	83	668	199	36	34	42	
Com. de Fejér vm. (Székes- fehérvár t.jv. is — et Székes- fehérvár, ville m.) . . .	292	2.036	371	313	1.238	211	32	59	42	
Com. de Győr, Moson és Pozsony vm. (Győr t.jv. is — et Győr, ville m.) . . .	167	1.266	339	174	315	139	37	23	41	
Com. de Komárom és Eszter- gom vm.	123	1.366	137	144	1.723	90	31	192	63	
Com. de Somogy vm.	337	1.890	630	695	425	115	42	14	44	
Com. de Sopron vm. (Sopron t.jv. is — et Sopron, ville m.)	128	2.643	233	195	1.655	107	40	154	66	
Com. de Tolna vm.	239	1.792	523	179	305	196	36	16	39	
Com. de Vas vm.	109	3.294	431	243	1.100	210	32	52	41	
Com. de Veszprém vm. . . .	191	2.202	397	290	1.311	197	35	67	46	
Com. de Zala vm.	118	510	393	378	13	202	38	1	38	
Együtt — Ensemble	1.990	17.878	4.077	2.694	8.753	1.866	36	47	44	
b) Alföld. — Alföld.										
Com. de Bács-Bodrog vm. (Baja t.jv. is — et Baja, ville m.)	131	141	189	12	16	93	22	2	22	
Com. de Békés vm.	270	24	783	52	—	270	31	—	31	
Com. de Bihar vm.	80	55	339	28	1	157	23	—	23	
Com. de Csanád, Arad és Torontál vm.	229	37	371	42	—	139	30	—	30	
Com. de Csongrád vm. (Hód- mezővásárhely és Szeged t.jv. is — et Hódmezővá- sárhely et Szeged, villes m.)	116	22	392	71	—	225	21	—	21	
Com. de Hajdu vm. (Debrecen t.jv. is — et Debrecen, ville m.)	109	36	436	37	11	171	28	1	28	
Com. de Jász-Nagykun-Szol- nok vm.	381	105	832	146	—	371	26	—	26	
Com. de Pest-P. S.-Kk. vm. (Budapest sz. főv. és Kec- skemét t.jv. is — Y compr. Bpest et Kecskemét, ville m.)	443	1.348	1.261	518	648	635	28	10	30	
Com. de Szabolcs és Ung vm.	219	265	353	382	28	250	29	1	29	
Com. de Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	50	88	154	165	12	110	29	1	29	
Együtt — Ensemble	2.028	2.121	5.110	1.453	716	2.421	27	3	28	
c) Északi dombosvidék. — Nord.										
Com. de Abauj-Torna vm.	48	568	95	270	2	84	44	—	44	
Com. de Borsod, Gömör és Kishont vm. (Miskolc t.jv. is — et Miskolc, ville m.)	127	767	314	465	—	191	41	—	41	
Com. de Heves vm.	191	475	258	391	2	190	34	—	34	
Com. de Nógrád és Hont vm.	134	528	379	84	124	129	36	10	38	
Com. de Zemplén vm.	37	243	115	206	—	90	36	—	36	
Együtt — Ensemble	537	2.581	1.161	1.416	128	684	38	2	38	
Magyarország összesen Hongrie entière	4.555	22.580	10.348	5.563	9.597	4.971	32	19	35	

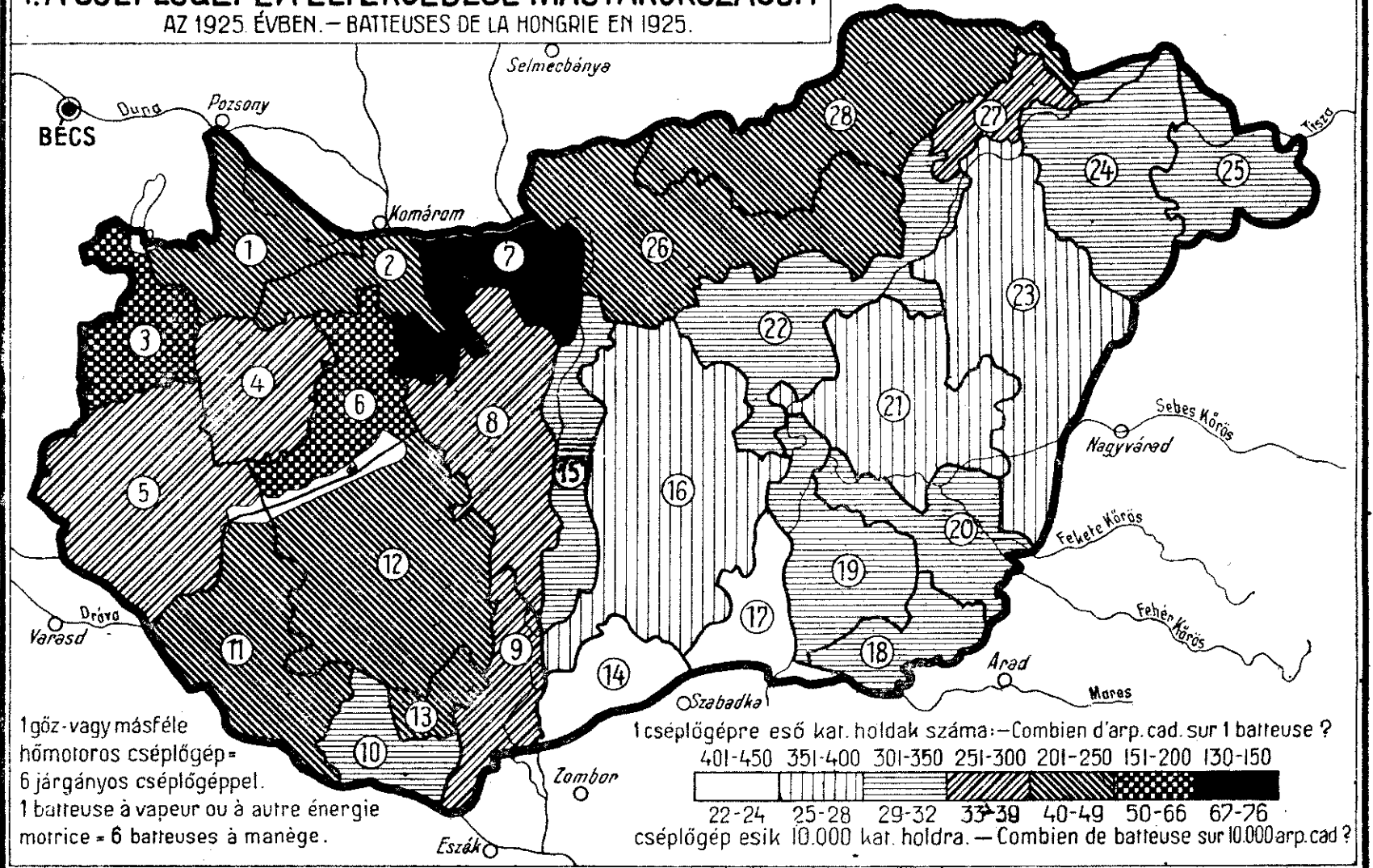
II. A cséplőgépek száma vidékek szerint.¹⁾
Nombre des batteuses suivant les régions.¹⁾

Vidékek sorszáma Numéro d'ordre de la région	Gabonafélével bevetett terület ezer katasztr. holdankint Superficie semée en céréa- les en milliers d'arp. cad.	Nombre des batteuses		10 000 katasztrális holdra esik Combien de batteuses		
		Gőz- és más- féle hőmotoros à vapeur et à autre moteur calorique	Járgányos à manège	gőz- és más- féle hőmotoros à vapeur et à autre moteur calorique	járgányos à manège	általában gőz- cseplőgép- ben kifejezett calculées en général en batteuses à vapeur
		cséplőgépek száma		c s é p l ő g é p sur 10.000 arp. cad.?		
a) Dunántúli dombosvidék. — Région transdanubienne.						
I.	154	611	158	40	10	42
II.	95	340	541	36	57	46
III.	130	436	2.535	33	194	65
IV.	149	531	45	36	3	37
V.	223	777	113	35	5	36
VI.	115	404	1.281	35	111	54
VII.	99	362	2.316	37	233	76
VIII.	227	710	803	31	35	37
IX.	79	270	—	34	—	34
X.	63	177	124	28	20	31
XI.	163	711	36	44	2	44
XII.	344	1.337	1.240	39	36	45
XIII.	55	240	1	44	—	44
Együtt — Ensemble	1.896	6.906	9.193	36	48	44
b) Alföld. — Alföld.						
XIV.	93	201	16	22	2	22
XV.	130	356	42	28	3	29
XVI.	338	832	21	25	1	25
XVII.	133	306	—	23	—	23
XVIII.	102	317	—	31	—	31
XIX.	199	566	—	29	—	29
XX.	165	482	—	29	—	29
XXI.	342	838	—	25	—	25
XXII.	276	845	4	31	—	31
XXIII.	349	906	12	26	—	26
XXIV.	206	602	28	29	1	29
XXV.	126	371	12	29	1	29
Együtt — Ensemble	2.459	6.622	135	27	1	27
c) Északi dombosvidék. — Nord.						
XXVI.	302	1.138	265	38	9	40
XXVII.	68	239	—	35	—	35
XXVIII.	246	1.006	4	41	—	41
Együtt — Ensemble	616	2.383	269	39	4	40
Összesen — Total	4.971	15.911	9.597	32	19	35

¹⁾ A vidékek járások szerint vannak csoportosítva. Részleteket lásd a Szemle III. évf. 1—4. számában. —
Les régions sont groupées suivant les arrondissements. Pour les détails, voir numéro 1—4, année III, de cette revue.

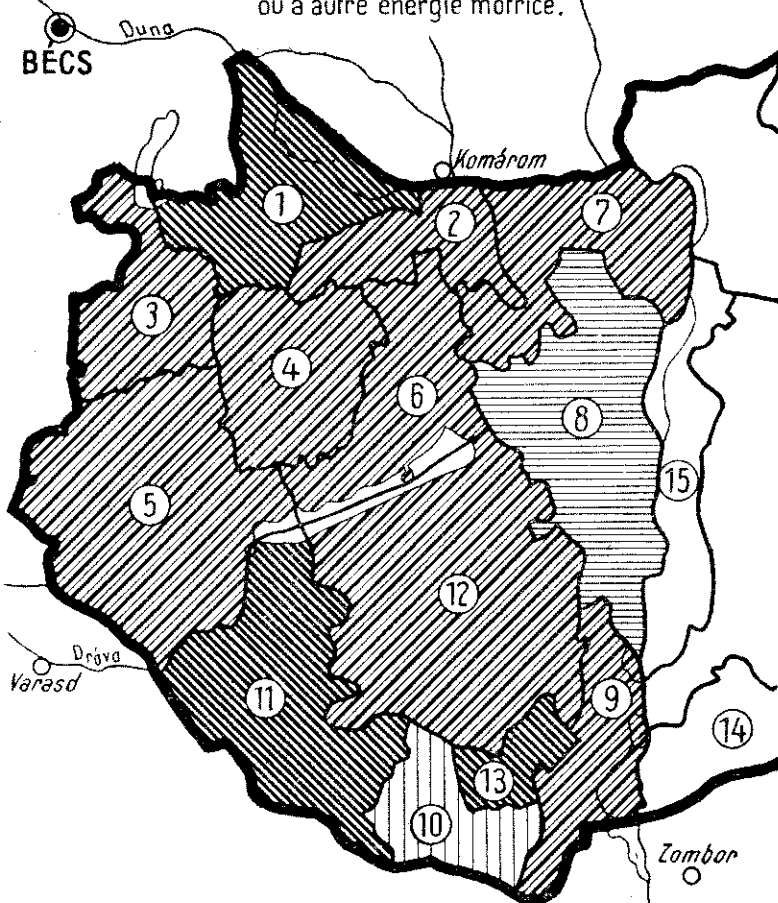
I. A CSÉPLŐGÉPEK ELTERJEDÉSE MAGYARORSZÁGON

AZ 1925 ÉVBEN. — BATTEUSES DE LA HONGRIE EN 1925.

II. A CSÉPLŐGÉPEK ELTERJEDÉSE A DUNÁNTÚL AZ 1925. ÉVBEN.

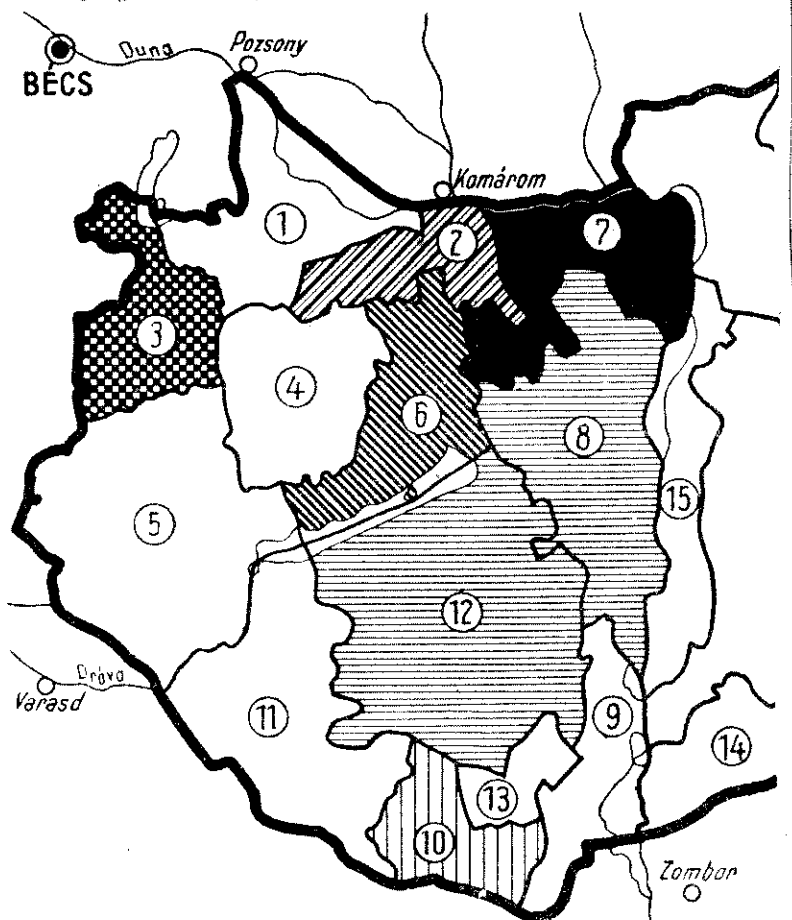
BATTEUSES DANS LA RÉGION TRANS-DANUBIENNE EN 1925.

A). A gőz- és másféle hőmotoros cséplőgépek. — Batteuses à vapeur
ou à autre énergie motrice.

1 cséplőgépre eső kar. holdak száma: — Combien d'arp. cad. sur 1 batteuse ?
401-450 351-400 301-350 251-300 201-250 151-200 130-150

22-24 25-28 29-32 33-39 40-49 50-66 67-76
cséplőgép esik 10.000 kar. holdra. — Combien de batteuse sur 10.000 arp. cad ?

B). Járgányos cséplőgépek. — Batteuses à manège.

1000-10.000 501-1000 251-500 175 90 52 43
0-10 11-20 21-40 57 111 194 233
Combien de batteuse sur 10.000 arp. cad ?

A cséplőgépek elterjedésének a domborzati viszonyokkal való összefüggése pedig csak látszólagosnak bizonyul s csak annyiban állja meg helyét, hogy a birtokmegoszlás a domborzati viszonyokkal okozati összefüggésben áll.

A dunántúli belterjesebb gazdálkodás, az alföldi gazdaságoknál általában jobban felszerelt dunántúli gazdaságok, részben magyarázzák ugyan a cséplőgépek ottani nagy elterjedését, igazában azonban csakis a birtokmegoszlás az, amely a cséplőgépek észlelt megoszlásának teljesen kielégítő magyarázatául szolgálhat. A rendelkezésre álló, nem egészen pontos, de tájékoztatásul mindenestre eléggé megbízható adatok szerint — kirekesztve a mintegy 12.000-re tehető közép- és nagygazdaságokat — a kisgazdaságok száma 1925-ben mintegy 900.000-re volt tehető. E kisgazdaságok pedig a reájuk eső terület alapján számítva, az országban akként vannak elterjedve, hogy a Dunántúl egy kisgazdaságra csupán mintegy 7, az északi dombosvidéken valamivel több, körülbelül 7·5, az Alföldön ellenben már mintegy 10 kat. hold esik egy kisgazdaságra. Vagyis a birtokmegoszlás a Dunántúl és általában

a dombosvidékeken a legnagyobb s így ott viszonylagosan legtöbb a kisgazdaságok száma és tekintettel a közép- és nagygazdaságoknak a kisgazdaságokhoz képest eltörpülő számára, általában a gazdaságok száma is. Így tehát a cséplőgépek vázolt elterjedése a dombosvidékek nagyobb számú gazdaságainak számával teljesen magyarázható.

Végül még arra óhajtanék rámutatni, hogy ahhoz, hogy Magyarországon a járgányos cséplőgépek kiküszöböltessenek s az egész országban gabonát oly arányban csépeljenek cséplőgépeken, mint ma a Dunántúl (gőzcséplőgépenként mintegy 230 kat. hold gabonával bevetett terület termését), a hőmotoros cséplőgépek mai számát mintegy 40%-kal kellene növelni, vagyis még körülbelül 6.000 hőmotoros cséplőgépre lenne szükség. Ahhoz pedig, hogy az ország gazdaságai éppoly mértékben legyenek cséplőgépekkel felszerelve, mint a német gazdaságok, még legalább további 6.000 hőmotoros cséplőgépet kellene beszerezni, amikor is minden hőmotoros cséplőgépre körülbelül 180 kat. hold gabonával bevetett terület termésének elcsépelése esnék.

Konkoly Thege Gyula.

A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet távirati jelentései.

Renseignements télégraphiques de l'Institut International d'Agriculture.

Esztország: len vetésterülete 30.000 ha. (jún. 4.) *Bulgária:* búzatermés 11·5 millió q. *Francia-Marokkó:* búza 6·5, árpa 8 millió q. (jún. 9.) *Egyesült-Államok:* őszi búza 148 ezer q. *Németországban* búzakilátások kissé átlag fölött, *Lengyelországban* az átlagnál jobbak. *Romániában* jók. (jún. 10.) *Hollandiában* az ideiglenes adatok a lenterület 3%-nyi csökkenését jelzik 1925-hez képest. *Litvánia* lenterülete 76 ezer ha. *Romániában* az ideiglenes adatok szerint a lenterület 25, a kenderterület 35 ezer ha., a termés kilátások jobbak, mint 1925-ben. (jún. 11.) *Kanadában* a vetés-helyzet gabonában általában kitűnő. *Keleti Kanadá-*

ban a késői tavasz miatt a növényzet a fejlődésben hátramaradt. (jún. 11.) *Északolaszországban* a gabona visszamaradt, *Olaszországban* általában a vízkárok és rozsda dacára biztató. *Délolaszországban* a termés kilátások kb. közepesek. *Franciaországban* a hideg- és nedvességek okozta károk nem nagyon jelentősek. *Nagybritániában* a helyzet javult (jún. 12.) *Spanyolország* termése: búza 42·8, rozs 6·9, árpa 20·7 millió q. *Tunisz:* búza 3, rozs 1·3 millió q. (jún. 14.) *Algír* búzatermése 8·1, rozstermése 5·1 millió q. (jún. 15.) *Lengyelország:* őszi búza 12·5, őszi rozs 43·9 millió q. (jún. 17.)

A világ réz-, ólom- és cink-(horgany-)termelése.

Production mondiale du cuivre, du plomb et du zinc.

A világ réz-, ólom- és cinktermelésére vonatkozó, tábláinkban foglalt adatok szerint a világtermelés mindhárom fémnél emelkedőben van. Az adatokból megállapítható mindegyikükénél az is, hogy a háború utáni években a termelés általában visszaesett, 1923 körül azonban a háború előtti színvonalat meghaladva, évről évre fokozódott. Az adatok élénk világot vetnek az Északamerikai Egyesült-Államok iparának hatalmas arányaira. Ólomból és cinkből a világtermelés csaknem felét, rézből több mint felét az Egyesült-Államok szolgáltatják. Figyelemreméltó a réztermelést illetőleg Délamerika és Afrika nagyméretű fejlődése, az ólom- és cinktermelésben Németország visszaszorulása.

A világ ólomtermelése.

Production mondiale du plomb.

Terület — Pays, parties du monde	1913	1922	1923	1924	1925
	ezer q-ban	— milliers de q			
Északamerikai Egyesült-Államok <i>Etats-Unis d'Amér.</i>	4044	4216	4775	5436	5690
Mexikó — <i>Mexique</i>	630	1219	1676	1625	1829
Spanyolország — <i>Espagne</i>	2012	1016	1016	1270	1117
Ausztrália — <i>Aust- ralie</i>	1250	1118	1219	1321	1422
Burma — <i>Birmanie</i>	—	406	457	508	508
Kanada — <i>Canada</i>	162	376	447	762	1016
Németország — <i>Alle- magne</i>	1981	813	528	508	508
Belgium — <i>Belgique</i>	538	406	488	508	508
Egyéb államok — <i>Autres Etats</i> . . .	1646	1199	1260	1270	1372
Összesen — <i>Total</i> .	12263	10769	11866	13208	13970

A világ réztermelése.

Production mondiale du cuivre.

Terület — Pays, parties du monde	1913	1922	1923	1924	1925
	ezer q-ban	— milliers de q			
Északamerikai Egyesült-Államok <i>Etats-Unis d'Amér.</i>	5567	4653	6705	7519	7996
Mexikó — <i>Mexique</i>	518	234	488	467	427
Kanada — <i>Canada</i> .	256	264	366	457	366
Délamerika — <i>Amé- rique du Sud</i> . . .	711	1707	2276	2378	2286
Spanyolország — <i>Espagne</i>	427	264	264	264	305
Egyéb európai álla- mok — <i>Autres Etats européens</i> .	752	457	549	589	711
Ausztrália — <i>Aust- ralie</i>	478	152	173	152	122
Afrika — <i>Afrique</i> .	203	488	630	1067	1219
Ázsia — <i>Asie</i> . . .	660	559	620	650	660
Egyéb — <i>Autres</i> . .	284	102	274	305	406
Összesen — <i>Total</i> .	9956	8880	12345	13848	14498

A világ cinktermelése.

Production mondiale du zinc.

Terület — Pays, parties du monde	1913	1922	1923	1924	1925
	ezer q-ban	— milliers de q			
Északamerikai Egyesült-Államok <i>Etats-Unis d'Amér.</i>	3200	3302	4775	4978	5334
Ausztrália — <i>Aust- ralie</i>	41	234	376	478	508
Japán — <i>Japon</i> . .	—	112	132	152	152
Belgium — <i>Belgique</i>	1971	1168	1443	1656	1727
Nagybritánia — <i>Grande-Bretagne</i>	589	183	264	406	437
Német- és Lengyel- ország — <i>Alle- magne et Pologne</i>	2824	1270	1372	1270	1524
Skandinávia — <i>Scandinavie</i> . . .	173	51	51	51	51
Hollandia — <i>Hollande</i>	244	102	152	203	203
Kanada — <i>Canada</i>	—	264	285	254	305
Egyéb — <i>Autres</i> . .	925	579	660	813	1219
Összesen — <i>Total</i>	9967	7265	9510	10261	11460

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország külkereskedelme az 1926. év április havában.

Commerce extérieur de la Hongrie au mois d'avril 1926.

Résumé. En avril la valeur des articles importés ayant été de 61·9 millions de couronnes-or et celle des articles exportés, de 43·6 millions, l'excédent d'importation de la balance du commerce extérieur montait à 18·3 millions de couronnes-or.

L'excédent d'importation de la balance, qui avait été de 58·6 millions de couronnes-or dans les quatre premiers mois de 1925, est tombé à 51·9 millions dans la période correspondante de l'année en cours.

Április hónapban a behozott árúk értéke 61·9 millió, a kivitt árúk értéke 43·6 millió aranykoronát tett, a külkereskedelmi mérleg behozatali többlete tehát 18·3 millió aranykorona volt.

A mult év első négy hónapjában a külkereskedelmi mérleg behozatali többlete 58·6 millió aranykorona volt, ami a folyó év első négy hónapjában 51·9 millió aranykoronára csökkent.

A mult év április havához viszonyítva, legnagyobb összeggel a fa és papiros behozatala emelkedett, ezenkívül jelentősebb emelkedés mutatkozott még a pamutszöveteknél,

nyers fémeknél, ásványolajnál és a selyemszöveteknél. Nagyobb visszaesés csak a gyapjuszöveteknél volt.

A folyó évi január—április havi forgalomban a behozatal legfontosabb cikkei közül a mult év ugyanezen időszakához képest a szövetek erősen visszaestek, emelkedett a fa- és szénbehozatal, továbbá a papiros, nyers fémek, az ásványolaj, a pamutfonál és cérna, továbbá a kikészített bőrök importja.

Kivitelünkben a mult év április hónapjához viszonyítva, a gabonafélék és ezek közt legnagyobb mértékben a búza emelkedett. Ezenkívül a disznósír és a villamosgépek és készülékek emelkedése említendő. Nagy visszaesés mutatkozott a lisztexportban, továbbá a gépeknél, vágóállatoknál, tojásnál és tollnál.

A január—áprilisi kivitelben a mult év ugyanezen időszakához viszonyítva, nagy emelkedés volt a búzánál, tojásnál, disznósírnál, kukoricánál, ezenkívül emelkedett a vágó- és igásállatok, villamosgépek és készülékek exportja is. Ezzel szemben nagy visszaesés volt a liszt kivitelében.

M. E. dr.

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1926. év április havában, szembeállítva az 1925. évi április havi adatokkal.

Commerce extérieur de la Hongrie au mois d'avril 1926, confronté avec les données d'avril 1925.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises, respectivement des groupes de marchandises</i>	1925	1926	1925	1926	Az érték 1926 április havában több (+), v. kevesebb (—) ezer ar.-k — Excédent (+) ou diminution (—) de la valeur en avril 1926, en milliers de cour.-or Az 1926. évi április havi összérték %-ában — En % de la valeur totale du mois d'avr. 1926.		
	április hónapjában — au mois d'avril						
	Mennyiség méter-mázsákban <i>Quantité en quintaux métr.</i>	Érték ezer aranykoronákban <i>Valeur en milliers de couronnes-or</i>					
A) Behozatal. — A) Importation.							
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	7.106	8.253	6.425·5	7.144·2	+	718·7	11·55
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	969.025	1.400.847	3.714·3	5.661·3	+	1.947·0	9·15
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	1.875	1.459	4.047·9	3.414·1	—	633·8	5·52
Nyers dohány — <i>Tabacs bruts</i>	6.607	6.257	3.012·8	3.003·4	—	9·4	4·85
Szén — <i>Charbon</i>	645.168	673.789	2.636·7	2.859·1	+	222·4	4·62
Pamutfonal és -céna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	4.338	5.142	2.220·1	2.711·7	+	491·6	4·38
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et art. en pap.</i>	29.557	46.418	1.329·2	2.408·0	+	1.078·8	3·89
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	7.675	9.116	1.730·0	2.082·2	+	352·2	3·37
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	5.068	11.446	722·7	1.538·6	+	815·9	2·49
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	26.405	103.816	544·3	1.331·2	+	786·9	2·15
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	671	884	853·7	1.177·8	+	324·1	1·90
Selyem- és félselyemszövet — <i>Tissus de soie et de mi-soie</i>	91	164	655·6	1.172·1	+	516·5	1·89
Kötöttárúk, pamutból — <i>Art. de coton tricotés</i>	352	334	1.024·4	1.116·2	+	91·8	1·80
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	8.777	6.435	1.130·1	1.100·4	—	29·7	1·78
Cipészárú, bőrből — <i>Chaussures de cuir</i> ¹⁾	100.388	161.361	559·1	882·3	+	323·2	1·43
Gaze, kreppszövet, tiszta selyemből — <i>Gaze, tissus de crêpe, en soie pure</i>	18	105	164·2	804·5	+	640·3	1·30
Gyapjúfonal — <i>Fils de laine</i>	1.576	1.758	699·2	741·0	+	41·8	1·20
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i> {	db — pièce	84.364	75.252	21.184·4	+	1.549·7	36·73
	pár — paire	12.315	15.166				
	q — q . .	669.431	1.077.754				
Behozatal összesen — <i>Import. totale</i> {	db — pièce	84.364	75.252	52.654·2	+	9.228·0	100·00
	pár — paire	112.703	176.527				
	q — q . .	2,383.740	3,353.977				
B) Kivitel. — B) Exportation.							
Vágó-ésigásáll. — <i>Anim. de boucherie et de trait</i> ²⁾	30.427	25.146	8.802·5	8.248·3	—	554·2	18·94
Búza — <i>Froment</i>	37.552	232.421	1.464·5	6.972·6	+	5.508·1	16·01
Tojás — <i>Oeufs</i>	26.518	21.485	3.447·3	2.900·5	—	546·8	6·66
Liszt — <i>Farines</i>	143.267	44.527	8.047·4	2.097·6	—	5.949·8	4·82
Rozs — <i>Seigle</i>	38.666	96.725	1.314·6	1.837·8	+	523·2	4·22
Disznózsír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	6.380	8.591	1.149·5	1.604·4	+	454·9	3·68
Tengeri — <i>Maïs</i>	74.764	96.969	1.495·3	1.357·6	—	137·7	3·12
Villamosgépek és készül. — <i>Mach. et appar. électr.</i>	2.167	3.470	740·0	1.174·6	+	434·6	2·70
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Viandes fraîches et préparées, saucisses</i>	5.855	4.813	978·5	1.025·8	+	47·3	2·36
Köszén — <i>Houille</i>	254.080	267.900	698·4	964·4	+	266·0	2·21
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	12.101	6.262	2.025·6	912·3	—	1.113·3	2·10
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	11.403	11.308	898·0	844·8	—	53·2	1·94
Zab — <i>Avoine</i>	2.760	38.646	71·8	695·6	+	623·8	1·60
Lóhere- és lucernamag — <i>Graine de luzerne et de trèfle</i>	2.677	2.960	470·2	585·6	+	115·4	1·34
Vasfélgyármányok — <i>Produits mi-fabr. en fer</i>	25.715	27.903	608·1	572·8	—	35·3	1·32
Maláta — <i>Malt</i>	9.072	12.781	404·4	511·2	+	106·8	1·17
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i> {	db — pièce	815	138	14.009·6	—	2.772·6	25·81
	pár — paire	2.285	585				
	q — q . .	731.290	499.164				
Kivitel össz. — <i>Exportation totale</i> {	db — pièce	31.242	25.284	46.625·7	—	3.082·8	100·00
	pár — paire	2.285	585				
	q — q . .	1,384.267	1,375.925				

¹⁾ A mennyiség párokban van kimutatva. — *La quantité est indiquée en paires.*

²⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva. — *La quantité est indiquée en têtes.*

A magyarországi vasutak 1925. évi teherforgalma.

Trafic des chemins de fer de Hongrie en 1925.

Résumé. Les résultats provisoires du trafic des chemins de fer hongrois à mouvement de distance montrent un fléchissement notable. En 1925 ils ont transporté 27,610.900 tonnes de marchandises, soit 3,450.679 tonnes de moins qu'en 1924; donc la diminution a été de 11.1%.

86.2% (contre 84.7 en 1924) des marchandises ont été transportées par les chemins de fer de l'Etat et les chemins de fer vicinaux gérés par celui-ci, et le reste par les compagnies privées. Du trafic, les chemins de fer ont eu une recette de 2,468.126 couronnes, qui représentait 57.4% de leur recette totale.

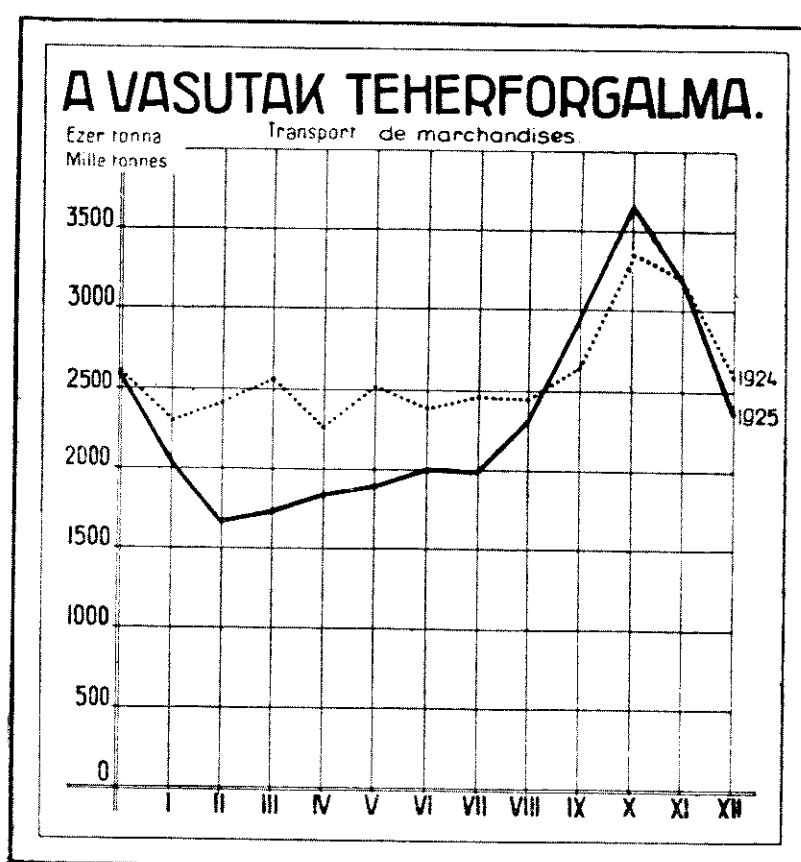
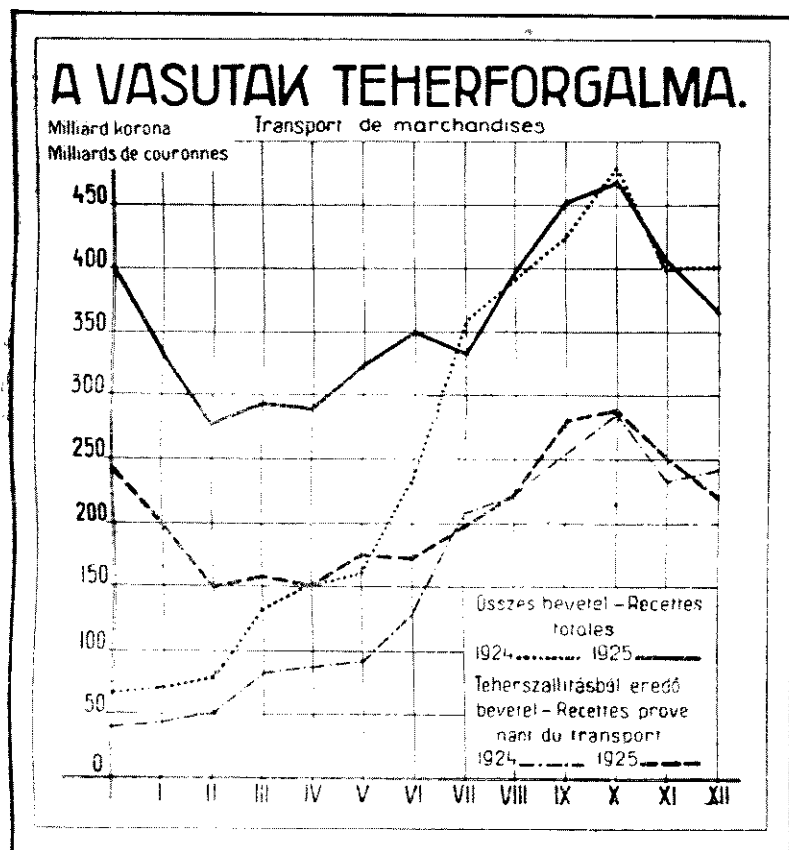
A távolsági forgalomra berendezett vasutaink teherforgalmának ideiglenes eredményei elég jelentős visszaesésről tanuskodnak. Az 1925. év folyamán a magyarországi vasutakon az előző évihez képest 3,450.679 tonnával kevesebb, összesen 27,610.800 tonna árú került elszállításra; a csökkenés tehát 11.1%-nak felel meg.

Már az év legelején januárban 11.2%-kal kisebb volt a forgalom, mint az előző év ugyanazon hónapjában. Márciusban mutatkozik az év folyamán a legnagyobb csökkenés (32.9%); ettől kezdve az arány 16—30% között mozgott, míg az aratási munkák befejeztével meginduló intenzívebb terményszállítás folytán augusztusban már annyira megélnkült a forgalom, hogy csak 4.8%-kal marad alatta az előző évinek. Az 1925. évi enyhe

A vasutak teherforgalma.

Transport de marchandises.

H ó n a p Mois		A szállított teherárak Marchand. transportées		Az összes Recettes totales
		mennyisége tonnában quantité en tonnes	után elért recettes prove- nant de ce transport bevétel ezer koronában en milliers de couronnes	
Január	1924	2,288.939	44,699.083	70,287.077
Janvier	1925	2,033.752	199,575.571	333,373.165
Február	1924	2,404.693	51,169.117	79,096.999
Février	1925	1,666.832	149,522.209	277,264.720
Március	1924	2,553.005	82,504.922	133,518.855
Mars	1925	1,714.381	158,911.141	293,567.500
Április	1924	2,278.128	86,768.597	150,647.563
Avril	1925	1,833.290	150,777.506	289,276.739
Május	1924	2,517.376	92,091.119	161,324.487
Mai	1925	1,889.647	176,318.134	324,971.176
Június	1924	2,376.165	129,173.282	236,511.182
Juin	1925	1,999.053	174,399.934	350,609.295
Július	1924	2,449.932	208,562.176	359,968.416
Juillet	1925	1,982.829	189,544.517	335,291.387
Auguszt.	1924	2,438.248	222,173.272	392,280.626
Août	1925	2,322.054	222,830.238	397,490.462
Szept.	1924	2,654.866	256,420.589	423,991.805
Sept.	1925	2,962.910	281,758.707	453,387.480
Október	1924	3,345.693	285,915.869	480,497.176
Octobre	1925	3,644.005	289,342.125	469,542.020
Novemb.	1924	3,177.744	234,955.216	399,119.095
Nov.	1925	3,205.920	252,352.106	407,266.195
December	1924	2,576.690	242,469.106	401,322.179
Déc.	1925	2,356.127	222,794.217	368,061.311
Mindössze	1924	31,061.479	1,936,902.348	3,288,565.460
Total	1925	27,610.800	2,468,126.405	4,300,101.450

őszi időjárást a termelők felhasználták terményeik minél gyorsabb elszállítására, úgy-hogy az általában is legerősebb forgalmú három őszi hónapban az áruszállítás méretei már felül is múlják az előző év forgalmát; szeptemberben 11·2, októberben 13·0 és novemberben 0·9%-kal. Decemberben a forgalom már lanyhul s 8·6%-kal kisebb az áruszállítás az előző évinél.

Az év folyamán elszállításra került árúknak 86·2%-át (1924-ben 84·7%) a magyar államvasút és a kezelésében állott helyi érdekű vasutak vonatai szállították el rendeltetési helyükre, az árúk többi részén a különböző magánvasutak osztottak meg. A vasutak a teherforgalomból 2,468.126 millió bevételre tettek szert, mely összes bevételeik 57·4%-ának felelt meg.

Magyarország gépjárműállományában az 1926. évi május hó folyamán beállott változások.

Changements de l'effectif d'automobiles de la Hongrie en mai 1926.

Résumé. En mai 1926, dans le territoire de la Hongrie, on a mis en circulation 557 automobiles, et on en a retiré 97. Ainsi l'effectif d'autos a augmenté de 460, soit de 5·0%. Par rapport à l'effectif du mois précédent, le nombre des autos s'est accru de 3·0% et celui des motocyclettes, de 12·7%, donc dans une proportion bien plus grande. Tandis que le rapport des motocyclettes à l'effectif des automobiles s'est élevé de 21·0% à 22·6 au désavantage des autos à personnes et des autocamions, celui des autos à personnes est tombé de 57·7% à 56·5, et celui des autocamions, de 16·7% à 16·3; par contre, le rapport des autos affectés à différents buts restait le même: 4·6%.

Si l'on considère l'accroissement de l'effectif de mai suivant les parties du pays, on voit que presque les trois quarts des nouveaux véhicules (73·7%) furent mis en circulation à Budapest, et 26·3% en province. Par suite des changements mentionnés, un léger écart — 0·2% — s'est produit, à l'avantage de Budapest, dans la répartition de l'effectif d'autos, la proportion de Budapest s'étant élevée à 68·1%, contre 67·9 en avril.

Az 1926. év május hó folyamán az ország területén 557 gépjárművet helyeztek forgalomba, míg a forgalomból kikerült járművek száma 97 volt. Az ország gépjárműveinek

állománya tehát május hó folyamán 460 darabbal, 5·0%-kal növekedett. A számbeli gyarapodásból a gépkocsik és motorkerékpárok csaknem egyenlő arányban vették ki a részüket. Az egész gépjárműállomány május havi szaporulatából ugyanis 46·5% esett a gépkocsikra, 53·5% pedig a motorkerékpárokra. Az előző havi állományhoz viszonyítva azonban a gépkocsik 3·0%-os növekedése mellett a motorkerékpárok már jóval nagyobb, 12·7%-os szaporodást mutatnak fel. A motorkerékpároknak az ország gépjárműállományához viszonyított aránya, a személy- és teherkocsik rovására 21·0%-ról 22·6%-ra emelkedett. A személykocsiknak az összes gépjárművekhez viszonyított aránya 57·7%-ról 56·5%-ra, a teherkocsiké 16·7%-ról 16·3%-ra csökkent; a különféle célokra szolgáló gépkocsiké pedig változatlanul 4·6% maradt.

A május havi állományszaporulatot az ország egyes területrészei szerint tekintve, azt látjuk, hogy a járműveknek majdnem háromnegyed része (73·7%) a főváros folyton növekvő forgalmának lebonyolítására szolgált, 26·3%-ot pedig a vidék különböző helyein helyeztek forgalomba. Ezen változások után az ország gépjárműállományának területi megoszlásában egy csekély, 0·2%-os eltolódás mutatkozik a vidékkel szemben Budapest javára, melynek aránya az előző havi 67·9%-ról 68·1%-ra emelkedett.

V. J. dr.

Magyarország gépjármű állományában az 1926. év május hó folyamán beállott változások a járművek neme szerint.

Changement de l'effectif des automobiles de Hongrie en mai 1926, suivant le genre des véhicules.

Területi megoszlás <i>Désignation du territoire</i>	A géperejű járművek közül — N o m b r e													
	a személykocsik — des autos à personnes	teherkocsik — des auto-camions	az autóbuszok — des autobus	a bérautók — des autos de louage	a betegszállító — des autos à transporter des malades	a közisztasági — des autos d'hygiène publique	a tartány — des autos à réceptient	a tűzoltó — des autos à pompiers	a vontató — des autos remorqueurs	az egyéb rendeltetésű — des autos destinées à d'autres buts	a gépkocsik összes — de tous les autos	des moto-cyclettes		összes száma — autos et motocycl. ensemble
												a melléküléses — de deux sièges	a mellékülés nélküli — de 1 siège	
k o c s i k										motor-kerékpárok				
s z á m a														
1. Budapest.														
Állomány 1926 május hó 1-én — <i>Effectif au 1er mai 1926.</i>	3112	1009	46	500	22	24	4	18	15	188	4938	60	1217	6215
Az 1926. évi május hó folyamán forgalomba helyezett járművek — <i>Véhicules mis en circulation en mai 1926.</i>	132	30	5	11	—	—	1	—	2	9	190	34	179	403
Az 1926. évi május hó folyamán a forgalomból kikerült járművek — <i>Véhicules retirés de la circulation en mai 1926.</i>	48	8	—	—	—	—	—	—	—	—	56	—	8	64
Állomány 1926. évi június hó 1-én — <i>Effectif au 1er juin 1926.</i>	3196	1031	51	511	22	24	5	18	17	197	5072	94	1388	6554
2. Vidék. — <i>En province.</i>														
Állomány 1926. évi május hó 1-én — <i>Effectif au 1er mai 1926.</i>	1585	516	58	88	10	3	6	15	11	—	2292	38	614	2944
Az 1926. évi május hó folyamán forgalomba helyezett járművek — <i>Véhicules mis en circulation en mai 1926.</i>	67	21	4	13	—	1	—	1	—	2	109	7	38	154
Az 1926. évi május hó folyamán a forgalomból kikerült járművek — <i>Véhicules retirés de la circulation en mai 1926.</i>	24	4	—	1	—	—	—	—	—	—	29	—	4	33
Állomány 1926. évi június hó 1-én — <i>Effectif au 1er juin 1926.</i>	1628	533	62	100	10	4	6	16	11	2	2372	45	648	3065
3. Magyarország. — <i>Hongrie.</i>														
Állomány 1926. évi május hó 1-én — <i>Effectif au 1er mai 1926.</i>	4697	1525	104	588	32	27	10	33	26	188	7230	98	1831	9159
Az 1926. évi május hó folyamán forgalomba helyezett járművek — <i>Véhicules mis en circulation en mai 1926.</i>	199	51	9	24	—	1	1	1	2	11	299	41	217	557
Az 1926. évi május hó folyamán a forgalomból kikerült járművek — <i>Véhicules retirés de la circulation en mai 1926.</i>	72	12	—	1	—	—	—	—	—	—	85	—	12	97
Állomány 1926. évi június hó 1-én — <i>Effectif au 1er juin 1926.</i>	4824	1564	113	611	32	28	11	34	28	*)199	7444	139	2036	9619

*) Ebből 9 műhelykocsi, 147 postakocsi, 5 rabszállító és 12 hullaszállító — *Dont 9 autos d'atelier, 147 autos postaux, 5 à transporter des prisonniers et 12 à transporter des cadavres.*

© ÁRSTATISZTIKA ÉS PÉNZÜGY ©

Néhány nagyobb ingadozást mutató valuta árfolyama.

Fluctuation de quelques changes.

Résumé. *Les récentes fluctuations du franc français et belge, de la lira, du zloty et du leu ont de nouveau dirigé l'attention sur les changes internationaux. Abstraction faite du rouble, les cinq monnaies mentionnées accusent une tendance fléchissante, tandis que le mark allemand, la couronne autrichienne (schilling) et la couronne hongroise (pengő), peuvent être considérés comme définitivement stabilisés. Le tableau de la page 363 présente des données détaillées sur le cours mensuel moyen, maxima et minima, en 1924—1926, des monnaies en fluctuation.*

Az utóbbi hetekben egyes valuták külföldi értékelésében nyilvánuló jelentős ingadozások ismét felkeltették az érdeklődést a valutáris változások iránt. Természetesen a francia frank áll az érdeklődés központjában, hozzácsatlakozik a belga frank és a líra. Különleges figyelemre tarthat számot a zloty, az összeomlás után az első stabilizált, újjáalkotott, teljes aranyértékűnek tervezett pénzegység, mely megindult az elértéktelenedés útján, nem számítva persze az orosz stabilizációs kísérleteket. Elég jelentős értékvesztése volt az utóbbi időkben a leinek is. Ez az öt európai valuta az — eltekintve mindig a rubeltől —, mely tendenciájában félreismerhetetlenül lefelé irányuló ingadozásokat mutat. A központi hatalmak valutái, a márka, az osztrák korona, (schilling) és a magyar korona (pengő) immár véglegesen szilárdaknak tekinthetők és jellemző, hogy a most romló öt valuta államai kivétel nélkül a fegyverszünet után győzteseknek deklarált államok sorába tartoznak és hogy valamennyiük valutája az aranyfrankon alapul.

A legsúlyosabb jelentőségű és további romlás esetén a rubel, vagy a német márka katasztrófális megsemmisülésének hatását is felülmúló lehet a francia frank elértéktelenedése. A háború óta a francia frank értékalakulása mindenképen érdekes képet nyújt. A fegyverszünet idején, az 1918. év decemberében a francia frank a svájci frankkal szemben nem állott alacsonyabban, mint az angol font, mind a kettő nem veszített többet paritásos értékének 10%-ánál. A font azóta — mint ismeretes — időközi ingadozások után

ismét elérte az aranyparitást, a frank azonban az ellenkező irányban indult meg és egy év alatt (1919 végén) már 50%-ra emelkedett a diszparitása. A következő években a svájci jegyzés szerint általában 40 és 50 között ingadozott, 1922 októbere óta azonban már tartósan 40 alá került, a következő év második felében pedig már 20 és 30 között jegyezték. Az 1924. év elejére esik a frankkontreminnak emlékezetes időszaka. Ez év januárjában 100 frankot Svájcban havi átlagban még 27 svájci frankkal jegyezték, ezt az árfolyamot azonban a kontremin sikeresen szorította mindinkább lefelé, március 11-én érve el 21 frankos jegyzéssel a mélypontot. A kontremin összeomlása után a frank hirtelen 30 fölé kerül és 1925 májusáig lassú lemorzsolódással 26 és 30 között ingadozik. 1925 júniusától számítható azután a frank áresésének tulajdonképeni veszélyes időszaka, melynek további fejleményei egyselőre még beláthatatlanok. Az 1925 június havi átlag Zürichben már 24.56-ot jelez, a decemberi átlag pedig 19.41-gyel már 20 alatt van, jelentékenyen túlhaladva a kontremin idején elért mélypontot. Az 1926. év azután teljesen a frank áresésének jegyében indult. A januári átlagjegyzés (19.53) még valamivel magasabb a decemberinél, a márciusi átlag azonban már 19 alatt van, a májusi pedig alig több 16-nál, a június 15-i minimum pedig (14.30) egyre rohamosabbnak mutatja a francia frank elértéktelenedését. Ez utóbbi jegyzés a januári átlaghoz képest már 27 %-os értékvesztést jelez.

A belga frank árfolyama, a francia frank árfolyamának alakulását követi. 1925 őszeig szinte párhuzamosan mozgott a francia frankkal, mindig valamivel ez utóbbi alatt. Ez év októberétől azonban úgy látszott, hogy nem követi zuhanásában a francia frankot, fölébe került és 1926 februárban, mikor a francia frank havi átlagjegyzése a 19-et is alig érte el, a belga frank 23.59-es jegyzéssel változatlanul megőrizte előző évi őszi nivóját. Az ehhez fűzött remények azonban hiúk maradtak és azóta gyors zuhanással a belga frank is osztozik a francia frank sorsában, sőt 1926 májusi átlagárfolyama már a franciát sem éri el.

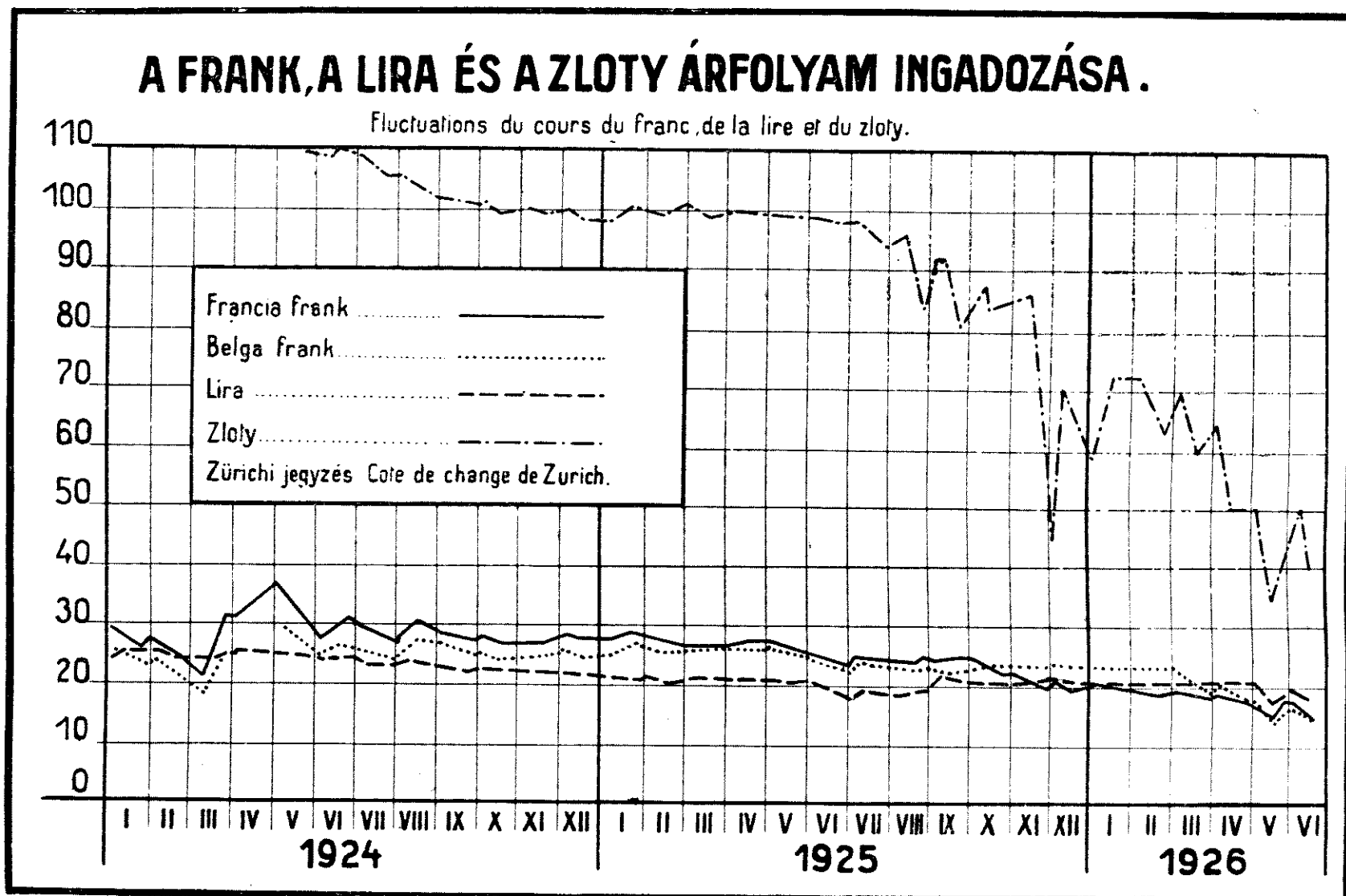
Valutaárfolyamok a zürichi jegyzés szerint.
Fluctuation de quelques changes suivant le cours de Zurich.

Év, hó Année, mois	Francia frank (100 fr. f.)			Belga frank (100 fr. b.)			Lira (100 l.)			Zloty (100 z.)			Lei (100 l.)		
	Legalacso- nyabb Cours minima	Legmagasabb Cours maxima	Havi átlag Moyen mensuel	Legalacso- nyabb Cours minima	Legmagasabb Cours maxima	Havi átlag Moyen mensuel	Legalacso- nyabb Cours minima	Legmagasabb Cours maxima	Havi átlag Moyen mensuel	Legalacso- nyabb Cours minima	Legmagasabb Cours maxima	Havi átlag Moyen mensuel	Legalacso- nyabb Cours minima	Legmagasabb Cours maxima	Havi átlag Moyen mensuel
á r f o l y a m — c o u r s															
1924 I.	25.75	29.05	27.02	23.40	25.50	24.27	24.55	25.75	25.07	—	—	—	2.85	2.98	2.91
II.	23.75	26.95	25.42	20.10	23.85	22.12	24.65	25.25	25.—	—	—	—	2.91	3.33	3.02
III.	21.—	31.75	26.87	18.40	25.—	22.18	24.25	25.15	24.73	—	—	—	3.—	3.06	3.05
IV.	31.67	36.60	34.72	—	—	—	25.05	25.45	25.23	—	—	—	2.90	3.15	2.97
V.	28.95	36.67	32.73	25.25	29.60	27.16	24.75	25.25	25.06	109.—	109.50	109.33	2.45	2.90	2.74
VI.	27.80	30.70	29.70	24.45	27.—	25.84	24.30	24.80	24.52	109.—	110.—	109.17	2.38	2.50	2.45
VII.	26.90	29.40	28.18	24.35	25.65	24.88	23.26	24.20	23.65	106.—	109.—	107.47	2.23	2.50	2.36
VIII.	27.15	30.22	28.98	24.45	27.65	26.64	23.25	24.—	23.59	102.50	106.—	103.46	2.35	2.65	2.43
IX.	27.40	28.80	28.11	25.10	27.05	26.21	22.88	23.55	23.22	101.—	102.50	102.17	2.60	2.88	2.73
X.	26.95	27.78	27.28	24.90	25.45	25.10	22.43	22.99	22.69	99.75	101.50	100.32	2.65	2.95	2.83
XI.	27.05	27.93	27.36	24.88	25.40	25.05	22.30	22.65	22.47	99.75	100.—	99.94	2.65	2.90	2.79
XII.	27.55	28.48	27.92	25.25	26.—	25.63	21.63	22.53	22.20	99.—	100.—	99.46	2.50	2.70	2.60
1925 I.	27.60	28.79	27.94	25.50	27.10	26.14	21.16	21.80	21.53	98.50	101.—	99.67	2.63	2.75	2.69
II.	26.70	28.15	27.46	26.—	27.—	26.42	20.95	21.65	21.36	100.—	101.25	100.09	2.55	2.70	2.63
III.	26.35	27.68	26.89	26.08	26.75	26.31	20.78	21.30	21.12	99.50	100.50	99.99	2.43	2.60	2.51
IV.	26.45	27.18	26.85	26.05	26.45	26.17	21.10	21.38	21.22	99.15	100.—	99.78	2.30	2.45	2.36
V.	25.85	27.10	26.68	25.33	26.25	25.96	20.45	21.29	21.01	99.—	99.75	99.38	2.34	2.53	2.43
VI.	23.30	25.63	24.56	23.10	25.20	24.23	18.10	20.75	19.87	98.87	99.25	99.04	2.38	2.55	2.42
VII.	23.07	24.90	24.20	22.85	24.40	23.81	17.35	19.57	18.85	94.50	99.88	98.36	2.37	2.65	2.50
VIII.	23.95	24.45	24.19	23.05	23.75	23.38	18.45	19.55	18.84	84.50	96.50	91.97	2.55	2.70	2.64
IX.	24.25	24.60	24.41	22.45	23.30	22.87	19.55	22.—	21.04	81.50	92.50	87.77	2.45	2.60	2.54
X.	21.65	24.52	23.05	23.—	23.75	23.49	20.35	21.—	20.66	84.—	87.—	85.55	2.44	2.50	2.47
XI.	19.50	21.80	20.59	23.45	23.60	23.52	20.40	21.05	20.75	61.—	86.—	79.24	2.32	2.48	2.41
XII.	18.60	20.65	19.41	23.43	23.50	23.48	20.80	20.93	20.88	45.—	70.—	56.39	2.35	2.43	2.39
1926 I.	19.18	20.—	19.53	23.42	23.60	23.51	20.86	20.91	20.90	59.—	72.50	68.71	2.23	2.40	2.31
II.	18.55	19.50	19.04	23.57	23.63	23.59	20.78	20.95	20.89	63.50	72.50	69.07	2.18	2.33	2.24
III.	17.70	19.43	18.61	19.55	23.63	22.15	20.84	20.89	20.86	60.—	70.—	65.72	2.15	2.28	2.19
IV.	17.05	18.10	17.11	17.70	20.10	19.04	20.73	20.88	20.82	50.—	65.—	55.80	1.95	2.17	2.09
V.	14.90	17.25	16.29	14.90	17.60	16.12	17.50	20.78	19.80	35.—	50.50	45.01	1.60	2.10	1.93
VI. 1-15.	14.30	17.01	—	14.65	16.65	—	18.40	19.85	—	40.—	50.—	—	2.10	2.21	—

A lira árfolyama is a fegyverszünet után hosszú időn át a francia frank árfolyamhullámzásához igazodott, az előbbi javára mutakozó többé-kevésbé jelentős különbözettel. A frankkontremín a lírát egyáltalán nem érintette s így akkor rövid időre a frank fölé került, amit leginkább mutat az, hogy míg a frankkontremín idején a frankjegyzés minimuma 21 volt, a líráé 24.25, alig alacsonyabb az előző hónapoknál. Az 1924 évi és az 1925 év eleji lassú lemorzsolódás után a líránál is az 1925 májusa után jelentkezett a kritikus időszak. Eleinte úgy látszott, hogy a lira árfolyamesése arányaiban a francia frankét is felül fogja múlni, erre vallott 1925 július 2-án elért mélypontja (17.35), valamint júniusi, júliusi és augusztusi átlagjegyzései,

melyek 20-on alul maradtak. A további áresések helyett azonban szeptemberre a lira hirtelen megszilárdult és egészen ez év áprilisáig bezárólag az átlagjegyzések állandóan 21 felé jártak. Májusban azonban ismét jelentősen megingott a lira (mélypont 15-én 17.50-nel), s bár a hó folyamán előbbi pozícióját sikerült csakhamar majdnem egészen visszaszereznie, júniusban ismét esett, de távolról sem oly arányban, mint a frank.

1925 júniusától számítható az új lengyel valutának, a zlotynak a megingása is. (Az addig jelentkező változások a svájci frank javulására vezetendők vissza). A diszparitás eleinte csak néhány %-ot tett ki. Komolyabb méreteket 1925 augusztustól kezdődőleg öltött, mely hónapban már az értékvesztés jelen-

tősen meghaladta a 10%-ot. Októbertől kezdve a zloty lett a legszesélyesebben ingadozó pénznem. Decemberi 45-ös és 1926 májusi 35-ös mélypontja egyfelől, az év eleji 72·50-es maximuma másfelől, mutatják a végleteket. Ez év májusi 45·01-es átlaga, valamint a júniusi jegyzések további árfolyamesésekre engednek következtetni.

A lei két és fél év alatt — 1924 eleje óta — értékének mintegy harmadát veszítette el. Jegyzése — havi átlagok szerint — 1924 első harmadában 3 körül járt, az év közepén

azonban 2·50 alá esett és e pont körül ingadozott csaknem másfél esztendőn keresztül. Az 1926 év első fele azonban ezt a pozíciót is megingatta és május-júniusra a lei 2 körül látszik egy időre stabilizáltnak, miután május 6-iki 1·60-os mélypontjáról sikerült felvergődnie.

A most tárgyalt pénznemek 1924—1926 évi havi átlagos, valamint havi legmagasabb és legalacsonyabb árjegyzéseiről táblázatunk nyújt részletes adatokat.

Szönyi Gyula dr.

Fizetéseképtelenségek 1926 május havában.

Insolvabilité en mai 1926.

Résumé. D'après la statistique réorganisée des insolvabilités, le nombre des insolvabilités, ainsi que les actifs et les passifs déclarés, ont diminué en mai par rapport au mois précédent. On a enregistré 248 cas d'insolvabilité avec 56·8 milliards de couronnes d'actif et 113·6 milliards de passif. Par rapport à avril dernier, le nombre des cas a diminué de 18, le montant des passifs, de 65·7 milliards et l'excédent des passifs sur les actifs, de 21·6 milliards.

Cette régression était principalement due à la diminution du nombre des insolvabilités commerciales. Dans les autres catégories, il n'y a pas eu de changement essentiel.

A Magyar Statisztikai Szemle előző száma részletesen ismertette a fizetéseképtelenségi statisztikai adatgyűjtés reformját. A reformot megelőző adatközlések közül kiemelendők a Magyar Tudakozódó Egylet által évek óta nagy gondossággal összeállított és közzétett kimutatások, melyek korábban egyedül nyújtottak támpontot a válság vizsgálatához. Természetesen ezek a kimutatások nem pótolhatták egy hivatalos adatgyűjtés előnyeit, mely az illetékes adatszolgáltató szervek bevonása útján most már a válság egész terénümái megfigyelési körébe vonhatja.

Az újjászervezett hitelválság statisztikai adatgyűjtés május havi eredményei az előző

I. 1926 május havában előfordult új fizetéseképtelenségek.

I. Nouvelles insolvabilités en mai 1926.

Foglalkozási főcsoport Groupe de profession	Az OHE-nél, ill. PK-nál bejelentett						A bíróságnál nyitott				Az összes új fizetés- képtelenségek — Nouvelles insolvabi- lités ensemble		
	magánegyes-égek — Concordats privés			kényszerregyességek — Concord. jud.			azon csődök száma, melyeket kényszerregyességi eljárás nem előzött meg — Nombre des fail- lites qui ne furent pas pré- cédées par des concord. judic.	kényszerregyességek Conc. judic. ouverts devant les tribunaux					
	déclarés à l'OHE.*) respect. à la PK. *)												
	száma — nombre	aktívának actif	passzívái- nak passif	száma — nombre	aktívának actif	passzívái- nak passif		száma — nombre	aktívának actif	passzívái- nak passif	száma — nombre	aktívának actif	passzívái- nak passif
		összege az ideig- lenes mérleg sze- rint millió kor. — suivant le bilan provisoire, en millions de cour.			összege az ideig- lenes mérleg sze- rint millió kor. — suivant le bilan provisoire, en millions de cour.				összege az ideig- lenes mérleg sze- rint millió kor. — suivant le bilan provisoire, en millions de cour.			összege az ideig- lenes mérleg sze- rint millió kor. — suivant le bilan provisoire, en millions de cour.	
I. Mezőgazdaság — Agriculture	—	—	—	—	—	—	1	4	1801	2248	5	1801	2248
Budapest	—	—	—	—	—	—	—	1	130	301	1	130	301
II. Ipar — Industrie .	4	3210	5353	20	6416	10856	6	6	631	1576	36	10257	17785
Budapest	2	1750	3233	6	3016	5316	1	1	457	1272	10	5223	9821
III. Kereskedelem — Commerce	52	17854	39401	126	24333	48469	8	18	2401	4912	204	44588	92782
Budapest	22	12547	30423	28	9643	19373	1	1	130	189	52	22320	49985
IV. Pénz, hitel, bizto- sítás — Etablisse- ments de crédit et assurances	—	—	—	1)2	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Budapest	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—
V. Egyéb — Autres .	—	—	—	—	—	—	—	1	225	784	1	225	784
Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I-V. Összesen — Total	56	21064	44754	148	30749	59325	15	29	5058	9520	248	56871	113599
Budapest	24	14297	33656	35	12659	24689	2	3	717	1762	64	27673	60107

*) Association générale pour la protection du crédit.

**) Centrale des établiss. de crédit.

1) PK-nál bejelentett kényszerfelszámolás. — Liquidation judic. déclarée à la Centrale des établiss. de crédit.

II. Kimutatás az OHE-nél befejezett fizetéseképtelenségekről. — II. Insolvabilités terminées à l'OHE. *)

Foglalkozási főcsoport Groupe de profession	Egyességgel véget ért tiszta magán- egyességek — <i>Concordats privés clos par entente</i>										Egyességgel véget ért kényszeregyes- ségek — <i>Concordats judiciaires clos par entente</i>										Egyesség nélkül vé- get ért kényszere- gyességek — <i>Con- cordats judic. clos sans entente</i>					Az összes befejezett egyességek — <i>En- semble des concor- dats clos</i>				
	száma — nombre	összege a végleges mérleg szerint mill. kor. — d'après le bi- lan définitif, en millions de cour.	aktívának actif	passzívának passif	költs. — frais	elfogadott há- nyadai — part acceptée					száma — nombre	összege a végleges mérleg szerint mill. kor. — d'après le bi- lan définitif, en millions de cour.	aktívának actif	passzívának passif	költségeinek frais	elfogadott há- nyadai — part acceptée					száma — nombre	össze millió kor. — en mil- lions de cour.	aktívának actif	passzívának passif	költségeinek frais					
						40% alul — au-dessous 40%	40%	40—60%	60—80%	80—100%						40% alul — au-dessous 40%	40%	40—60%	60—80%	80—100%										
I. Ipar — Industrie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	8593	20853	8-5	—	2	—	—	1	1	14	16	—	4	8607	20869	8-5				
Budapest . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	453	1869	8-5	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	453	1869	8-5				
II. Kereskedelem — Commerce . . .	49	12523	24036	—	—	9	25	9	6	45	36907	64882	195-0	2	22	14	5	2	27	5457	12155	30-5	121	54887	101078	225-5				
Budapest . . .	22	6519	14272	—	—	5	12	1	4	17	26821	47540	158-0	—	9	6	2	—	11	3778	8157	24-5	50	37118	69969	182-5				
Összesen — Total .	49	12523	24036	—	—	9	25	9	6	48	45500	85735	203-5	2	24	14	5	3	28	5471	12171	30-5	125	63494	121942	234-0				
Budapest . . .	22	6519	14272	—	—	5	12	1	4	18	27274	49409	166-5	—	9	6	2	1	11	3778	8157	24-5	51	37571	71838	191-0				

*) Association générale pour la protection du crédit.

III. A bíróságoknál befejezett kényszeregyességek 1926 május havában.

III. Concordats judiciaires clos aux tribunaux en mai 1926.

Foglalkozási csoport Groupe de profession	Az összes befejezett kényszeregyességek közül																Az összes befejezett kényszeregyességek					
	egyesseggel véget érték — Clos par entente										Concord. j. terminés par clôture			Concordats judic. clos autrement			Ensemble des conc. jud. clos					
	száma — nombre	aktívának actif	passzívának passif	költségeinek frais	egyeségi hányadai — part d'entente					száma — nombre	aktívának actif	passzívának passif	költségeinek frais	száma — nombre	aktívának actif	passzívának passif	költségeinek frais					
					összege a végleges mérleg szerint mill. kor. — d'après le bilan définitif, en millions de cour.	40% on alul — au-dessous de 40%	40%	40—60%	60—80%									80—100%	összege a végleges mérleg szerint mill. kor. — d'après le bilan définitif, en millions de cour.	aktívának actif	passzívának passif	költségeinek frais
I. Bányászat és kohászat — Mines et hauts fourneaux	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Budapest.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
II. Mezőgazdaság — Agriculture	6	7214	10722	216	—	1	3	—	1	3	885	1489	30	—	—	—	—					
Budapest.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
III. Ipar — Industrie	39	18203	23305	801	4	16	10	—	4	22	4170	7931	231	1	288	808	3					
Budapest.	12	8173	10569	565	—	4	5	—	1	10	3559	6742	224	1	283	808	3					
IV. Kereskedelem — Commerce	115	26485	44506	1133	10	62	29	1	5	32	7995	14894	402	6	140	377	2					
Budapest.	20	6303	11982	755	1	16	3	—	—	9	4381	8015	341	1	140	377	3					
V. Pénz, hitel és biztosítás — Etabliss. de crédit, assurances.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Budapest.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
VI. Egyéb — Autres	2	178	518	18	—	2	—	—	—	2	134	192	—	—	—	—	—					
Budapest.	2	178	518	18	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—					
Összesen — Total	162	52080	79051	2168	14	81	42	1	10	59	13184	24506	663	7	428	1185	6					
Budapest.	34	14654	23069	1338	1	22	8	—	1	20	7940	14757	565	2	428	1185	6					

IV. A bíróságoknál megszüntetett csődök 1926 május havában.

IV. Faillites cessées aux tribunaux en mai 1926.

Foglalkozási főcsoport Groupes de profession	Az összes megszüntetett csődök közül — <i>Ont cessé</i>													A megszüntetett összes csődök <i>Ensemble des faillites cessées</i>			
	felosztással — <i>par répartition</i>					vagyonh. miatt <i>faute d'actif</i>			más módon — <i>autrement</i>								
	v é g e t é r t e s e t e k																
	eljárása során való- dinak elis- mert <i>Créances de</i>		vagyonának értékesítéséből befolyt összeg- ből fordított <i>De la somme résultant de la réalisation de l'actif, il a été affectée</i>			eljárása során való- dinak elis- mert <i>Créances de</i>					eljárása során való- dinak elis- mert <i>Créances de</i>		eljárása során való- dinak elis- mert <i>Créances de</i>				
	I. <i>Ie classe</i>	II. <i>Ile classe</i>				I. <i>Ie classe</i>	II. <i>Ile classe</i>				I. <i>Ie classe</i>	II. <i>Ile classe</i>					
száma — <i>nombre</i>	oszt. köve- telések <i>reconnues véridiques au cours de la procé- dure</i>		kötségek fede- zésére <i>à couvrir les frais</i>	hitelzők ki- elégítésére <i>à satisfaire les créanciers</i>	száma — <i>nombre</i>	oszt. köve- telések <i>reconnues véridiques au cours de la procé- dure</i>		kötségei — <i>frais</i>	száma — <i>nombre</i>	oszt. köve- telések <i>reconnues véridiques au cours de la procé- dure</i>		kötségei — <i>frais</i>	száma — <i>nombre</i>	oszt. köve- telések <i>reconnues véridiques au cours de la procé- dure</i>		költségei — <i>frais</i>	
	millió koronákban <i>en millions de couronnes</i>					mill. kor.-ban <i>en millions de c.</i>				mill. kor.-ban <i>en millions de c.</i>				mill. kor.-ban <i>en millions de c.</i>			
I. Bányászat és kohászat. — <i>Mines et hauts fourneaux</i>																	
Budapest																	
II. Mezőgazdaság — <i>Agriculture</i>																	
Budapest																	
III. Ipar — <i>Industrie</i>						3	1	77	6	1				4	1	77	6
Budapest										1				1			
IV. Kereskedelem — <i>Commerce</i>	1	22	199	55	16	18	168	397	39	7	72	362		26	262	958	94
Budapest						7	74	158	9	1	16	362		8	90	520	9
V. Pénz, hitel-, biztosítás — <i>Etabliss. de crédit, assurance</i>																	
Budapest																	
VI. Egyéb — <i>Autres</i>										1				1			
Budapest																	
Összesen — <i>Total</i>	1	22	199	55	16	21	169	474	45	9	72	362		31	263	1035	100
Budapest						7	74	158	9	2	16	362		9	90	520	9

hónaphoz viszonyítva úgy az esetek számát, mint a bejelentett aktívákat és passzívákat illetőleg csökkenésről számolnak be. Bármennyire öröndetesnek is kell ezt az enyhülést tartanunk, mégsem következtethetünk az első két hónap eredményeinek összehasonlításából a helyzet általános javulására. Ahhoz, hogy a fizetéseképtelenségi válság alakulásáról pontos képet alkothassunk, hosszabb időnek összehasonlítható adataira kell támaszkodnunk, melyek azonban ma még nem állnak rendelkezésre.

A tárgyalt hó folyamán előfordult új fizetéseképtelenségek adatait az I. sz. táblázat mutatja.

A hó folyamán eszerint 248 új fizetéseképtelenségi eset fordult elő 56·8 milliárd korona aktívával és 113·6 milliárd korona passzívával. Áprilissal szemben az esetek száma eszerint 18-cal, a passzívák összege 65·7 milliárddal, a passzíváknak az aktívákat meg-

haladó többlete pedig 21·6 milliárd koronával csökkent.

A csökkenés főleg a kereskedelmi inzolvenciák visszaesése folytán állt elő, míg a többi főcsoport lényegesebb változást nem mutat.

Budapest részesedése úgy az esetek számát (26%), mint a bejelentett aktívákat (48%) és passzívákat (53%) tekintve, csaknem pontosan ugyanolyan arányú, mint az előző hónapban.

Az O. H. E.-nél, illetőleg a bíróságoknál befejezett fizetéseképtelenségekről a II., III. és IV. sz. tábla adatai számolnak be.

A befejezést nyert összes esetek száma 384 volt, melyből 125 esik az O. H. E.-nél befejezett magán- és kényszeregyességekre, 259 a bíróságoknál befejezett kényszeregyességekre, illetőleg megszüntetett csődökre.

A megszüntetett csődesetek súlyosságára nézve jellemző, hogy a 31 megszüntetett csőd

közül csupán 1 ért véget vagyonfelosztással, míg 21 esetben a megszüntetés oka vagyonhiány volt.

A magán- és kényszeregyességi kvóták vizsgálata azt mutatja, hogy azok az O. H. E.-nél lebonyolított esetekben sokkal kedvezőbben alakulnak, mint a bíróságok előtt befejezettekénél. Míg ugyanis a bíróságoknál befejezett kényszeregyességeknél 60—100%-os egyesség az esetek nem egészen 7%-ában jött létre, addig az O. H. E.-nél befejezett magánegyességeknél az esetek 30%-ában, a kényszeregyességeknél az esetek 16%-ában sikerült 60—100%-os egyességet létrehozni.

Az O. H. E. működését kedvező megvilágításban mutatja az a körülmény, hogy azoknak az eseteknek aktívái és passzívái, melyekben egyességet sikerült létrehozni, az

általá befejezett összes esetek aktíváinak 92%-át, passzíváinak 89%-át teszik, egyesség létrehozása tehát csak az esetek jelentéktlenebb részénél, s aránylag kisebb státusú inzulvenciáknál hiusult meg.

Megjegyzendő végül, hogy a májusban előfordult fizetéseképtelenségek között 42 (Budapest 11) olyan csődnyitás szerepel, melyek előzőleg kényszeregyességi eljárás alatt voltak s az O. H. E.-nél 8 (Budapest 4) olyan kényszeregyesség jelentetett be, 1.3 milliárd aktívával és 2.8 milliárd passzívával, melyekben előzőleg már magánegyesség létrehozása kíséreltetett meg.

A bíróságoknál és az O. H. E.-nél a tárgyalott hó folyamán befejezett összes fizetéseképtelenségi esetek költségei 3.1 milliárd koronát tettek ki.

H. S. dr.

A nagykereskedelmi árak index-számai 1926 május végén.

Nombres-indices des prix de gros à la fin de mai 1926.

Résumé. En mai dernier, l'indice général des prix de gros a peu changé: il a diminué de 17.683 à 17.628, soit de 0.3%. Par suite surtout de la hausse du froment et de la farine, l'indice des produits agricoles et alimentaires a légèrement augmenté, montant de 16.148 à 16.300. Les autres céréales ont également augmenté, et les prix d'animaux se sont affermis un peu. A cause de la baisse du pétrole, du coton brut, du papier et de certains métaux, le nombre-indice des matières et des produits d'industrie tomba de 18.901 à 18.681.

Malgré ce petit changement, en raison d'un léger affermissement du cours du dollar, l'indice, calculé en couronne-or, des prix de gros est tombé de 1.23 à 1.22.

Május hó folyamán a nagykereskedelmi árak átlagos index-száma csak jelentéktelen változást mutatott, amennyiben az április 30-i 17.683-ról 17.628-ra csökkent. Ez mindössze 0.3%-os csökkenésnek felel meg. Az egyes fontosabb árucsoportok szerint az áralakulás ebben a hónapban is eltérő volt, mert míg az élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek kategóriájánál folytatódott az az emelkedő irányzat, mely már márciusban megkezdődött, az ipari anyagok és termékek főkategóriájánál viszont májusban is érvényesült az az árlemorzsoló tendencia, mely az idetartozó cikkek árát lassan és csaknem egyenletesen csökkentő már hosszú idő óta. Az élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek index-

Magyar nagykereskedelmi árak index-számai.

Nombres-indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 1).

Időpont Epoque	Élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek <i>Produits agricoles et alimentaires</i>	Ipari anyagok és termékek <i>Matières nécessaires à l'industrie, produits in- dustriels</i>	Összes árak átlaga <i>Moyenne de toutes les marchandises</i>
a) papírkoronaalapon sur la base de la couronne-papier			
1924 XII. 31 . .	22.940	23.883	23.466
1925 XII. 31 . .	17.447	19.929	18.832
1926 I. 31 . .	16.517	19.747	18.319
II. 28 . .	16.270	19.428	18.031
III. 31 . .	15.913	19.275	17.788
IV. 30 . .	16.148	18.901	17.683
V. 31 . .	16.300	18.681	17.628
b) aranykoronaalapon -- sur la base de la couronne-or			
1924 XII. 31 . .	1.56	1.63	1.60
1925 XII. 31 . .	1.20	1.38	1.30
1926 I. 31 . .	1.14	1.36	1.27
II. 28 . .	1.13	1.35	1.25
III. 31 . .	1.10	1.33	1.23
IV. 30 . .	1.12	1.31	1.23
V. 31 . .	1.12	1.29	1.22

számának emelkedését főleg a búza-, liszt- és az élőállat-árak megszilárdulása idézte elő. Jelentősen emelkedett a burgonya ára is. Ezzel szemben érezhetően esett a tejnek és a tejtermékeknek az ára. Az ipari anyagok

és termékek közül említhető a pamutnál, kidolgozott bőrnél, papirosnál és a vörösréz kivételével az összes fontosabb témeknél mutatkozó áresés. Ezzel szemben viszont drágult az épületfa.

Az aranykoronában számított nagykereskedelmi index 1·23-ról 1·22-re esett (0·8%), tehát nagyobb mértékben, mint a papírkoronában számított index. Ennek oka a dollár-árfolyam némi megszilárdulása.

A létfontartási költségek index-számai 1926 május végén.

Nombres-indices du coût de la vie à la fin de mai 1926.

Résumé. En mai dernier, l'indice du coût de la vie a monté, en raison du relèvement des loyers, de 14.512 à 14.623, soit de 0·8%, et cette augmentation aurait été encore plus grande, si elle n'eût pas été balancée par une légère baisse des frais d'alimentation et de vêtement. La réduction du prix de détail du lait vendu à Budapest fit surtout un effet favorable. Non compris le loyer, l'indice du coût de la vie tomba de 16.889 à 16.714, soit de 1·0%.

Calculé en couronnes-or et y compris le loyer, le nombre-indice était, malgré l'augmentation mentionnée, toujours de 1·02, à cause de l'affermissement du dollar, dont nous avons parlé plus haut. Par contre, calculé sans le loyer, il a baissé de 1·17 à 1·15.

A létfontartási költségek index-száma május hó folyamán emelkedett, bár nem nagy mértékben. Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásai alapján számítva ugyanis a magyar létfontartási index április 30-tól május 31-ig 14.512-ről 14.623-ra emelkedett, ami 0·8%-nak felel meg. Az emelkedést a májusi lakbér-emelés idézte elő, mely ez előző negyedhez képest 11·5%-kal drágította a lakás költségeit. Hatását azonban némileg ellensúlyozta az élelmezési cikkek, valamint a ruházati költségeknek némi olcsóbbodása. Különösen a tej budapesti kicsinybeni árának elég jelentős esése volt kedvező hatással. A fűtés és világítás költségei teljesen változatlanok maradtak.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 1).

Időpont Epoque	Ételmezés Alimentation	Ruházat Habillement	Fűtés és világítás Chauffage, éclairage	Lakás Logement	Összes hetiköltség Frais hebdomadaires totaux	Összes hetiköltség a lakásbér nélkül Frais hebdomadaires totaux sans le loyer
a) Papírkorona alapon Sur la base de la couronne-papier						
1924 XII/31	21322	24435	17998	3697	17103	21834
1925 XII/31	16714	19024	18094	6597	14743	17306
1926 I/31	16087	19024	18094	6597	14418	16879
1926 II/28	16471	18552	17926	6960	14625	17037
1926 III/31	16668	18552	17926	6960	14728	17172
1926 IV/30	16322	18502	17674	6960	14512	16889
1926 V/31	16122	18273	17674	7975	14623	16714
b) aranykorona alapon Sur la base de la couronne-or						
1924 XII/31	1·45	1·66	1·23	0·25	1·16	1·49
1925 XII/31	1·15	1·31	1·25	0·46	1·02	1·19
1926 I/31	1·11	1·31	1·25	0·46	1·00	1·17
1926 II/28	1·14	1·28	1·24	0·48	1·01	1·18
1926 III/31	1·15	1·28	1·24	0·48	1·02	1·19
1926 IV/30	1·13	1·28	1·23	0·48	1·01	1·17
1926 V/31	1·11	1·26	1·22	0·55	1·01	1·15

A lakásbér figyelmen kívül hagyásával számított index-szám 16.889-ről 16.714-re, vagyis 10%-kal csökkent.

Aranykoronában számítva a lakásbérrel együtt számított index-szám — dacára az említett 0·8%-os emelkedésnek — változatlan maradt a dollárárfolyam megszilárdulása következtében, míg a lakbér nélkül számított index 1·17-ről 1·15-re esett.

A pénzügyi betétek.

Dépôts en banque.

Résumé. En mai dernier l'effectif des dépôts placés à la Caisse d'épargne postale et aux 13 principaux établissements de crédit s'est élevé de 15 millions de couronnes-or. De cet accroissement, 11·6 millions de couronnes-or revenaient aux dépôts d'épargne et 3·4 millions aux dépôts de comptes-courants. L'effectif des premiers a atteint 150·8 millions, celui des dépôts de comptes-courants 344·4 millions et l'effectif total des dépôts, 495·2 millions. Au 31 mai, les dépôts d'épargne faisaient 17·4% de l'effectif de 1913, et les dépôts de comptes-courants, 46·6%.

A postatakarékpénztárnál és a budapesti 13 legnagyobb pénzügyetnél elhelyezett betétek álladéka május folyamán 480·2 millió aranykoronáról 495·2 millió aranykoronára, vagyis kerek 15 millió aranykoronával emelkedett. A gyarapodás — bár a multhavi mögött némileg elmarad — tekintélyesnek mondható. A január—márciusi emelkedést jelentősen felülmúlja. A betétek májusi emelkedéséből 11·6 millió aranykorona esik a takarékbetétekre és 3·4 millió aranykorona a folyószámlabetétekre. A takarékbetétek álladéka ezzel 150·8 millió aranykoronára, a folyószámlabetétek álladéka pedig 344·4 millió aranykoronára emelkedett. Az emelkedés csaknem teljesen a magyar koronaértékben elhelyezett betétekre esik, mert május hó

A betétek alakulása.

Formation des dépôts.

Megjelölés <i>Désignation</i>	Január <i>Fin janvier</i>	Március <i>Fin mars</i>	Április <i>Fin avril</i>	Május <i>Fin mai</i>
	h ó v é g é n			
a) millió aranykoronában <i>en millions de couronnes-or</i>				
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i>	124·3	134·0	139·2	150·8
Folyószámlabeté- tek — <i>Dépôts sur</i> <i>comptes-courants</i>	331·1	328·5	341·0	344·4
Együtt — <i>Ensemble</i>	455·4	462·5	480·2	495·2
b) index-számokban — <i>en nombres-indices</i> (1913. évi álladék = 100) — (<i>Effectif de 1913 = 100</i>)				
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i>	14·4	15·5	16·1	17·4
Folyószámlabeté- tek — <i>Dépôts sur</i> <i>comptes-courants</i>	44·8	44·5	46·2	46·6
Együtt — <i>Ensemble</i>	28·4	28·8	29·9	30·9

folyamán az idegen pénznemekben elhelyezett betétek szaporulata a félmillió aranykoronát sem érte el.

Május hó végén a takarékbetétek 17·4%-át érték el az 1913. évi állománynak, a folyószámlabetétek pedig 46·6%-át.

A részvények értéke.

Valeur des actions.

Résumé. L'indice de la Bourse a diminué en mai. Si l'on ne prend en considération les changements de capitaux que jusqu'à la limite des droits de priorité d'achat affectant l'effectif d'actions de 1913, on voit que l'indice est tombé de 10·0 à 9·2, soit de 8%. La baisse a été presque générale à la Bourse; seules les actions d'imprimeries et d'hôtels ont monté légèrement. En tenant compte de l'accroissement de capitaux non seulement jusqu'à la limite du droit de prio-

rité d'achat, mais aussi en son ensemble, l'indice des actions était de 12·9 le 31 mai dernier, contre 14·3 au 30 avril.

A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árhullámozását jelző index-szám (tőzsdeindex) május folyamán elég számottevően csökkent. Az 1913. évi részvényállományt érintő elővételi jogok figyelembevételével svájci frank-alapon számított index-szám május folyamán 10·0-ról 9·2-re (kerek 8%-kal) csökkent, ami azt jelenti, hogy a részvényes által az 1913. évben befektetett 100 svájci frank tőke az

elővételi jogok teljes kihasználása mellett május hó végén már csak 9·2 svájci frankot ért, míg az előző hó végén kerek 10 frankot. A tőzsdei árcsökkenés május hó folyamán csaknem általános volt, csupán a nyomdák és a szállodák részvényei javítottak valamit árfolyamukon.

Ha a részvényindexet úgy állapítjuk meg, hogy az időközi tőkeváltozásokat nemcsak az 1913. évi részvényállományt érintő elővételi jogok által megszabott határig, hanem teljes egészükben vesszük számba, az ily módon számított index-szám az áprilisi 14·3-ról május végén 12·9-re, vagyis több, mint 9%-kal csökkent.

Részvényindex.

Indice d'actions.

(1913 = 100).

Megjelölés <i>Désignation</i>	1925	1 9 2 6				
	XII. 31 31 déc.	I. 31 31 janv.	III. 31 31 mars	IV. 30 30 avril	V. 31 31 mai	
a) Az 1913. évi részvényállományt érintő változások számbavételével <i>a) En tenant compte des changements affectant l'effectif d'actions de 1913.</i>	10·2	9·9	9·4	10·0	9·2	
b) Az összes tőkeváltozások számbavételével <i>b) En tenant compte des changements totaux de capitaux</i>	14·0	14·0	13·6	14·3	12·9	

© KONZULI JELENTÉSEK ©

Németbirodalom.

Allemagne.

A berlini m. kir. követség 1925. évi gazdasági jelentése.

Két teljes gazdasági év telt el a márka stabilizálása óta. A Dawes-terv immár közel 1½ esztendeje érvényben van és annak heyes funkcionálását a jóvátételi főbiztos is leszögezte hivatalos formában. A német márka elértéktelenedése ma már nem képezi közbeszéd tárgyát. A Birodalmi Bank arany- és devizakészletei a bankjegyeket 60%-kal fedezik és a Jegybank a külföldi devizaigényléseket állandóan 100%-kal tudja honorálni. A birodalmi pénzügyek állapota kielégítő, a befolyt adók az előírányzott összegeket az elmúlt esztendőben is túllépték. A pénzügyi szanálást azonban — mint erre más országokban is példát találunk — Németországban nem követte a gazdasági élet gyógyulása, hanem ellenkezőleg egy — a Dawes-terv nyomán folyósításra került külföldi hitelek által csak ideiglenesen megszakított — gazdasági válság, melynek kezdete tulajdonképpen 1924 tavaszára nyúlik vissza, vége azonban ma még be sem látható.

A bajnak gyökere kezdettől fogva ott rejlett, hogy a háborús években és az inflációs időkben különböző okokból kiterjesztett termelési és elosztási gépezet gazdaságos működését a veszített háború, valamint később a pénzérték megsemmisülése által előidézett óriási anyagi veszteségek folytán nem volt lehetséges biztosítani. Amíg ugyanis a bel-
földi hiteleknek kiterjesztése, — amint ez 1924

tavaszán történt — egy új infláció veszélyét idézte fel, addig a külföld hitelkészségének igénybevétele sem vezetett a kívánt célhoz. A jelenlegi törekvésnek tehát belföldön a termelés összpontosítására és annak racionálására, a külfölddel szemben pedig megfelelő kereskedelmi megállapodások létesítésére kell irányulnia, máskülönben a jóvátételi kötelezettségek teljesítése egy megoldhatatlan problémává válik. Mindkét irányban történtek az elmúlt év folyamán eredményes lépések, bár nagy nehézségek leküzdése árán. A belső gazdasági élet teljes átorganizálása a kevésbbé életképes vállalkozásoknak s velük együtt a munkásság százezreinek a termelési processzusból való — legalább is ideiglenes — kikapcsolását, a külföldi piacok biztosítása a megfelelő politikai légkör megteremtésén kívül, az egész világ jelenlegi kereskedelem-politikai mentalitásának fokozatos átforgatását tételezi fel. A fizetéseképtelenségek, valamint a munkanélküliek számának ijesztő növekvése éppoly kísérő jelenségei az immár el nem odázható válságnak, mint azon gazdasági érdekösszeütközések is, amelyek az elmúlt év folyamán Németország és a külföld egyes államai (Franciaország, Lengyelország, Spanyolország, Anglia) között a vámpolitikai tárgyalások következményeképpen előállottak.

A német krónikus gazdasági válságnak egyik legérdekesebb jelensége az, hogy az

általános árszínvonalnak észrevehető csökkenése — rövid periódusoktól eltekintve — az utóbbi években és különösen a válságtól gyötört elmúlt esztendőben sem következett be. Annál csodálatosabb ez, mivel a hivatalos statisztikai kimutatások szerint a német termelés elérte a világháború előtti évek magasságát és így tulajdonképpen arra kellene konkludálni, hogy a háborús veszteségek és inflációs károk által gyengített Németország ma az átlagban 30—40%-kal drágább produkciót képes fogyasztani.

Az elmúlt év *árainak* alakulására jellemző, hogy a nagykereskedelmi index (1913 = 100) január első hetében 136·4, augusztus első hetében 133·8, november elején 120·7, december első hetében pedig 122·9 volt. Viszont a kész árúk havi átlagos index-száma a januári 144·0-ról szeptemberben 154·0-re emelkedett és decemberben is 153·4 volt.

A birodalmi statisztikai hivatal index-számaira vonatkozólag megjegyezhető, hogy az 1925. év alacsony gabonaárjai a nagykereskedelmi index alakulását lényegesen befolyásolják. Hogy a megélhetési költségek index-száma az év folyamán nem csökkent, de emelkedett, azt a hivatalos adatokon kívül (a hivatalos életfenntartási index 1925 februárban 1·35, decemberben 1·41 volt) a kész árúk index-számai mutatják a legjobban.

A magas német árnívót a fennálló pénz- és hitel-szűke mellett különböző okokkal igyekezzenek magyarázni. A nagyipar a termelés drágaságát a termelési és szétosztási gépezet túltengésére, a magas adókra, a drága hitelre, a drága vasúti és postai tarifákra, a szociális és a reparációs terhekre vezeti vissza. Ezenkívül az év őszén életbelépett új vámo-
kat, az elhibázott kartellpolitikát és a belföldi bankhitelek helytelen elosztását is a szükséges kiválasztási és tisztulási folyamat lefolyását akadályozó momentumnak tekintik.

A *pénzforgalom* milliárd márkában a következő volt:

1913	6 070	milliárd m.
1923 december 31	2·274	„ „
1924 „ 31	4·274	„ „
1925 november 30	4·977	„ „
1925 december 31	5·206	„ „

A pénzforgalom tehát az utolsó két esztendőben 3 milliárddal növekedett és a háború következményeképpen beállott területi kisebbedést is számításba véve, relative ma már eléri az 1913. évi pénzforgalmat. A pénzforgalom azonban 1925-ben csak fél oly gyorsan emelkedett, mint 1924-ben. S habár a „Reichsbank“ gazdag arany- és deviza-készletei (1.208, illetve 402 millió марка az év végén) a birodalmi bank jegyeinek szaporítását teoretice még nagyon is megengednék (a bankjegyforgalom az év végén 2.960 millió márkát tett ki), úgy — dacára a

kilátásba helyezett discount-leszállításnak és hitelkönnyítéseknek — mégsem valószínű, hogy a Jegybank a mai magas árszínvonalat inflatörikus rendszabályokkal még mesterségesen is növelni szándékoznék.

A birodalmi statisztikai hivatal kimutatása szerint a belföldi és külföldi értékekre szóló *emisszióknak* havi átlagösszege 1907/13 átlagában 300·5 millió, 1924 átlagában 66·2 millió, az 1925. évi első kilenc hónap átlagában 161·8 millió márkát tett ki. A jelentőségüket teljesen elvesztett államkölcsönökkel szemben a részvények és a földhitelintézeti adóssági kötvények értékének havi átlaga az elmúlt esztendőben körülbelül megfelelt az 1907/13. évek átlagának.

A német magánbankok hitelezőinek összege a statisztika szerint:

1913 végén	8.081	millió марка,
1924 „	4.154	„ „
1925 „	5.444	„ „

Az állami és országos bankintézeteknél elhelyezett, a giro-központoknál lévő betétek, végül a takarékpénztári girobetétek számai 1925 végén (október 31-én) a következők: állami és országos bankok: 1.863, a 14 giro-központ: 1.024, takarékpénztárak: 862 millió m.

Az ú. n. „nyilvános jogú pénzügyintézeteknél“ fekvő rövid lejáratú tőkék összege tehát az év végén 3.750 millió márkát tett ki, míg a rövidlejáratú tőkeelhelyezések végösszege a „Reichsbank“ kb. 600 millió марка értékű girobetétével együtt, kerek 10 milliárd марка.

A Reichskredit-Gesellschaft A.-G.-nak az 1925. év végén megjelent összefoglaló jelentésében található statisztika szerint a takarékpénztári betétek összege az 1913. évvel szemben alig bír jelentőséggel; a betétek magassága a következő volt:

	Összesen (millió márkában)	Fejenként (márkában)
1913-ban (régi terület)	19.689	291·38
1925-ben (jelenlegi terület)	1.461·8	23·4

Ezzel szemben lényegesen magasabb ma, mint 1913-ban a társadalmi (nyilvános) biztosítás céljaira fordított összeg, mely a tőkeképzésnek egy másik módja. Ez az összeg 1913-ban 1.372 millió, 1924-ben már 1.906 millió, 1925-ben pedig 2.168 millió марка volt.

Amit a belföld nem tudott produkálni, azt a külföldről kellett behozni. A *külföldi kölcsönök* magasságát különböző összegekre (5·6 milliárd márkára) becsülik.

A belföldi piacnak új tőkével való erősítése, felvevőképességének kiterjesztése ezentúl már csak szűkebb korlátok között lesz lehetséges. A jelen egyik fontos problémája a rövidlejáratú tőkéknek hosszulejáratúakká való átváltoztatása. Ez előfeltétel bekövetkezése nélkül a német termelés

racionalizálására és így olcsóbbátételére sem lehet számítani. A termelési költségek leszállítása azonban a fogyasztás erejében korlátozott belföldi piac mellett, a külföldi piacok biztosítása érdekében is mielőbb szükségessé fog válni. Ezen mérlegelésekből kifolyólag bír oly nagy fontossággal a „Birodalmi Bank“ leszámítolási és hitelpolitikája, mely a legfőbb regulátora a külföldről beözönlő hitelek és a belföld által nyújtott kölcsönök termelést irányító és árbeíró hatásának.

A „Birodalmi Bank“ váltóleszámitolási tételét 1925 február hó 26-án 10%-ról 9%-ra mérsékelte, az 1924 április óta életbeléptetett hitelkorlátozásokat azonban továbbra is fenntartotta. A „Birodalmi Banknak“ ezen hitelpolitikája érthetővé válik, ha figyelembe vesszük, hogy az elmúlt év folyamán Németországba bőségesen folyt külföldi tőkéknek német pénzre való átváltása erősen inflatorikus hatással bírt; e hatást belföldi hitelek bőkezű osztogatása által fokozni, figyelemmel a már úgyszólván magas árszínvonalra, nem volt tanácsos. Latbaesett ezenkívül még az a körülmény, hogy a Németország által igénybevett amerikai hitelek jelentős része rövid lejáratúval bírt, amelyek egy részének hosszúlejáratú kölcsönökké való átváltoztatása csak az év végén vált lehetővé.

A váltóleszámitolási tétel további leszállításának hívei és ellenesei is vannak. A német nagyipar argumentációja szerint a bankráta leszállításának meg kell előznie a hitel-kontingentálási rendszer megszüntetését, mivel a szabad hiteligazdaság életbeléptetése csakis egy mérsékelt bankráta és az alacsony hitelételek kiváltotta mérsékelt árkalkuláció mellett lehetséges.

Az alacsony bankráta ellenesei a hitelnek olcsóbbátételében a sokat emlegetett „tisztulási processzus“ további elodázását látják.

A „Reichsbank“ vezetősége inkább a nagyipari gondolatmenetet teszi magáévá és a bankrátát — figyelemmel a jegybank felette kedvező státusára, másrészt a kamatláb leszállítására irányuló, minderrészen megnyilatkozó kívánalmakra — az év elején mérsékelni fogja. (A bankráta január hóban 8, márciusban 7%-ra csökkent. — Szerk.)

A belföldi pénzintézetek (Reichsbank, Rentenbank, Golddiskontbank, magánjegybankok) által a gazdaság részére folyósított hitelek magasságát a „Birodalmi Bank“ elnöke az év végével kerekén 2·9 milliárd márkára becsülte. Ehhez járultak a lefolyt év külföldi kölcsönei, melyeknek összege bizonyára 2½—3½ milliárd márka között mozog.

Mindennek ellenére nem sikerült a régóta lappangó gazdasági válságot továbbra is elodáztatni. A csődök és az üzleti felügyelet alá helyezések száma az őszi hónapokban állandóan nőtt; az emelkedés szeptembertől kezdve szembeötlő; az 1925. évi adatokat a táblázat mutatja be.

Míg a krízis tetőpontját 1924-ben júliusban érte el és már októberben véget ért, addig az 1925 jú-

H ó n a p	Csődök	Üzleti felügyelet alá helyezések
	száma 1925-ben	
Január	796	256
Február	723	240
Március	776	309
Április	687	223
Május	807	351
Június	766	328
Július	797	375
Augusztus	751	379
Szeptember	914	459
Október	1.164	633
November	1.343	967
December	1.660	1.388
Összesen	11.184	5.908
1924-ben	6.100	2.450

lius havában a Stinnes-konzern összeomlásával megindult új válság az év végén változatlan erővel pusztított a német üzemekben. Megjegyzendő, hogy a fenti számok nem foglalják magukban sem a csőd-tömeg híján meg nem nyitott fizetéseképtelenségeket, sem az ú. n. csendes likvidációkat. A statisztika szerint a csődök oroszánrésze a kereskedelemre és iparra esik. A mezőgazdasági csődöknek aránylagosan alacsony száma azonban az év elejével szemben megötszöröződött.

Östermelés.

Mezőgazdaság. A német mezőgazdaság 1925-ben nehéz esztendőt élt át. A mezőgazdasági üzemek jövedelmezőségét az üzemi eszközök és a mezőgazdasági termények árai között állandóan mutatkozó aránytalanság és a megelőző gazdasági évről származó súlyos hitelteher a legkomolyabb módon veszélyeztették. A búza ára körülbelül a békeárnívó körül, az árpáé 30%-kal a felett mozgott. A szociális terhek a mezőgazdaságban is elviselhetetlen magasak voltak.

A termelés belterjesebbé tételére felvett hitelek visszafizetését a tényleg bekövetkezett bő termés nehezítette meg. Az év elején a terménytőzsdén bekövetkezett „hausse“-t a mezőgazdaság ugyanis nem tudta kihasználni, mivel az előző esztendő gyenge termésén jórészt már túladdott. Az új, nagy termésnek gyors értékesítése azonban a pénzhiányban szenvedő mezőgazdák részére kényszerítően szükséges volt és az egyidőben bekövetkezett kínálat, kapcsolatban a külföldi versennyel (orosz és lengyel gabona), valamint a gabonakereskelem korlátozott felfelvőképességével, különösen a rozs árát annyira lenyomták, hogy azt januárral szemben november elején tonnánként 100 márkával alacsonyabban jegyezték a tőzsdén. A búza ára már előbb esett és augusztus 30-án érte el a legalacsonyabb jegyzést. Az év

T e r m é n y	Bevetett terület hektárookban			Terméseredmények (1000 tonnában)			Hektáronkinti átlag- termés mm-ban		
	1913	1924	1925	1913	1924	1925	1913	1924	1925
Őszi búza	1,463.661	1,271.762	1,416.941	3.525	2.091	2.976	24.1	16.4	21.0
Tavaszi búza	212.758	194.523	135.138	510	336	241	24.0	17.3	17.8
Tönköly	272.082	122.496	125.098	437	116	154	16.1	9.5	12.4
Őszi rozs	5,151.396	4,123.453	4,622.161	9.285	5.583	7.965	19.4	13.5	17.2
Tavaszi rozs	107.464	136.105	86.493	107	136	86	13.5	13.7	11.3
Őszi árpa	—	107.440	127.291	—	212	317	—	19.8	24.9
Tavaszi árpa	1,381.175	1,338.715	1,327.451	1.381	1.338	1.307	22.0	16.3	17.5
Zab	3,924.396	3,524.683	3,452.435	8.615	5.654	5.584	22.0	16.0	16.2

őszén bevezetett gabonavámok nem sokat segítettek a helyzeten, valamint a „behozatali jegyek” rendszere sem, mivel a mezőgazdaság véleménye szerint az export-könnyítésnek ezen módjára csak hosszas mérlegelés után és elkésve szánta reá magát a kormány, oly időpontban, amikor az idegen konkurrencia a hollandiai, skandináv és finn piacokat kedvező feltételű szállítási szerződések megkötése által saját terményei számára már biztosítani tudta. Közrejátszott még, hogy a német malmok rozsot csak igen tartózkodóan vásároltak, mivel a rozslisztnek fogyasztása évről évre csökken a népesség széles rétegeinek magasabb igényei folytán. Fenti körülményekre való tekintettel a múlt évi mezőgazdasági válságot „rozs-válság”-nak nevezték el.

Az év végén a búza és rozs ára között tonnánkint 100 márkás különbség mutatkozott az előbbi javára, egy jelenség, melyet a világháború előtt mindenki lehetetlennek tartott volna.

Igen kedvezőtlen körülmények között történhetett a burgonyatermés értékesítése is. A burgonyakivitel szabaddátétele ellenére a felette kedvező termés és a külföldi (olasz, holland, belga) árúnak számottevő importja, kapcsolatban az év második felében mutatkozó gazdasági válsággal, a burgonya árát az év végével mind lejjebb szállították.

A porosz földművelésügyi minisztérium emlékirata szerint a porosz földbirtokokat a háború előtt egy 9 milliárd márkás reálteher sújtotta, melynek évi kamatai 360 millió márkát tettek ki. A jelenlegi reálterhek a felértékelt jelzálogokból (kb. 2 milliárd M.), a Járadékbank 1.200 millió márkás földterhéből és kb. ugyancsak 1.200 millió M. új ingatlan kölcsönökből állanak; összértékük 4.4 milliárd márka, kamatterhük jelenleg 254 millió, 1928-tól kezdődőleg 384 millió M.

Az új földbirtokterhek jelentős része azonban drága személyi adósságokra esik, amelyeknek kamatozása minimálisan 12%, nem egyszer 18%. A személyi adósságokból származó megterhelés 1.500 millió M., a kamatterh legalacsonyabban számítva 200 millió M.

A mezőgazdák pénzügyi bajait a műtrágyafogyasztás csökkenő számai világítják meg. Az év szeptember havában a nitrogén-trágyafogyasztás 50%-kal volt

kisebb, mint egy év előtt; októberben a fogyasztás az előző évi fogyasztásnak már csak $\frac{1}{6}$ -od részét tette ki. Az emlékirat megállapítja, hogy a következő gazdasági év kezdetéig (1926 április 1.) a műtrágyafogyasztás értéke kereken 400 millió M. lesz, mely összegnek előteremtése a német mezőgazdaság erejét messze felülmúlja.

A német mezőgazdaság eladósodását a mezőgazdasági kamarai becslések alapján 9 milliárd márkára lehet becsülni; ennek a tehernek évi kamatai a jelenlegi viszonyok között 1 milliárdot is megközelítenek.

Mivel a kölcsönök tekintélyes része rövid lejáratú váltókölcson, a fő probléma a mezőgazdasági hitelnek fellendítése és e célra a belföld, lehetőleg az állam rendelkezésére álló folyótőkének igénybevétele.

A hivatalos statisztika szerint az 1925. évi terméseredményeket a fenti táblázat mutatja.

Az őszi gabonafélékkel bevetett terület nagyobb, mint az előző évben, mivel az enyhe tél folytán az őszi vetések csak elvétele fagytak ki és így tavasziakkal való utánpótlásuk nem volt szükséges. Ugyanezen oknál fogva a tavaszi gabona termőterülete kisebb, mint 1924-ben. Lényegesen kisebbedett továbbá a zabbal bevetett terület. A gabonatermés még a gazdasági tudósítók kedvező becsléseit is fölülmulta, és pedig az őszi búzáknál kb. 300.000, az őszi rozsnál pedig több mint 400.000 tonnával. Az 1925. év kenyérgabonatermése 3.16 millió tonnával, azaz 36%-kal nagyobb, mint az 1924. évi termés, a rozstermés egymagában 2.38 millió tonnával, azaz 42.6%-kal. Valamivel kedvezőtlenebb, mint 1924-ben a tavaszi gabonafélék termése és a zabtermés. Az 1913. év, valamint az 1911—13. évek átlagos terméseredményeit azonban az elmúlt évi jó termés nem érte el.

A kapásnövények termését a túloldali táblázat mutatja.

A kapásnövények termése kivétel nélkül nagyobb, mint 1924-ben. A burgonyánál a termőterület nagyobb és a hektárhozadékok is felette bőségesek voltak. A minőséget a hivatalos kommentár valmivel gyen-

É v	B u r g o n y a			C u k o r r é p a			Takarmányrépa		
	Terület ha	termés 1000 tonnában	hektáron- kinti átlag- termés mm-ban	Terület ha	termés 1000 tonnában	hektáron- kinti átlag- termés mm-ban	Terület ha	termés 1000 tonnában	hektáron- kinti átlag- termés mm-ban
1913	2,801.758	44.013	157.1	417.190	10.767	299.7	—	—	—
1924	2,760.466	36.402	131.9	394.447	10.266	260.3	731.976	23.247	317.6
1925	2,808.955	41.718	148.5	403.037	10.325	256.2	717.955	24.752	344.8

gébbnek jelzi. A takarmányrépának hozadéka is lényegesen emelkedett, csökkent ellenben a cukorrépának hektárátlaghozadéka és pedig azért, mivel a szászországi hektárhozadékok (234.6) a tavalyiak mögött (286) messze elmaradtak. A fő cukorrépa termővidékek közül jó volt a termés Alsó-Sziléziában (293.5 q) és a kevésbé jelentős répatermővidékeken, különösen Pommern, Felső-Szilézia és a Rajna-tartományban.

A cukorrépa feldolgozása és a cukorgyártás az 1924/25. üzemi évben lényeges emelkedést mutat. 1924/25-ben ugyanis 97,959.000 q cukorrépa került feldolgozásra az előző évi 72,351.000 q-val szemben, azaz 35%-kal több. A cukortermelés 15,786.000 q volt, az előző évi 11,462.000 q-val szemben, tehát 38%-kal több.

A komlótermés kisebb volt, mint 1924-ben. A komlóval beültetett terület kiterjedése 12.473 ha., a termés 48.289 q, az átlag hektárhozadék 3.9 q volt.

A lóhere- és lucernatermés kedvezőbb, a réti szénatermés valamivel gyengébb volt, mint 1924-ben.

Bortermés. A bortermésről végleges adatok még nem állnak rendelkezésre. Az őszi becslések kivétel nélkül kedvezőtlenek, úgyhogy az 1925. évi termés előreláthatólag úgy mennyiség, mint minőség tekintetében, csak közepes lesz.

A legújabban publikált termésstatisztika szerint a bortermés 1925-ben 1,591.000 hl-t tett ki (1924-ben 1,804.000 hl). Az átlag-bortermés 21.7 hl (24.3 hl) volt.

Dohánytermelés. A német dohánytermelők számának jelentős csökkenése mellett a dohányval beültetett terület és így a dohánytermés is lényegesen nagyobb volt, mint az előző évben. A termőterület 6.251 ha-ról 9.525 ha-ra, a termés 14 $\frac{1}{4}$ millió kg-ról 21 $\frac{1}{2}$ millió kg-ra emelkedett. Egy ha-on átlagban 2.259 kg dohány termett.

Állattenyésztés. Az 1924. évi december hó 1-én eszközölt állatszámolás eredményei az állatállomány fokozatos szaporodásáról számolnak be, az 1913. évvel szemben azonban a szarvasmarhaállomány még 6%-kal, a sertésállomány 25%-kal kisebb. A lóállomány és a szárnyasok száma elérték a háború előtti színvonalat; emelkedett a juhállomány (15%-kal) és a kecskeállomány (38%-kal). Az abszolút számok 1924-re a következők: ló 3,016.625 drb, szarvasmarha 17,326.098 drb (ebből tehén 10,742.143 drb), juh 16,894.874 drb, sertés 5,735.147 drb, kecske 4,359.642 drb, szárnyas 71,705.623 drb.

Részletezett statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy egyes vidékeken a fiatal lovak száma

1912/13 óta háromszorosra emelkedett, az idősebb lovak száma viszont csak lényegtelenül csökkent.

A szarvasmarhaállomány statisztikája a nöwendékmарhák számának erős emelkedéséről tanuskodik. Egyes, jelentős tenyésztővidékeken (Oldenburg, Mecklenburg, Schleswig-Holstein, Hannover, Bajorország és Württemberg) a nöwendékmарhák száma lényegesen nagyobb a háború előttinél. A szarvasmarhatenyésztés újrakialakulását a tej és a vaj magas árai nagyban elősegítették.

A háború előtt nagy sertésállománnyal rendelkező vidékek (Oldenburg, Schleswig-Holstein) állománya ma 40—46%-kal a békeállomány alatt marad, ellentétben a háború előtt sertésekben szegény Bajorországgal, ahol a jelenlegi állomány a békeállományt 2%-kal meghaladja. Általában az a következtetés vonható le az adatokból, hogy a sertésbizlalásnál takarmány-importra szoruló vidékek ma nem képesek a sertésállományt a szükséges mértékben növelni, míg a saját takarmánnyal hizlaló országrészek, melyeken a kisbirtok dominál, a sertések számát már csaknem a békeszínvonalra emelték.

Az 1925. évi bőséges burgonyatermés, kapcsolatban az alacsony piaci árakkal, a sertésbizlalást kétségkívül elősegíteni fogja.

A juhtartás a háború alatt és után nem várt mértékben fokozódott. A juhállomány közel 100%-kal nagyobb ma, mint 1913-ban.

Az 1925 december 1-i állatszámolás ideiglenes adatai szerint a lóállomány kb. 60.000 darabbal emelkedett, a fiatal lovak száma azonban csökkent. A szarvasmarhaállomány 143.000 darabbal kisebb; csökkent a nöwendékmарhák száma kb. 200.000 darabbal, valamint a bikáké és ökröké (kb. 167.000 darabbal), több mint 200.000 darabbal emelkedett azonban a tehénállomány. A sertésállomány a levágások folytán erősen csökkent (735.000 darabbal), viszont emelkedett a fiatal és idősebb tenyészkocák száma 80.000 darabbal. Lényegesen csökkent a kecskeállomány (közel 600.000 darabbal). Változatlan maradt a juh- és baromfiállomány.

Széntermelés. A németországi szénbányák az elmúlt év folyamán 121,232.000 tonna kőszén, 127,735.000 tonna barnaszén és 24,484.000 tonna kokszot termeltek. A napi átlagtermelés az egyes hónapok átlagában 298.700 tonna és 362.300 tonna között változott. A legmagasabb volt a napi szén-

termelés júliusban, a legalacsonyabb januárban.

Jóvátételi célokra az első évben 8,759.000 tonna köszén került leszállításra, azaz az össztermelésnek 6·2%-a.

A széntermelésnek értékesítése az év folyamán nehézségekbe ütközött, amit különben az eladatlan készletek mennyisége is mutat. Az angol szén a német piacon erősen előtérbe nyomult. A magas belföldi szénárakért, melyek a külföldre szállított német szén árát esetenként 50%-kal is meghaladták, a szénszindikátus árpolitikáját okolják, valamint a bányák részére folyósított bőkezű hiteleket.

Vas- és acéltermelés. Nyersvasat Németország 1925-ben 9,461.000 tonna mennyiségben termelt, acélt 11,448.000 tonna mennyiségben. Amíg a havi átlagtermelés 1913-ban a nyersvasnál 910.000, az acélnál 981.000 tonna volt, addig 1925-ben a havonta termelt mennyiségek, a gazdasági válság növekvésének, de a nyugati országok versenyének hatása alatt is állandóan csökkentek: így a nyersvastermelés 1925 januártól novemberig 910.000 tonnáról 760.000 tonnára, az acéltermelés 1,181.000 tonnáról 876.000 tonnára szállt alá.

A vas- és acéliparnak fokozatos kar-tellekbe foglalása az áraknak esését megakadályozta. Amíg a német rúdvasnak tonnája a világpiacon 104—105 márka, addig ugyanezen mennyiségnek szindikátusi ára 134·30 márka.

Ipar.

A fokozódó gazdasági válság hatása alatt a német ipar kénytelen volt új organizációs formákat keresni, hogy racionálisabb termelés és üzemvezetés mellett önköltségeit lehetőleg leszállítsa. Így azoknak az alakulatoknak, melyeknek képződését az inflációs körülmények hozták magukkal, fel kellett oszolniok, vagy a termelést új bázisra kellett helyezniök.

Az ipari koncentrációra való törekvés számos fontos iparágban új trösztök képződésére vezetett. A felsősziléziai vasiparban megalakult a „Vereinigte Oberschlesische Hüttengesellschaft”, a vegyi iparnak legfontosabb eseménye, a hatalmas tökeerővel (648 millió M.) rendelkező „Interessengemeinschaft-Färbendustrie A.-G.”-nak létrejött volt.

A petróleumiparban a „Deutsche Erdöl A.-G.” és a „Rütgerswerke A.-G.” a külföldi verseny nyomása alatt új vállalatban (Deutsche Petroleum A. G.) fuzionáltak.

A szövőiparban a létezett vertikáltrösztök, melyek termelési és kereskedelmi üzemeket foglaltak össze,

feloszlás alatt állanak; a szervezkedés ebben az iparágban inkább termelési, avagy értékesítési érdekközösségek megteremtésére irányult, részben amerikai tőkeérdekeltségek biztosítása mellett.

A birodalmi statisztikai hivatal összeállítása szerint az alapítások száma a feloszlásokét meghaladta (+), illetőleg azon alul maradt (—):

1913-ban	— 71-gyel
1924-ben	+ 911-gyel
1925-ben	— 14.728-cal és
pedig az első negyedévben	— 1.554-gyel
a második	— 2.096-tal
a harmadik	— 3.509-cel
a negyedik	— 7.569-cel.

A feloszlási processzus az elmúlt év folyamán minderősebb formákat öltött; a statisztika szerint az 1914-től 1923-ig alakult 10.000 részvénytársaság közül 1924-ben 546 rt., 1925-ben 1953 rt. oszlott fel, tehát a háborús és háború utáni vállalkozásoknak csaknem egynegyedrésze. Az új G. m. b. H.-nak 45.000 számából 1925-ben 6.233 tűnt el.

Az irányzat továbbra is az, hogy a különböző fajtájú jogi társaságok kereskedelmi cégekké (Einzel-firmen) alakulnak át.

A német iparágak helyzete 1925-ben a következő:

Vas- és acélárúipar. A termelési és értékesítési nehézségek a vas- és acélárúipar szindikalizálásához vezettek, amihez még a vas- és acélárúkkal való nagykereskedelemnek organizálása is járult. Ez annál könnyebb volt, mivel a független nagykereskedések száma csökkenőben van és mindinkább terjed az úgynevezett „Werkshandel”, azaz szaporodnak az ipartelepek értékesítési szervei. Az exportüzlet az elmúlt évben is nagy nehézségekbe ütközött, mindamelllett sikerült a kivitt árúk mennyiségét 1924-gyel szemben emelni, úgyhogy az 1925. évi export, mennyiségileg a békeexportnak kb. 80%-át tette ki.

Gépek és készülékek ipara. A gépipar helyzetét a volt fegyver- és hadiszergyarak konkurrenciája, az állami és különösen a vasúti rendelések kimaradása, az általános hitel- és tökehiány, s még más speciális körülmények, így a hosszú ideig tartó építőmunkássztrájk nehezítették meg. A külföldi piacokon erősen érezhető volt Anglia és Belgium versenye, a délamerikai piacon pedig az Egyesült-Államok konkurrenciája. Igen rossz üzleti évre tekintenek vissza a szerszámgépipar, a gépöntődék, a csatornázó-, alagsóvezőipar, a hidépítési és vas-szerkezeteket előállító ipar, a gőzkazánipar. Kedvezőbb volt a helyzet a villamossági iparban, ami a villamierő utáni nagy keresletben leli magyarázatát.

Egy 1925 elejéről származó statisztika szerint Németországban 2.699 önálló erőművekkel rendelkező villamossági vállalat volt üzemben, melyek összesen 6·1 millió kilovattáramot tudtak szolgáltatni. A kapacitás 1923-ban csak 2·1 millió kilowatt-áram

volt, azaz a lakosságra fejenként 1923-ban 0'03 kilowatt, 1924-ben azonban már 0'10 kilowatt-áram esett. Az áram fogyasztása 1923-ban fejenként 41'9 kilowatt-óra, 1924-ben pedig már 150 kilowatt-óra volt.

Villamművek, villamos-vasutak részére számos nagyarányú rendelés volt lebonyolítható. Élénk volt az üzlet kábelekben, villamos számoló- és mérő-, valamint jelzőkészülékekben, áramkapcsoló-táblákban, hőmérő- és laboratóriumi készülékekben. Nagy perspektivákat nyitott meg a szikra-távíró és a rádió hatalmas elterjedése.

A német izzólámpaipar kezdeményezésére az elmúlt év folyamán nemzetközi megállapodás jött létre, mely az egész világra kiterjed és szabadalmak, valamint gyártási módszerek kölcsönös felhasználására vonatkozik.

Az orvosi, sebészeti műszerek előállításánál túltermelés mutatkozott és a gyártmányokat se belföldön, se a külföldi piacokon nem sikerült kellő haszonnal értékesíteni. Orvosi célokra szolgáló villamgépek és készülékek (köztük fogorvosi gépek) kivétel tárgyát képezték, habár utóbbiaknál az amerikai verseny zavarólag hatott.

Automobil-ipar. A német gépkocsi-ipar az 1925. évre mint nehéz küzdelmek idejére tekint vissza. A korlátozott, szériás típusú kocsikra való áttérés és a termelés olcsóbbá tétele az adott gazdasági és pénzügyi viszonyok közepette nem volt könnyű feladat. A keresletnek 1925 tavaszán bekövetkezett örvendetes emelkedése után a nyári hónapokban váratlan hevesseggel jelentkezett gazdasági válság a helyzetet lényegesen súlyosbította, azonkívül az új vám-tarifának életbeléptetésével egyidejűleg a behozatali korlátozásokat is felfüggesztette a kormány.

A legerősebben érvényesült a német piacokon az amerikai, utána az olasz, belga és osztrák, kevésbé az angol és (az elzász-lotharingiai vámmentes kontingensek megszűnése után) a francia konkurrencia.

A német motorkerékpár-ipar, dacára a gyártás erős fellendülésének, a világpiacon még mindig alárendelt szerepet játszik. Az évi gyártás Németországban körülbelül 50—60.000 darab, melynek legnagyobb része a belföldön kerül forgalomba. A német motorkerékpárok száma 1914-től 1925-ig 20.611 darabról 161.508 darabra emelkedett.

Repülőgép-ipar. Repülőgépek gyártása Németországban az entente-hatalmak 1925 június 4-i közös jegyzékében foglalt korlátozások alá esik. A német repülőgép-ipar, ezen megszorítások dacára is fejleszteni tudta teljesítményeit; a gyártás előrehaladásáról a müncheni forgalmi kiállítás szolgált tanubizonyossággal. Az elmúlt évben először tettek kísérleteket több motorral ellátott repülőgépekkel.

Textilipar. A textilipar helyzete az általános gazdasági helyzethez igazodott. Az év első felében az üzlet kielégítő volt, júliustól kezdve azonban a gyártási és értékesítési nehézségek emelkedtek és

az év végével csaknem teljes üzlettelenség állott be, mely alól csak egyes áru-fajták, így selyemszövetek és csipkék képeztek kivételt.

A pamutfonódák és szövődék kellően voltak foglalkoztatva és emelkedő árakon tudtak értékesíteni, ellentétben a vászonfonódákkal, melyek belföldön az alacsony árszínvonalal, a külföldi piacokon pedig az angol, irországi és cseh-szlovák versennyel küzdve tartották fenn üzemüket. A gyapjuszövődék hasonló helyzetben voltak.

Gyapjú-, félbársony- és trikotszövetek csak igen alacsony árak mellett voltak értékesíthetők. A külföldi piacok közül Franciaország és Belgium magas vámokkal zárkoztak el, míg Spanyolországban a háború alatt és azután kifejlődött honi ipar az ottani piacot jórészt el tudta látni árúval. Az északi államok vásárlásait az enyhe tél kedvezőtlenül befolyásolta.

A selyemszövődék az egész éven át jól voltak foglalkoztatva. A bársonyszövetekben csak az év végefelé volt élénkebb üzlet, a körülbelül október végéig tartó pangás az évi eredményt kedvezőtlenül befolyásolta.

A csipke nagy divatcikk volt, forgalma élénk volt anélkül, hogy a kedvező konjunkturát a hitelviszonyok miatt teljesen ki lehetett volna használni.

Az öltözködési ipar változatos időket élt át. Az üzletet a női divatnak, nemkülönben az időjárásnak gyors változása, illetve abnormis alakulása minduntalan megszakította; a kedvező tavaszi és őszi üzlet reményében gyártott jelentős készleteket nem sikerült értékesíteni. A külföld a magas német árszínvonal miatt nem vásárolt. Ennek folytán a női konfekciócégeknek egy nagyrésze fizetési nehézségekbe került. Majdnem ilyen kedvezőtlen volt a helyzete a férfi- és gyermeköltöny-iparnak is.

Bőripar. Az év első 9 hónapjában nagyjában kedvező nyersbőrárak a jelentkező gazdasági válság hatása alatt és egyes nagy cégek fizetésbeszüntetései folytán észrevehetően esni kezdtek és a nyersbőrpiacon általános és mindjobban fokozódó bizonytalanság állott be. Készpénzeladások mind ritkábban fordultak elő, a hitelnyújtásnál mutatkozó bizalmatlanság pedig az üzletet erősen megszorította. Mivel ezen körülmények a bőriparra és kereskedelemre is erősen kihatottak, aktuálissá vált a nyersbőr-kiviteli tilalom feloldása, mit az érdekeltek nyomtatékkal követeltek a kormánytól. Ezen törekvéseket azonban csak részben koronázta siker, minthogy csakis száraz borjúbőrök és 40 fontnál súlyosabb bőrfajták bocsátattak kivitelre.

A cipőgyárak pünkösdig jól voltak foglalkoztatva, a ontúl azonban csak elégtelen rendeléseket kaptak, aminek következményei az év augusztusától kezdve üzemmegszorítások, részben beszüntetések voltak. Az üzleti pangás nemcsak a luxuscipőkben, de közönséges cipőfajtáknál is jelentkezett.

A cipőnagykereskedelem jelentékeny veszteségeivel szemben a kiskereskedők — különösen a mérték után is dolgozó és javításokkal foglalkozó cégek — inkább tudtak a csökkenő kereslethez alkalmazkodni és így veszteségeket elkerülni.

Papir- és nyomdai ipar. A papirgyártásnál a legkedvezőtlenebb volt a helyzete a finom-papiros és a csomagolópapiros előállításával foglalkozó üzemeknek, míg a folyóirat- és újságpapírgyárak elégséges rendelésekkel voltak ellátva. Az újságpapírosfogyasztás belföldön 1923 óta közel 50%-kal emelkedett, a kivitel azonban Skandinávia, Finnország és Kanada versenye folytán nehézségekbe ütközik.

A nyomdák az egész éven át jól voltak foglalkoztatva, az üzleti eredmény mindamellett nem volt kielégítő a munkabérek magassága miatt. A könyvkereskedelem főbajai a magas árak, s azokkal szemben a közönség csökkent vásárlóereje, az üzletek számának elszaporodásából származó erős belföldi konkurrencia, s végül az exportüzlet szünetelése voltak. A zeneműkereskedelem hasonló nehézségekkel küzdött.

Vegyi ipar. A vegyi ipar helyzete általában kedvezőtlen volt; a gyártást sztrájkok és munkabérfelemelések is gátolták. A belföldi üzlet egyes gyártmányokban (festékek, lakkok, kátrányanyagok, aszfalt, nyomdai festékek) kielégítő volt, míg az export csak nehezen tudott fellendülni; leginkább még új találmányok, vagy emelkedő fogyasztás tárgyát képező termékek kerültek kivitelre.

Filmgyártás. A német filmipar továbbfejlődését főleg az értékesítési nehézségek gátolták. Az úgynevezett nagy-filmek (mint pl. a „Niebelungen-ciklus”) előállításához hiányzott a tőke, mivel a külföldi piacok felvevőképességének elégtelen volta az amortizációt sem biztosította. Az észak-amerikai konkurrencia úgy a belföldön, mint idegenben erősen érezhető volt. A belföldi értékesítést a filmbehozatali kontingentálási rendszer lett volna hivatva elősegíteni.

A német filmvállalatok törekvése odairányult, hogy az értékesítés szempontjából legfontosabb észak-amerikai piac a német film számára megnyitassék. E törekvéseknek eredménye az a szerződés, mely az év végén a legnagyobb német filmgyár, az „Universum Film A.-G.” (UFA) és az amerikai „Paramount” és a „Metro-Goldwyn” gyárak között aláírásra került és amely a szerződő felek által előállított filmeknek kölcsönös értékesítését (részben közös filmeknek előállítását is) biztosítja, továbbá új filmszínházaknak építését is tervbe veszi.

Dohánygyártmányok ipara. A szivar- és szivarkagyárosoknak legfőbb panasza a magas adó- és vámtételek voltak. Az érdekelt körök törekvése a szelvényadó eltörlése s ennek helyébe a súly után fizetendő adó tételének felemelése volt, mit egyelőre nem sikerült megvalósítani. A dohányadó tényleges hoza-

dékát az 1925/26. évben 600 millió márkára becsülik, mely összeg a költségvetési előirányzatot lényegesen meghaladja. A dohánygyártmányok ára az év folyamán nem változott lényegesen. Az évi szivarprodukció 1914-ben 9 milliárd darab volt, 1925-ben csak 5 $\frac{1}{2}$ milliárd darab. A dohánykonsum csökkent. Az infláció megszűntével a közönség ismét a szivarozásra tért át. A cigarettagyártás jövedelmezőségének emelése érdekében tervbe vétetett ez iparág kényszerszindikálása.

Szesztermelés és fogyasztás. A birodalmi szeszegyedárú-igazgatás statisztikája szerint az 1924/25. üzemi évben 1,828.000 hl szesz termeltetett, az 1913/14. évi 3,845.000 hl-el szemben. A belföldi szeszfogyasztás körülbelül 550.000 hektoliterre volt tehető (1913-ban 1.8 millió hl).

Sörfőzés. A sörfőzőipar azon kevés német iparág közé tartozott, melyet az úgynevezett „stabilizációs válság” csak igen kevésbé érintett. A német sörfőző-vállalatok felette kedvező mérlegeiből megállapítható, hogy a sörgyáraknak üzemi tőke bőségesen állott rendelkezésre, úgyhogy azokból a szükséges befektetések eszközölhetők voltak. A sörgyárak jövedelmezősége megfelelt a világháború előtti rentabilitásnak. E kedvező eredmények a sörfogyasztás emelkedésével, s másrészt a sörgyárak idejekorán keresztülvitt üzemmegszorításaival magyarázhatók.

A sörárak az év folyamán változatlanok maradtak. A sörtermelés 1924/25-ben 97.3 millió hl, az 1925/26. év első 9 hónapjában pedig már 87.5 millió hektoliter volt, tehát körülbelül 30%-kal több, a sörfogyasztás ellenben a világháború előtti konsumnak még mindig csak körülbelül 50—60%-át teszi ki.

Építési ipar. Az építkezés az enyhe tél folytán már a kora tavaszi hónapokban megindult és mivel belföldi szakmunkások (kőművesek, ácsok, cementmunkások) elegendő számban nem álltak rendelkezésre, a konjunktúra nem volt teljesen kihasználható. Az építési tevékenység egészen október haváig élénk volt, ezen időponttól kezdve azonban gyorsan alábbhagyott. Az építési vállalkozók közötti erős verseny az árakat nyomta; ez az iparra nézve annál kedvezőtlenebb jelenség volt, mivel az építőmunkások az év folyamán sztrájk útján kivívták a munkabérek jelentős felemelését s továbbá mivel az építőanyagok drágasága is változatlanul tovább tartott.

Az úgynevezett építkezési index 1924 április 1-én 1.25 volt, 1925 április 1-én 1.76, november végén 1.66.

Új lakóházak építése felette lassan haladt előre; az új házakban rendelkezésre bocsátott lakások még a rendes évi szükségletet sem elégítették ki.

Az ipar és a kereskedelem céljaira szolgáló építkezések száma örvendetesen emelkedett. Áruházak, üzleti épületek, színházak (mozgófénykép-színházak), számos sportcsarnok, mulatóhelyiség, automobilgarage stb. került felépítésre, ezenkívül üzletkibővi-

tések és átalakítások, bérházjavítások is mindgyakrabban előfordultak.

Az ingatlanok forgalma a legszerényebb keretek közt mozgott; a felértékelési törvényből származó jogbizonytalanság, a forgalom erős megadóztatása, a még mindig csekély jövedelmezőség a vásárlási kedvet teljesen megbénították. A gazdát cserélt ingatlanok árai ennél fogva felette nyomottak voltak.

Bútoripar. A bútorgyártás nagy akadályokkal küzdött. A bútornagykereskedések forgalma nem volt kedvező és így a szériás gyártás sem fizette ki magát. Az év első felében élénk volt a részletfizetési üzlet, később ezen üzletág is alábbhagyott. A kiskereskedelemben a vevők teljesen hiányoztak.

Kereskedelem és közlekedés.

A külkereskedelmi mérleg alakulása. A német külkereskedelmi mérleg, mint ismeretes, a lefolyt év első 11 hónapja alatt többé-kevésbé erős mértékben passzív volt s csak 1925 decemberben ért el egy kis aktivitást (36 millió M), miután már szeptembertől kezdve a nyár folyamán ijesztően megnövekedett passzivitás fokozatosan alábbhagyott.

Az exportot nemcsak a magas német árszínvonal akadályozta, de az általános világkereskedelempolitikai és pénzügyi helyzet is. Nehézzé tette a német export fokozását a Németországra nézve oly fontos amerikai és angol piac elzárkózása és a lengyel és a francia pénzügyi katasztrófák is. A német külföldi kereskedelmi organizációk újbóli kiépítése, a háború alatt elvesztett piacok visszahódítása csak lépésről-lépésre haladt előre.

Talán a legfontosabb mozzanat, melyet a külkereskedelmi mérleg passzivitásánál tekintetbe kell venni, a Dawes-terv volt és az annak kapcsán megindult hiteláradat. A kezdetben nem is remélt bőséges külföldi segítség — amennyiben helyesen használtatott fel — a német termelést és fogyasztást ugyan felélénkítette és a német pénzügyi helyzetét is megerősítette, de egyszersmind a külkereskedelmi mérleg passzivitását is.

Az 1925. évi külkereskedelmi mérleg számai a táblázatban közöltnak.

A passzivitás az 1924. évi 2·7 milliárd márkáról 1925-ben 4·3 milliárd márkára emelkedett. A számok mutatják, hogy a mérleg havonkinti változása elsősorban a behozatalban mutatkozó nagy hullámzásokra vezethető vissza, míg a kivitel meglehetősen állandó maradt. A legmagasabb volt a mérleg passzivitása januárban és augusztusban; januárban járt le az entente-hatalmak egyoldalú, legnagyobb kedvezményben való részesítése Németország hátrányára s ugyanezen időpontban megszűntek az elszász-

H ó n a p	Behozatal	Kivitel	Behozatali (+), kiviteli (−) többlet
	1.000 márkában		
Január.	1,275.759	695.657	— 560.102
Február	1,070.283	629.843	— 440.440
Március	1,032.071	708.114	— 323.957
Április.	1,005.935	669.830	— 336.105
Május	992.737	727.891	— 264.846
Június.	1,007.219	685.624	— 321.595
Július	1,154.067	742.842	— 411.225
Augusztus	1,178.468	724.556	— 453.912
Szeptember. . . .	1,054.522	776.566	— 277.956
Október	1,074.182	846.482	— 227.700
November.	856.548	791.852	— 64.696
December.	757.575	793.931	+ 36.356
Összesen .	12,431.656	8,798.419	— 3,633.237
Arany és ezüst összesen.	718.110	39.564	— 678.556
Végösszeg	13,149.766	8,837.983	— 4,311.783

lotharingiai, luxemburgi és Saar-kerületi vámmentes kontingensek is. Az import fokozása (főleg Franciaországból) ezen körülményre vezethető vissza; hasonló az összefüggés augusztusban a magas import és az új német vámtarifa egyes tételeinek szeptember 1-én történt életbeléptetése között. A külkereskedelmi mérleg passzivitása ez időponttól kezdve fokozatosan csökkent és decemberben egy gyenge aktivitásnak adott helyet. Mivel azonban a csökkenő passzivitást nem az export fokozása, hanem sokkal inkább az import alábbszállása kísérte, úgy abból önmagában véve még túlságosan kedvező konkluziókat a jövőre nézve levonni nem lehet. A behozatalnál ma is, mint a háború előtt, a nyersanyagok és a félgyártmányok játsszák a legnagyobb szerepet.

Az élelmiszerek és italok behozatala az év folyamán emelkedést mutatott, míg az agrárvámok életbeléptetése óta észrevehető csökkenés észlelhető; ezzel a körülménnyel egyszersmind a mérleg javulása is összefüggésben áll. Ugyancsak emelkedett értékében a készgyártmányok behozatala.

A német külkereskedelem nehézségeit az egyes államokkal szemben fennálló mérlegek is feltűntetik. A német külkereskedelem szempontjából legfontosabb országoknál 1925 első hat hónapjában behozatali többlet mutatkozott, még pedig a következő államokkal szemben: Észak-Amerika, Anglia, angol gyarmatok, Franciaország, Argentina, Lengyelország, Cseh-Szlovákia, Olaszország, Belgium, Dánia, holland gyarmatok, Ausztrália, Spanyolország.

Legnagyobb aktivitással bírt Németország Hollandiával szemben, aktív volt a mérleg ezenkívül még Svájjal, Svédországgal, Ausztriával, Oroszországgal és Braziliával szemben is.

A birodalmi statisztikai hivatal megállapításai szerint a német export, a háború előtti értékekre átszámítva, az 1913. évi kivitelnek 64%-át éri el; valamivel kedvezőbb az arány a készárú-kivitelnél (70%). A német összkülkereskedelem a világkül-

kereskedelemnek $8\frac{1}{2}\%$ -ára emelkedett, tehát Észak-Amerika és Anglia külkereskedelme után következik.

A német vámtarifa módosítása. Az új vámtarifa-törvény 1925. augusztus 27-én lépett életbe. Fontos része a törvénynek az agrárvámok újra való bevezetése, miután a kereskedelempolitikai tárgyalásokhoz szükségelt iparvámfelemelések, megfelelő agrárvámok nélkül nem lettek volna a parlamentben keresztülvihetők.

A gabona-, élőállat- és húsvámok újrabehozatalát a kormány a mezőgazdasági termelés védelmének szükségességével indokolta meg; a belföldi termelés emelésének egyik előfeltétele a mezőgazdaság virágzása.

Az agrárvámokkal általában követett cél a belföldi mezőgazdaság intenzívvétetele, elsősorban az állattenyésztés és az állati termékek produkeciójának védelme által.

Az ipari vámok felemelésénél a vegyi gyártmányokra, textiliákra, vasipari és gépipari termékekre követett új vámok játszoták a főszerepet.

Az új vámtarifa prohibítív hatása a szeptember havától észlelhető importcsökkenésben nyilatkozik meg; egyúttal a belföldi árnívó magassága és az export stagnálása figyelmeztető jelek arra, hogy a termelők az új vámokat termelési költségeik és így az árak kalkulálásánál nem hajlandók figyelmen kívül hagyni.

A vámtarifanovella érvénye 1927 július 1-én lejár. Addigra remélik, hogy egy általános tarifa-reform keresztülvitele lehetséges lesz.

A kereskedelmi szerződések. Az 1925. év Németországra nézve kereskedelempolitikai szempontból nem volt túlságosan kedvező. Míg egyes, igen fontos államokkal (Olaszország, Spanyolország, Svájc) ideiglenesen, avagy állandóan provizóriumok útján kellett a szerződéses viszonyt rendezni, addig más irányban (Franciaország, Lengyelország) még ez a cél sem volt elérhető. Igaz, hogy a lengyel-német vámháború a zloty árfolyameséséből folyó konkurrenciának veszélyeit egyúttal mérsékelte, más oldalról azonban a német export esélyeit kelet felé csökkentette is. A spanyol szerződés felmondása és az év végén újra megkötött provizórium a német kormánynak egy meglehetősen leplezetlen fiaszkójával volt egyértelmű. Az 1925. év végén az angol ipari védvámok felfüggesztése érdekében megkezdett angol-német tárgyalások egyelőre eredménytelenül végződtek. A német exportot nehezítő cseh-szlovák behozatali tilalmak felfüggesztésére az év folyamán nem került sor, éppoly kevéssé egy általános jellegű új osztrák-német szerződés megkötésére sem. Pozitív eredményként könyvelhetők el fentiekkel szemben a belga-luxemburgi vámközösséggel és az Olaszországgal és a Szovjet-Unióval megkötött nagy szerződések.

Magyar-német kereskedelmi kapcsolatok. A magyar-német kereskedelmi kapcsolatok szorosabbátételé-

nek ezidőszert még csak nehezen leküzdhető akadályai vannak. A Németországba való export emelésének az agrár-védvamos tendenciák erősebb érvényesülése és az állat- és közegészségügyi szabályozások szigorú alkalmazása, némely cikknél (pl. a bornál) az aránylag magas árak, más terményeknél (gyümölcs) a vasúti szállítás lassúsága is útját állják. A Magyarországra irányuló német kivitel nehézségei részben a magyarországi tranzitó-kereskedelem jelentőségének alábbhagyására, részben a német ipari produkció drágaságára, részben a német kereskedelem kedvezőtlen hitelfeltételeire vezethetők vissza. Mindezen nehézségek dacára a német ipar és kereskedelem részéről az elmúlt év folyamán élénkebb érdeklődés mutatkozott a magyarországi üzlet újrafelvétele iránt és így különösen a német szabadalmak Magyarországon való értékesítését célzó, magyarországi képviselők felállítására, valamint közvetlen üzleti összeköttetések felvételére irányuló megkeresések számának növekvése a magyarországi piac jelentőségének nagyobb értékelésére engednek következtetni.

Vasutak. A Dawes-terv alapján megalakított „Deutsche Reichsbahngesellschaft” első évi jelentése 15 hónapot (1924 október 1.—1925 december 31.) ölel tel. Ezen évi jelentés szerint 4.033,050.000 M összbevétellel 3.543,700.000 M összkiadás (személyi és dologi) állt szemben. Ezen kiadásokhoz hozzászámítandó az első Dawes-annuitás 200,095.000 M értékben, úgy hogy a bevételi többlet 1925. dec. 31-én 289,255.000 márkát tett ki. A bevételi többletből a birodalmi vasút a törvény szerinti tartalékokra további 210 millió márkát tartozott fordítani. A második Dawes-annuitásra 595 millió márkát kell kiadásba helyezni.

A személyforgalomról a „Reichsbahngesellschaft”-nak 1924 április 1-től 1925. március 31-ig terjedő statisztikája szolgáltat adatokat. A birodalmi vasutak ezen időszakban 1.951,483.895 személyt szállítottak, szemben az 1913. évi 1.576,900.000 személlyel, a személyi forgalom tehát $23\frac{7}{10}\%$ -kal emelkedett.

A személyszállítási díjtételek felemelésének hatása alatt az utasok a magasabb kocsi-osztályokból az alacsonyabb osztályokba vándoroltak át: a IV. kocsiosztályra az utasok $58\frac{1}{10}\%$ -a esett (1923-ban $50\frac{7}{10}\%$); ezenkívül a mérsékelt személyszállítási díjtételek melletti utazásoknak száma is erősen megnövekedett a háború előtti állapottal szemben és pedig az összszeremélykilométer $24\frac{1}{10}\%$ -ról annak $34\frac{6}{10}\%$ -ára.

Egy utasra átlagban 23.03 km vasúti szállítási útvonal esett (1913-ban 23.21 km).

A rendes vasúti személyszállítási díjtételek az 1913. évvel szemben az alábbi mértékben emeltettek:

	1924	1925
	márc. 1-én	máj. 1-én
az első kocsiosztályban	23%-kal	38%-kal
a második „	40 „	59 „
a harmadik „	47 „	62 „
a negyedik „	50 „	65 „

A német általános gazdasági helyzetre nézve jellemző, hogy hivatalos megállapítások szerint Németországban 10.000 utas közül csak 3 utas utazik első osztályon, ellenben 5.814 utas negyedik osztályon.

A „Reichsbahn“ által 1925 első hat hónapjának havi átlagában szállított áruknak mennyisége 30 millió tonna volt, tehát 9·6%-kal kisebb, mint 1913-ban, azonban 54·9%-kal nagyobb, mint az 1924. év első felének havi átlagában. A tonnakilométerek száma havonta 4.716 millió volt, tehát 10%-kal több, mint 1913-ban. A tonnakilométerek számának ezen emelkedése az áruk átlagos szállítási távolságának az életbeléptetett zónatarifák hatása alatt bekövetkezett növekvésére vezethető vissza.

A szénszállítás 1925 első felében a német össz-áruforgalomnak 37·2%-át tette ki; a háború előtt az össz-áruforgalomnak 39·8%-a esett a szénszállításra.

A „Reichsbahn“ a tehervonatok átlagos sebességét a fővonalakon 30 km-ről 40 km-re emelte, sőt az úgynevezett „Durchgangs-Eilgüterzüge“-knél 60 km-re.

A birodalmi vasutak igyekezete oda irányult, hogy az általános áruszállítási díjtételek magasságának érintetlenül hagyása mellett, a közgazdaságilag fontos érdekeket az átlagos bevételek csökkentése nélkül, a kiváltságos árútarifák (Ausnametarife) rendszerének kiépítése által szolgálja. Ilyen kivételes árútarifák 1925-ben különböző cikkekre nyertek alkalmazást.

A tranzit-áruszállítási díjtételek, az átviteli forgalom emelése céljából ugyancsak mérsékelve lettek.

Számos külföldi állammal szemben közvetlen áruszállítási tarifák léptették életbe, így a Cseh-Szlovákiával, Németalfölddel, a skandináv államokkal, Oroszországgal, a keleti tengeri országokkal való áruforgalomban.

A birodalmi vasutak bevételei az év második felét uraló gazdasági válság hatása alatt erősen csökkentek. A személyszállításból származó bevételek havi átlagban 157 millió M-ről 98 millió M-ra, az áruszállításból folyó bevételek 254 millió M-ról 231 millió M-ra szállottak alá, úgyhogy a hiányt adott esetben a személyszállítási díjtételek fölemelésével kell pótolni.

A birodalmi vasutak vonalain 1925 január 1-én az alábbi villamos vasutak voltak (összesen 652·9 km. vonallal) üzemben.

1. Sziléziai hegyi vasutak 261 km.
2. Középnémetországi barnaszénbánya-vidékeken 173·1 km.
3. Bajor vonalakon (Mittelwaldi vasút és a Griesen-Salzburg-Freilassingi, valamint a Königsee-i mellékvonalak) 94·2 km.
4. Badeni vonalakon (Wiesenthali vasútvonalon Basel és Zell között, valamint a Wehrathali vonalon Säckingen és Schöpfungheim között) 55·0 km.
5. Berlini külvárosi vasút 37·0 km.
6. Hamburgi külvárosi vasút 32·3 km.

Az 1925. év folyamán új villamosjáratok vétettek üzembe Bajorországban, Magdeburg vidékén és a Berlini városi vasutak egyes vonalszakaszain. Az új vonalak teljes kiépítése után a német birodalmi villamos vasutak 997·5 kilométer hosszúságú vonalakon fognak közlekedni.

A birodalmi vasutak vonalainak hossza ezidő-szerint 53.210 km; ezen vonalak közül 52.268 km rendesvágányú, 942 km keskenyvágányú vonal.

Gépkocsi-állomány. A gépkocsik száma Németországban 293.032-ről 425.826-ra, 45%-kal emelkedett; a szaporodás aránya lényegesen nagyobb, mint 1924-ben (38%) és 1923-ban (28%).

A személyszállító automobiloknak száma 175.665, a motorkerékpároké 161.505, míg a teherszállító automobilok száma a személyszállító kocsiknak felét sem éri el (80.363).

A lakosság számához viszonyítva, a legtöbb automobil volt Berlin, Hamburg, Bréma városokban, a Rajna vidéken és Szászországban, tehát a fejlett iparral rendelkező országrészekben.

Berlinben 1925 július 1-én kb. 9.000 motorkerékpárt, 19.000 személyszállító- és 7.700 teherautóbilt számláltak. Egy erőjárműre Berlinben 109 lakos esett. Egész Németországban 1924-ben 321, 1925-ben 244 lakos jutott egy automobilra, tehát a külföldi államokkal összehasonlítva, a német automobilpark még mindig csekély.

Légiforgalom. A légiforgalmat 1925-ben is a Junkers- és az Aero-Lloyd konzernek bonyolították le. A forgalom fejlődését az alábbi számok mutatják:

I d ő p o n t	Berepült kilométerek száma	Szállított személyek száma	Szállított hasznosúly
1923	599.237	2.959	247.466
1924	764.137	10.260	821.152
1925 (okt. 1.) . .	2.418.385	37.280	2.937.188

A „Junkers Luftverkehr A. G.“ az alábbi nemzetközi vonalakon tartott fenn repülőjáratokat:

Berlin—München—Wien—Budapest, Berlin—Königsberg—Reval—Helsingfors, Berlin—Ruhrvidék—Amsterdam.

A „Deutscher Aero-Lloyd“ vonalai: London—Berlin—Moszkva, Stockholm—Berlin—Basel (Lyon), Kopenhága—Berlin—München—Innsbruck.

A Junkers és az Aero-Lloyd az év végén fuzionáltak.

Hajózási vállalatok. A két legnagyobb német hajózási társaság, a „Hamburg-Amerika-Linie“ és a „Norddeutscher Lloyd“ hajóparkja, az építési program erélyes keresztülvitele folytán, jelentősen megnövekedett. A Hamburg-Amerika-Linie 1914-ben 439 hajóval és 1,360.360 bruttó register tonnával. 1925 tavaszán pedig már ismét 242 hajóval, 449.337 br. reg. tonnával rendelkezett. A „Norddeutscher Lloyd“ hajóinak száma 1914-ben 494 darab volt 982.951 br. reg. tonna hajótérrel, 1925-ben pedig 244 hajó 415.118 br. reg. tonna hajótérrel.

A legnagyobb óceánjáró gőzösök a Lloyd tulajdonát képező „Columbus“ 32.354 tonna hajótérrel és a Hamburg-Amerika gőzös „Albert Ballin“ 22.000 tonna hajótérrel.

A német hajógyárak 1925-ben 127 hajót bocsátottak tengerre 418.048 br. reg. tonna hajótérrel, tehát az újonnan épült világ-tonnagenak 19%-át. Németország a hajóépítésben Anglia után a második helyen áll.

Pénzügyek.

A birodalmi költségvetések. Az 1925 március 31-én véget ért 1924—25. költségvetési év a költségvetési tervben előirányzott összegeket messze meghaladó bevételekkel végződött. Az adó-, vám- és illetékbevételek 7.322.6 millió márkát értek el és így az ezen bevételi forrásokból 5.897.7 millió márkára előirányzott bevételeket kb. 39%-kal multák felül. Megállapítást nyert továbbá, hogy a bevételek, a költségvetési év folyamán állandóan emelkedtek (az utolsó negyedévben 35%-kal voltak magasabbak, mint az első 3 hónapban).

Az előirányzott összegeknél lényegesen magasabb volt a hozadéka a jövedelmi és a vagyonadónak, a társulati adónak, az áruforgalmi adónak és a vasúti szállítási adónak. E reparációs célokra igénybe vett adó hozadékára nézve megjegyezhető, hogy a 313 milliós márka évi bevétellel az első évben csak 250 milliós márka jóvátételi kiadás és az ú. n. „rendes években“ (Normal-Jahre) 298 millió márka kiadás áll szemben.

A vámokból és az elzálogosított adókból, valamint a szeszegyedáruságból befolyó bevételek körülbelül szintén 40%-kal multák felül az előirányzott összegeket. A jóvátételi főbiztos számításai szerint a birodalmi költségvetés bruttó bevételei (az üzemi bevételekkel, kamatjövedelmekkel, éremveretési bevételekkel együtt) 7.984.1 millió márkát tettek

ki, mely bevételekből 2.767.2 millió márka az országos és községi igazgatóságok részére utaltatván, a Birodalom rendelkezésére 5.212.9 millió márka maradt.

Az 1924—25. költségvetési évben a Birodalom tényleges kiadásai 3.551.2 millió márkát tettek ki a 3.998.6 millió márkára előirányzott kiadásokkal szemben.

A Birodalomnak számos, még a világháborúból, katonai leszerelésből visszamaradt és a költségvetésben tekintetbe nem vett kötelezettsége, a Ruhr-harc likvidálásából származó kártalanítások, birodalmi vállalatok részére folyósított kölcsönök, az u. n. „aranykölcsön törlesztése“ stb. a birodalmi pénzügyek oly lényeges megterhelését jelentették, hogy azokkal együtt a Birodalom összkiadásai 1924—25-ben 4.738.6 millió márkára emelkedtek.

Maradt tehát, az 1925/26. évre, mint bevételi felesleg 474.3 millió M (a jóvátételi főbiztos szerint 496.4 millió M).

Az 1925/26. évi két ízben helyesbített költségvetési terv, számolva az első év eredményeivel, a bevételekben és kiadásokban már lényegesen magasabb összegeket irányzott elő (bevételben 7.686 millió, kiadásban 7.795.4 millió M-t).

Mind a jóvátételi főbiztos, mind pénzügyi és adószakértők véleménye szerint az 1925/26. költségvetési év lényeges deficittel nem fog zárulni. Itt jegyezhető meg, hogy az 1926/27. költségvetési évre bevételben és kiadásban 7.7 milliárd M irányoztatott elő. A legújabb kiadások előirányzat magas számai a német gazdasági faktorok által az adó és közigazgatási terhek leszállítása iránt támasztott kívánalmaikat figyelmen kívül hagyják.

A legutolsó két költségvetési évnek eredményeiből egyszersmind megállapítható, hogy az eredetileg előirányzott összegeket, úgy a bevételben, mint a kiadásban lényegesen túl kellett lépni. A várakozáson felül bőségesen befolyó bevételek ugyanis eredetileg tervbe nem vett kiadásokra fordítottak. Az 1924/25. évi költségvetésben 5.860 millióra előirányzott kiadások tényleg 7.506 millióra (1.646 millióval) az 1925/26-ra előirányzott kiadások a helyesbített költségvetési terv szerint 7.796 millióra (978 millióval) emeltettek.

A birodalmi kormány hivatalos kimutatása szerint a birodalmi adósság 1925 november 30-án, tehát az 1925/26. költségvetési év első 8 hónapjának végén 2.419.9 millió márkát tett ki, az tehát ezen idő alatt 395.7 millió márkával csökkent.

Az egyes német államok, városok, községek és állami, valamint félállami vállalkozások *külföldi* kölcsöneinek névértékét a jóvátételi főbiztos első évi jelentése 641,490.000 márkára teszi. Ezen összegből az országos kormányokra 138,600.000 M, a városi és

községi igazgatásra 205,509.000 M, az állami és fél-állami vállalatokra 273,000.000 M jutott.

Adóteher. A „Reichsverband der deutschen Industrie“-nak sokat kommentált emlékirata a német népnek birodalmi, állami, községi és egyházi adókkal való megterhelését ezidőszerint 10·2 milliárd márkára becsüli; ezzel szemben a világháború előtti összadóteher Németországban 4·9 milliárd márkára volt tehető.

A jóvátételi fizetések. Németország jóvátételi fizetései az első Dawes-esztendőben (1924 szept. 1.—1925 augusztus 31.) terv szerint bonyolítottak le. Az összesen 1 milliárd márkában megállapított fizetéseknek $\frac{1}{5}$ -öd része a Dawes-kölcsön hozadékaiból folyósított 200 millió M, a vasúti kötelezvények kamataira esett.

Az értékpapír- és terménytőzsdék helyzete. Az elmúlt esztendő a termény- és értéktőzsdék szempontjából számos változást hozott. Mindenekelőtt a terménytőzsdén igyekeztek — az üzletek pénzügyi lebonyolításának megkönnyítésére — a határidő-üzletet újból bevezetni. Így egymásután léptek életbe: a gyapot-, az ólom-, a fém-, a kávé-határidő-üzletek a brémai, berlini, Frankfurt a. M-i és hamburgi terménytőzsdéken. A berlini értéktőzsdén a határidő-üzlet bevezetése csak bizonyos ellenállások leküzdése után, az év október 1-ével történt, az üzlet felélénkítéséhez azonban a gazdasági depresszió folytán nem igen járulhatott hozzá.

A berlini értéktőzsde egyéb említésreméltó eseményei voltak 1925-ben: a hajózási papírok külföldre való eladásának újbóli engedélyezése, az úgynevezett „nem jegyzett értékek“ (unnotierte Werte) piacának fokozatos megszorítása, a tőzsdei látogatók számának korlátozása (az úgynevezett „szabad üzerek“ számának elszaporodására való tekintettel), az értékpapíresekk útján való üzletek bevezetése, végül a több szavazattal felruházott elsőbbségi részvények és tartalékrészvények kibocsátásának megnehezítése.

Az értékpapírpiacon jelentős rosszabbodása képezte az 1925. esztendő legfontosabb eseményét. Az év kezdetén a részvénytársaságok aranyalapra helyezése egy átmeneti időt teremtett, mely alatt a részvények átlagban 10%-kal állottak parin felül. Az árfolyamok lemorzsolódása azonban már februárban elkezdődött és április 1. után mindtöbb részvény került pari alá.

Mindenekelőtt az aranszázalékokban való jegyzés okozta az értékpapírok árfolyamcsökkenését, később pedig az ipari termelésben jelentkező nehézségek, melyeknek komoly voltát szenzációs módon világította meg a Stinnes-koncernnek júniusban történt összeomlása.

Az értékpapír-indexnek az év különböző időpontjaiban való alakulását a táblázat mutatja.

Az index mindenekelőtt azt mutatja, hogy az Egyesült-Államokban lefoglalt német tulajdonnak visszaadására vonatkozó sikert ígérő tárgyalások a

I d ő p o n t	Érték- papírok általában	Bánya- papírok	Hajózási értékek
Január 2	113·0	131·6	102·0
Április 1	103·3	118·3	90·7
Július 1	82·5	91·8	70·3
Szeptember 1 . .	78·9	84·1	66·3
November 2 . .	73·6	80·1	72·0
December 28 . .	70·2	68·5	104·7

hajózási papírok árfolyamait az év végével lényegesen megjavították. A többi értékek árfolyamjegyzése azonban feltartóztatlanul csökkenő tendenciát mutat.

A birodalmi, állami és községi kölcsönök tőzsdei jegyzései természetesen a felértékelési esélyek után igazodtak és magától értetődött, hogy éppen ezekben a papírokban a felértékelési törvényre vonatkozó kormány- és parlamenti tárgyalásokhoz fűződő hírek nyomán a legélénkebb spekuláció fejlődött ki, melynek kinövésai ezen papírok jegyzésének ideiglenes törlését is szükségessé tették. E papírkölcsönök végeredményben az év kezdetén fennállott értéküknek körülbelül 80%-át veszítették el,

Kedvezőbb volt az árfolyamalakulás a jelzálogleveleknél, melyeknél a valorizáció előfeltételei a magasabb értékelésre megadják a kellő alapot. Ez érték kategóriák az év végén 20—40%-kal magasabban álltak, mint januárban.

A tőzsdei részvények átlagban 40%-os árfolyamvesztéssel szembesültek az elmúlt év folyamán.

Az üzlet, tekintettel a fokozódó gazdasági válságra és az általános pénztelenségre, a külföld csekély érdeklődésére, de tekintettel a dividendák elégtelen voltára is, az egész év folyamán minimális volt és ez a körülmény az árfolyamok gyöngülését még inkább elősegítette. Az év második felében aranyzáloglevelekben és kötvényekben úgyszólván alig volt üzlet.

A banküzlet. A stabilizáció második éve a banküzletre nézve nem volt túlságosan kedvező. Általános az a nézet, hogy a banküzletek száma lényegesen redukálандó lesz. A „Reichsverband der deutschen Industrie“-tól származó adatok szerint a háború előtti 2.500 magánbankkal szemben, ezidőszerint 5.000 magánbank és 8.500 banküzlettel foglalkozó nyilvános pénzintézet van üzemben. A statisztika szerint 1925-ben körülbelül 120 bankintézet ment csődbe.

Szövetkezeti mozgalom. 1925 végén 52.440 szövetkezet volt Németországban. Legszámosabbak voltak a hitelszövetkezetek (22.395, 42·7%) és a mezőgazdasági szövetkezetek (18.071, 34·5%); kisebb volt a száma az ipari szövetkezeteknek (4.639, 8·9%), a lakás- és építkezési szövetkezeteknek (4.171, 7·9%); a fogyasztási szövetkezeteknek (2.126, 4·0%); a fogyasztási szövetkezeteknek taglétszáma azonban az összes egyéb szövetkezetekét lényegesen meghaladta.

A központi szövetkezetek száma 160 volt.

A szövetkezeti mozgalom az alábbi képet mutatta: az 1925. évben alapított 3.127 szövetkezet, feloszlott 3.110 szövetkezet. 1924-ben ezzel szemben 3.367 szövetkezet alapított és csak 2.139 szövetkezet oszlott fel. Az elmúlt esztendőben a feloszlási processzus tehát lényegesen erősödött és az alapítási tevékenység alábbhagyott. A feloszlások számának gyors növekedése részben az előző évek elhamarkodott alapításaira, részben a szövetkezeteknél is gyakran észlelhető fúzionálásokra vezethető vissza.

A hitelszövetkezetek száma 1925-ben emelkedést mutat, ellentétben a mezőgazdasági nyersanyagbeszerzési és az úgynevezett magazin-szövetkezetekkel, melyeknél 291 alapítással szemben 458 feloszlás áll. Csökkent az ipari szövetkezetek és a fogyasztási szövetkezetek száma is, emelkedett azonban az építkezési szövetkezetek száma.

Csödbe ment 1925-ben 130 szövetkezet (1924-ben 95, 1923-ban 18).

Munkapiac.

A német munkásszervezetek jelentőségének csökkenése a munkaadóknak kedvenc jelszava. Ha a különböző esztendők statisztikáit egybevetjük, úgy tagadhatatlan, hogy a német munkásmozgalom a forradalmi évek alatt gyorsan szerzett erejéből veszített. Ennek dacára a nagy munkásorganizációk taglétszáma még ma is igen jelentős és a világháború előtti állapottal szemben nagy szaporulatot tüntet fel. Megállapítható továbbá, hogy az 1925. év folyamán a szakszervezetek újból megnövekedtek. Lehetséges azonban, hogy a szakszervezetek ezen legújabb számbeli erősödése — mely különösen a szabad szakszervezeteknél jelentékeny — a kommunista szakszervezetek feloszlására és a volt kommunistáknak a szabad szakszervezetekbe (taktikai célokból) való beolvadására vezethető vissza.

A szabad szakszervezetek (Freie Gewerkschaften) 41 köteléke 1924. december 31-én 3,975.002 tagot számlált, tehát 1,403.183 taggal többet, mint 1913-ban, azonban 3,919.279-cel (49,6%) kevesebbet, mint a munkásmozgalom tetőpontját jelentő 1922. évben.

Aránylag kedvezőbb a helyzete a keresztény szakszervezeteknek. Az össztagléttség (18 kötelékben) 1924. december 31-én 412.952-re rúgott. A keresztény szakszervezetek tehát 54,9%-kal erősödtek 1913 óta és csak 40,7%-kal gyengültek 1922-vel szemben.

Az ú. n. polgári szakszervezeteknél (Deutsche Gewerkvereine) a tagszám 1924. végén 147.280 volt. A százalékos csökkenés 1922-vel szemben ezen szervezetben 34,8%, tehát a legkevésbé volt jelentékeny.

Mindhárom szakszervezetben 1924. év végén 4,735.234 munkás volt tömörülve (1922-ben 9,172.651 munkás).

Az alkalmazottak szakszervezeteiben a taglétszám az utolsó években számbelileg ugyancsak gyengült, ha nem is ilyen erős mértékben. A fontosabb kötelékek tagszáma 1924. végén 1,101.659 volt, míg 1922-ben ugyanenezen kötelékek 1,325.549 tagot számláltak.

A szabad munkásszakszervezetek taglétszáma 1925-ben is növekedett, az év március végén ugyanis 4,152.957 tagot, június végén pedig 4,194.574 tagot mutatott ki ezeknél a szakszervezeti statisztika.

Munkanélküliség. Az év második fele a munkanélküliség növekvésének jegyében állott. A munkanélküliek részére folyósított segélyekről szóló statisztika szerint a segélyezett munkanélküliek száma 1925-ben a következő volt:

Időpont	Szám	Időpont	Szám
1925 jan. 1	536.000	1925 aug. 1	1,197.000
" febr. 1	593.000	" szept. 1	231.000
" márc. 1	540.000	" okt. 1	266.000
" április 1	466.000	" nov. 1	364.000
" május 1	320.000	" dec. 1	669.000
" június 1	233.000	" dec. 15	1,057.000
" július 1	195.000	1926 jan. 1	1,486.000

A munkanélküliség kb. 200 %-kal volt nagyobb 1926. január 1-én, mint egy évvel azelőtt. A legalacsonyabb szám a július havi volt. Júliustól kezdve a munkanélküliség feltartóztatlanul emelkedik és pedig november közepétől fogva ijesztő arányban. December 1-től 15-ig a munkanélküliek száma 57%-kal, december 15-től január 1-ig pedig újabb 40%-kal emelkedett.

Az ú. n. „pótszegélyt“ élvező munkások (Zuschlagsempfänger) száma júliustól januárig 260.000-ről 1,800.000-re szökkent fel.

A munkásszervezetek statisztikája a teljes munkanélkülieken kívül a rövidített munkaidővel dolgozó munkások számát is feltünteti. Az erre vonatkozó 1925. évi adatok a tagszámok százalékában kifejezve az alábbiak:

Hónap	Teljes munkanélküli	Rövidített munkaidővel dolgozó munkás	Teljes munkaidővel dolgozó munkás
Január	8,1	5,5	86,4
Február	7,3	5,3	87,4
Március	5,8	5,1	89,1
Április	4,3	4,9	90,8
Május	3,6	5,0	91,4
Június	3,5	5,2	91,3
Július	3,7	5,8	90,5
Augusztus	4,3	6,9	88,8
Szeptember	4,5	8,5	87,0
Október	5,8	12,4	81,8
November	11,0	22,3	66,7

Érdekes, hogy a rövidített munkaidő mellett dolgozók száma már májustól kezdve mutat emelke-

dést, ez a jelenség a készülő gazdasági válság előjelének tekinthető.

Munkabérek. A névleges tarifaórabérek az év folyamán a tanult munkásoknál 77 pf.-ről 92·2 pf.-re, azaz 20%-kal, a tanulatlan munkásoknál 54·9 pf.-ről 64·5 pf.-re, tehát 17½%-kal emelkedtek.

E nem hivatalos statisztikai arányszámokat fedik a hivatalos munkabérstatisztika adatai is, amelyek szintén azt tüntetik fel, hogy a munkabérek az elmúlt év folyamán megszakítás nélkül emelkedtek.

A társadalmi biztosítás terhei. A társadalmi biztosításból a közönségre háruló terheknek magassága felett már hosszabb ideje élénk vita folyik Németországban. A balpártok az 1913. évi állapottal szemben óriási mértékben megnövekedett terheknek valódi nagyságát kisebbíteni igyekeznek, a munkadók, s általában a nagyipari szervezetek ezzel szemben meglehetősen találó számításokat publikálnak, melyeknek helytálló voltát a birodalmi munkaügyi minisztériumnak emlékirata is elismert. E hivatalos dokumentum a társadalmi biztosítás terheit 1913-ra 1.240 millió, 1924-re 2.016 millió, 1925-re 2.570 millió márkában számítja ki. A munkaadóknak és a nagyiparnak némileg eltérő alapokon nyugvó számításai a szociális megterhelést a mondott évekre 1.240 M., 1.923 M. és 2.699 M.-ra becsülik.

A társadalmi biztosításhoz számítandók: a betegség és rokkantság elleni, a baleset elleni biztosítás, az alkalmazottak biztosítása, a bányatársulati biztosítás, végül a munkásbiztosítást helyettesítő „Erwerbslosen-Fürsorge”.

A társadalmi biztosításhoz a Birodalom 1924-ben 231 millió márkával, 1925-ben kereken 500 millió márkával járult hozzá.

A „Reichsverband der deutschen Industrie” a társadalmi biztosításnak terheit a munkabérnek 13%-ára, a „Reichsarbeitsministerium” a munkabér 10·9%-ára becsüli; ezen százalékszerű megterhelésnek 50—50%-a a munkaadóra, illetve a munkavállalóra esik.

Munkástörvényhozás. A munkástörvényhozás terén az elmúlt évben is több jelentős szabályozás

történt. Így a rokkantság elleni biztosítás járulécai és járadékai felemeltettek.

A munkanélküliség esetére való segélyezés az alkalmazottak felsőbb kategóriáira is kiterjesztetett. A munkanélküliség esetére való segélyezés módosítást nyert a befizetésre kerülő járulékoknak a segélyek folyósításánál mindnagyobb körzetekben való felhasználása által. A baleset elleni biztosításról szóló törvény módosított. A bányatársuladók biztosítási teljesítményei felemeltettek.

A kormány az év folyamán két fontos törvénytervezettel lépett a nyilvánosság elé. A munkabíráskodási törvénynek már 1922-ben kidolgozott tervezete most újból a Birodalmi Tanács és a Birodalmi Gazdasági Tanács elé került. A tervezetnek új szövegezése egy a centrum- és a szociáldemokrata párt közötti kompromiszum eredménye. A szociáldemokrácia részéről óhajtott külön bíróságok a tervezet szerint csak az elsőfokú bíráskodásban szerepelnének; a másod- és elsőfokú instanciáknál a munkabírók, az országos bíróságok és a birodalmi bíróság szervezetébe kapcsolódnának bele.

A munkanélküliség esetére való biztosításról szóló törvénynek ugyancsak hosszú története van; már 1922-ben a Birodalmi Gazdasági Tanács előtt feküdt, de akkoriban belpolitikai okokból nem volt letárgyalható. Az új tervezetet a birodalmi kormány az elmúlt év október havában fogadta el és most újból a Birodalmi Gazdasági Tanácshoz tette át.

A munkanélküliek biztosításának törvényhozási rendezése magyar szempontból is érdekel bennünket. A jelenlegi állapot szerint ugyanis, a magyar állampolgársággal bíró Németországban élő munkanélküliek, a viszonyosság hiánya folytán, munkanélküli segélyekben az állam által nem részesíttetnek, míg a tervbe vett új törvényi szabályozás, a munkanélküli segélyekre való jogot, az állampolgárságra való tekintet nélkül, pusztán a járulékfizetési kötelezettség alapján, minden munkanélküli részére, biztosítani fogja.

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Dr. Karl Pribram: Probleme der internationalen Arbeitsstatistik. Kieler Vorträge, gehalten im Wissenschaftlichen Klub des Instituts für Weltwirtschaft und Seeverkehr an der Universität Kiel. Nr 14. Kommissionsverlag von Gustav Fischer, Jena, 1925. 16. l.

A legtöbb államban a munkaügyi statisztika még kialakulása kezdetleges stádiumán áll s a jelen szükségletei által támasztott követelményeknek nem minden tekintetben felel meg. A munkaügyi statisztika adatgyűjtéseinek és feldolgozásának módszerei az egyes országokban különbözők és e körülmény az adatok hiányosságával párosulva a nemzetközi összehasonlítást a munkaügyi statisztika sok ágában ma még szinte lehetetlenné teszi.

A nemzetközi munkaügyi statisztika fontos problémáival foglalkozik *Pribram*, a genfi Nemzetközi Munkaügyi Hivatal statisztikai osztályának vezetője fentidézett tanulmányában. Hangsúlyozza, hogy a munkaügyi statisztika kérdéseit nem lehet csupán a munkaviszonyok szempontjából vizsgálni. Pld. a munkanélküliség adatai a gazdasági helyzet fontos jelenségeit tükrözik vissza s így nélkülözhetetlen elemei az ú. n. „gazdasági barometer”-nek, mellyel a konjunktúra időszaki változásairól nyújtanak képet. Itt tehát a munkaügyi statisztika egyik fontos problémája áll szoros összefüggésben a gazdasági statisztikával.

A szorosabb értelemben vett munkaügyi statisztika körébe nem tartozik ugyan a kereseti és foglalkozási ágak megoszlásának kérdése, de annak miként feldolgozása a munkaügyi statisztika szempontjából is nagyjelentőségű. Az erre vonatkozó adatok nemzetközi egybevetése az egyes foglalkozási ágak elkülönítésénél országok szerint mutakozó lényeges eltérések miatt nagy nehézségekbe ütközik.

A munkanélküliség és a vándormozgalmak a munkapiac legfontosabb tömegjelenségei, melyek ma a szociális statisztika vizsgálatainál figyelembe jöhetnek. A szociális statisztika feladatainak másik nagy csoportját a munkások életviszonyaira, a munkateljesítményekre, a munkafeltételekre vonatkozó adatok

feldolgozása alkotja. Szerző behatóan foglalkozik a munkabérek statisztikájának szociális és gazdasági szempontból egyaránt jelentős kérdésével is. A megélhetési költségek indexének segítségével megállapítható a pénzben kifejezett névleges munkabérek tényleges értéke. Az ú. n. reálmunkabérek nemzetközi összehasonlításánál azonban figyelembe kell venni az egyes országok pénzegységének különböző vásárlóerejét is. *Pribram* a megélhetési index kiszámítására egységes mértékül egy munkáscsalád mindennapi szükségleteinek tárgyát képező cikkekből az elhasznált mennyiség alapján nemzetközi átlag megállapítását ajánlja. A megélhetési index kiszámítása alapján a munkásréteg életszínvonaláról nyerhetünk képet.

Több országban a nyolcórás munkaidő törvényes bevezetését következtében a munkaidő statisztikája egyszerűsödött s methodologiai problémákat csak ott vet fel, ahol — mint pld. a bányászatnál — a munkaidő kezdete és vége nincs minden munkásra egyenlően szabályozva.

A szociális biztosítás eredményei a nemzetközi statisztika még alig megművelt területét alkotják. *Pribram* itt egyrészt a szociális biztosítási intézmények teljesítményeire, igazgatási költségeire, kiadásaira, másrészt a különböző biztosítási ágakban megállapított kártérítésekre vonatkozó adatok feldolgozását tartja szükségesnek. Figyelmet érdemelnek a munkahiány esetére szóló biztosításon kívül az üzemi balesetbiztosítás adatai. Ezen adatok nemzetközi egybevetését az a körülmény nehezíti meg, hogy az egyes országokban a biztosított személyek köre különbözőképpen van megállapítva. Az üzemi baleset fogalma pedig tartalmilag az egyes országok törvényhozása és joggyakorlata szerint eltérő. A betegsegélyzők csak hiányos és szórványos adatokat nyújtanak a munkások megbetegedésére vonatkozólag.

Kétségtelenül *Pribram* tanulmányában a nemzetközi munkaügyi statisztika munkaköréről adott áttekintése nem vehető teljesnek. De láthatjuk ebből, hogy a nemzetközi munkaügyi statisztika terén még sok nyitott probléma tárul a kutató elé.

Sz.-K. T. dr.

Domänverket, 1924. Kungl. domänstyrelse. Stockholm.

Lengyelország. (Pologne.) — *Annuaire stat. de la ville de Lodz*, 1924. Service de stat. Lodz.

Finnország. (Finlande.) — *Suomen kansanopetuksen tilasto. Tilastollinen yleiskatsaus Suomen kansakoululaitokseen lukuvuonna*, 1923/1924. Közp. stat. hiv. Helsinki.

Oppikoulut. Tilastollinen katsaus oppikoulujen tilaan ja toimintaan lukuvuonna. 1923/1924. Közp. stat. hiv. Helsinki.

Omsesidiga livförsäkringsbolaget „Suomi“ 1925. Helsinki.

Arbetsstatistik. Understödkassor, 1923. Közp. stat. hiv. Helsinki.

Románia. (Roumanie). — *Stat. pour l'année agricole* 1924/1925. I. *Ensemencements de l'automne* 1924

et du printemps 1925. (Suppliment la „Buletinul agriculturii“ IV.) Dir. stat. agricole și a publicațiilor. București.

Les animaux domestiques de la Roumanie 1924. (Suppliment la „Buletinul agriculturii“. II.) 1925. Dir. stat. agricole și a publicațiilor. București.

Budget général de l'Etat, 1926. Ministère des finances. Bucarest.

Argentina. (Argentine.) — *El comercio exterior argentino en 1925 y su comparacion con el de 1924*. Dir. gen. de estad. de la nacion. Buenos-Aires.

El comercio exterior argentino en 1924/1925 y estadísticas económicas retrospectivas. Dir. gen. de estad. de la nacion. Buenos-Aires. (Boletín N° 195.)

Nyugat-Ausztrália. (Australie occidentale.) — *Stat. Register of Western Australia*. Tartalommutató az 1924/25. évfolyamhoz. Perth.

Folyóiratszemele.

Revues.

Allgemeines Statistisches Archiv (15. kötet, 1. félkötet, München, Berlin és Lipcse 1925., ném.) — *Zahn F.*: von Mayr György (1841—1925). — *Burzdörfer F.*: Az 1925. évi német nép-, foglalkozási- és üzemi számlálás. — *Müller J.*: A németországi aratási eredmények számbavétele a vetés-jelentési hírszolgáltatók statisztikája alapján. — *Schwarz O.*: A kor befolyása az egyének szociális sorsára. — *Winkler W.*: Az alkalmassági arányszámok kiszámítása a hadkiegészítési statisztikában. — *Gumbel J.*: A valószínű élettartam és az átlagos életkor. — *Zahn F.*: A pénzügyi statisztika a gyakorlatban. — *Schott S.*: A keresztnevek a népszokásban. — *Szédeczky-Kardoss T.*: A világháború hatása Magyarországon népmozgalmára. — *Lebrecht A.*: A rádió mint kultúrtényező.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (I. kötet, 1. sz., Berlin—Charlottenburg 1925., ném.) — *Simon W.*: Újszülöttek súlya, társadalmi helyzete és születési sorrendje. — *Teleky L.*: A házunkivül kereseti tevékenységet folytató anyák munkája, az ő és gyermekeik védelme törvény és szociális gondoskodás útján. — *Grotjahn A.*: Szülőbiztosítási terv és annak megokolása. — *Roesle E.*: Infláció és népmozgalom: A születések csökkenése a német nagyvárosokban 1921—1924. — Románia népmozgalma 1911—1922. — *Möllers B.*: A Németbirodalom egészségügyi viszonyai 1923-ban és 1924-ben. — *Maier H.*: Általános népjóléti tevékenység.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (I. kötet, 2. sz., Berlin—Charlottenburg 1925., ném.) — *Ebermayer L.*: Egész-

ségügyi politika és büntetőjogi reform. — *Klumber Chr. J.*: A törvénytelenek jogi helyzetéről szóló törvénytervezet. — *Borinski O.*: A nagyvárosi tejjelátás régi és új problémái. — *Freudenberg K.*: Az újszülöttek nemek szerinti megoszlása. — *Frey G.*: Az oktatás a birodalmi egészségügyi gondoskodás terén. — *v. Verschuer O.*: Az iker-születések tanulmányozásának mai állapota. — *Stephan W.*: Iskolai egészségügy és az iskolásgyermekek gondozása. — *Wolff G.*: Társadalompolitika és társadalmi higiéné. — *Zschucke M.*: Munkásjóléti ügy.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (I. kötet, 3. sz., Berlin—Charlottenburg 1926., ném.) — *Grotjahn A.*: A magzat-elhajtások gyarapodása a népjólét és az eugenika szempontjából. — *Rott F.*: A csecsemőhalálozási statisztika nemzetközi egységesítésének alapelvei. — *Hoffmann M.* és *Schreiber L.*: A nemi betegségek alakulása. — *Roesle E.*: A magdeburgi koraszülések 1924-ben. — *Freudenberg K.*: A többszülések statisztikája. — *Lentz O.*: Az 1925. évi hagymázkitörések és tanulságaik. — *Goldmann F.*: Fertőző tuberkulotikusok állandó elhelyezése. — *Thiele A.*: Női munka az iparban.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (55. évf. 2. sz., Tübingen 1926., ném.) — *Heller H.*: Az államtan válsága. — *Michels R.*: A nemzeti dal szociológiájának elemei. — *Bubnoff N.*: A népies orosz szocializmus szelleme. — *Kromphardt W.*: A logikai Emanatizmus és a rendszeresítés alakja Marxnál. — *Vershofen W.*: A legkisebb költség elve a közgazdaságban. — *Ziegler O. H.*: Az érvényben lévő választási eljárás

jelentősége Németország politikai struktúrája szempontjából. — *Taussig W. F.*: Az Egyesült-Államok vámtarifabizottsága és a vámtarifa. — *Wildbrandt R.*: Újabb szövetkezeti irodalom.

Commerce Reports (1926. 1. sz., Washington, ang.) — Az Egyesült-Államok mezőgazdasági gépkivitele. — Lengyelország, Cseh-Szlovákia és Magyarország kereskedelmi légiforgalma. — (1926., 2. sz.) A német kémiai ipar fejlődése 1925-ben. — (1926., 3. sz.) — Kartellek Németországban. — A nemzetközi textilipar helyzete 1925-ben. — Amerika ipari gépkivitele. — (1926., 4. sz.) — Az indiai öntözés fejlődése. — Európa motorkerékpárszükségletének fejlődése. — (1926., 5. sz.) — Görögország új vámpolitikája. — Az angol gyapjúipar. — (1926., 6. sz.) — Nagy-Britannia tengerentúli forgalmának fokozatos növekvése 1925-ben. — Az Egyesült-Államok 1925. évi külkereskedelmi forgalma. — A gyapotszövetkereskedelem alakulása 1925-ben. — (1926., 7. sz.) — Az amerikai filmipar a külkereskedelmi forgalomban. — Az Sz. H. Sz. királyság mint az amerikai árúk piaca. — A világ gépjárműállománya. — (1926., 8. sz.) — Svédország papíripara. — Kanada mint az Egyesült-Államok gépiparának fellevevő piaca. — (1926., 9. sz.) — A francia gyarmatok helyzete 1925-ben. — Az Egyesült-Államok konzerviparának kivitele. — (1926., 10. sz.) — Svédország kereskedelme. — A brit papíripar fejlődése 1925-ben. — Amerika és Németország külkereskedelmi forgalma 1925-ben. — (1926., 11. sz.) — Latin-Amerika rizskereskedelme és forgalma. — Az 1925. évi világgyapjútermelés. — (1926., 12. sz.) — Amerika külforgalma Angliával, különös tekintettel a vámpolitikára. — Amerika szárítottgyümölcskivitele. — (1926., 13. sz.) — Frissgyümölcskivitel az Egyesült-Államokból. — A mexikói kőolajtermelés. — (1926., 14. sz.) — India gyapotfonál és gyapotszövet termelése. — A spanyol vegyi ipar. — (1926., 15. sz.) — São Paulo mint dél-amerikai gócpont. — (1926., 16. sz.) — Az új japán tarifa és az amerikai kereskedelem. — A német szerszámipar és kiviteli kilátásai. — A német textil-ipar és kereskedelem. — (1926., 17. sz.) — A kanadai vámtarifa befolyása egyes amerikai terményekre. — Nagy-Britannia konkurenciája a széniparban. — (1926., 18. sz.) — A tervbevett indiai aranyvaluta. — A bőrpar külforgalma. — (1926., 19. sz.) — A brit költségvetés. — Amerika szénpiacai. — (1926., 20. sz.) — Japán papíripara. — Az angol gyapotárúk a délamerikai piacon. — (1926., 21. sz.) — Németország visszanyeri külföldi piacait. — A nyugatindiai piacok növekvő fontossága. — Nemzetközi kartellek Európában. — Az angol szénexport. — A selyemgyártás Franciaországban.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (1926. március—április, Lipcse, ném.) — *Busch A.*: A helybeli népesség számának folytatólagos megállapítása. — *Wagner-Roemmich*: Szóbeli

eljárás a népszámlálásoknál. — *Burgdörfer F.* Észrevételek Wagner-Roemmich cikkéhez. — *Pfitzner J.*: Konjunktúraindex.

Földrajzi Közlemények (1926., 1—4. f., Budapest, m.-ném.) — *Wallner E.*: A felsőörvidéki magyarság települése. — *Cholnoky J.*: A térképekről. — *Pécsi A.*: Térképvetületek alkalmazása. — *Erödi K.*: A földrajztanítás és a térkép. — *Bányai J.*: A Hargita gázforrásai.

Journal de la Société de statistique de Paris (1926 május, Párizs, fr.) — A párizsi statisztikai társaság 1926. ápr. 21-iki ülése. — *Michel E.*: Franciaország pénzügyi helyzete és az elpusztított vidékek helyreállításának befejezése 1925 végén. — *Ichok*: Infláció és születési arány. — *Bunle H.*: Népmozgalmi krónika. — *Janrot L.*: Argentina gazdasági és pénzügyi helyzete. — *Ley*: A textilipari konzorcium szociális munkája 1925-ben. — *Théry*: A jövedelmi- és tőkeadó Svájcban.

Journal de la Société de statistique de Paris (1926 június, Párizs, fr.) — A párizsi statisztikai társaság 1926 május 19-iki ülése. (*Bourdon J.* előadása: Néhány szó Franciaország 1925. évi népmozgalmáról.) — *Michel E.*: Franciaország pénzügyi helyzete és az elpusztított vidékek helyreállításának befejezése 1925 végén. — *Ricard R.*: Bank- és valutakérdések krónikája.

Journal of the Royal Statistical Society (85. kötet, 1. sz., London 1926, ang.) — *Udny Jule G.*: Miért nyerünk néha nonszensz korrelációkat az időszerűak közt. — *Rew H.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet és annak XVI. ülészaka. — *Shimmin A. N.*: A foglalkozási megoszlás Nyugat-Yorkshire gyapjuszövőiparában. — *Endegeworth F. J.*: A Rhodes-féle görbe és helyesbítésének módszere.

Journal of the Royal Statistical Society (85. kötet, 2. sz., London 1926, ang.) — *Thompson R. J.*: A brit és a dán mezőgazdaság produktivitása. — *Scott H. C.*: A Rignano-féle örökösödési adózás terve néhány adminisztratív szempontból. — Az 1925. évi nagykereskedelmi árak. — *Bowley A. L.*: Az indexszámok pontosságáról. — *Greenwood*: Tschuprow tanár a korrelációs-elméletéről. — *Soper H. E.*: A hipergeometriai sorokról.

Közgazdasági Szemle (1926 március—április, Budapest, m.) — *Éber A.*: Matlekovits Sándor. — *Neumann K.*: A nagykereskedelmi árak és a vasúti fuvardíjak változásának összefüggése. — *Kuncz Ö.*: Az ötvenesztendő kereskedelmi törvény és annak reformja. — *Doroghi E., Baumgarten N., Rapoch J., Tihanyi L.*: A részvényjog reformja. — *Tunyogi Szücs K.*: Ingó jelzálogjog külföldön. — *Mattyasovszky L.*: Az építőipari törvénytervezet.

Schmollers Jahrbuch (50. évf. 2. sz., München és Lipcse 1926., ném.) — *Streller R.*: A vállalkozói nyereség tanához. — *Günther A.*: A német-osztrák csatlakozás kérdésének gazdasági

oldala. — *v. Beckerath H.*: Védővám és szabadkereskedelem. — *Heimann E.*: A munkaidő kérdésének problémái. — *Ritschl H.*: Sax adóértéktanának befejezéséhez. — *Mitscherlich W.*: Egyéniség és fejlődés.

Wirtschaftsdienst (1926., 1. sz., Hamburg, német.) — *Spiethoff A.*: A gazdasági helyzetváltozások megfigyelése. — *Leo M.*: Az üzletfelügyelet megszüntetése. — A szociális terhek nagysága Németországban. — (1926., 2. sz.) — *Terhalle F.*: Adópolitika és pénzügyi politika. — *Krämer C.*: A német közgazdaság 1925-ben. — *Topf E.*: A világgabonapiac 1925-ben. — (1926., 3. sz.) — *Mendelssohn-Bartholdy A.*: Az Egyesült-Államokban lévő német tulajdonra vonatkozó kiegyezési szerződés. — *Scholz O.*: A pekingi vámkonferencia jelentősége Németország szempontjából. — Az árak alakulása 1925-ben. — (1926., 4. sz.) — *Keynes M.*: A francia valutahelyzetről. — *Petersen H. R.*: Export hitelbiztosítás. — *Storm E. J.*: A fekete- és barnaszén küzdelme. — A városi reálhitel újjáépítése. — (1926., 5. sz.) — *Pribram K.*: A munkabérek nemzetközi statisztikája. — A Ruhr-tröszt és a német vas-gazdaság. — *Raffgeau P.*: A francia vámpolitika. — (1926., 6. sz.) — *Dalberg R.*: Pénzügyi politika és árcsökkenés. — *Keiser Fr.*: A német mezőgazdaság 1925-ben. — A gépipar fejlődése. — *Raffgeau P.*: A francia vámpolitika. — (1926., 7. sz.) — *Neumark F.*: A Német Birodalom 1926. évi államháztartási terve. — Az 1925. évi német népszámlálás előzetes eredménye. — (1926., 8. sz.) — *Giese K.*: Hollandia és a német tengeri kikötői kivételes tarifa. — *Neumark F.*: A Német Birodalom 1926. évi államháztartási terve. — A bérek 1925-ben. — Az intervalutáris árfolyamok 1925-ben. — (1926., 9. sz.) — *Otte B.*: A szociális feszültség és a munkaközösség. — *Zache H.*: Gyarmatpolitika imperiálizmus nélkül. — *Neumark F.*: A németbirodalom 1926. évi államháztartási terve. — (1926., 10. sz.) — *Fisher I.*: Mikor helyezzük el pénzünket részvényekbe. — *Lemmer E.*: A központi munkaközösség újjáalakulása. — Két gazdasági program. — *Otte F.*: A kínai tarifakonferencia. — *Neumark F.*: A Németbirodalom 1926. évi államháztartási terve. — (1926.

11. sz.) — *Spliedt F.*: A munkaközösség kérdése. — A barna- és a feketeszén küzdelmének kérdéséhez. — A Németbirodalom külkereskedelmi forgalma 1925-ben. — Az export hitelbiztosítás kérdéséhez. — (1926., 12. sz.) — *Wittich W.*: Dawes-terv és valóság. — *Mendelssohn-Bartholdy A.*: Mit ér a birodalmi márka egy háború előtti biztosításban? — A nemzetközi vaskartell egy új állomása? — A Németbirodalom külkereskedelmi forgalma 1925-ben. — A német birodalmi szükséglet 1913-ban és 1926-ban. — (1926., 13. sz.) — *Oeser R.*: A birodalmi vasút átalakulása. — *Wittich W.*: Dawes-terv és valóság. — *Harder A. H.*: Danzig gazdasági jelentősége Lengyelországra nézve. — A sörpar helyzete. — (1926., 14. sz.) — *Ritter K.*: A rozsárak problémája. — *Wittich W.*: Dawes-terv és valóság. — Az angol szénbányászat reform-programja. — A sörfőzdék 1925-ben. — (1926., 15. sz.) — *Jahn H.*: A birodalmi vasút és a gazdasági élet élénkülése. — *Napp-Zinn*: A rajnai hajózás helyzete. — Az adóegység. — (1926., 16. sz.) — *Rosenbaum E.*: A nemzetközi kereskedelmi kamara. — *Berger H. F.*: A Dawes-terv kritikájához. — A mezőgazdasági bérek. — Az arany 1925-ben. — (1926., 17. sz.) — *Baade F.*: A rozsfelesleg kérdéséhez. — A nagybankok mérlegei 1925-ben. — (1926., 18. sz.) — *Schmitt K.*: Egy francia kritika a mai korról. — *Keynes M. J.*: A bankirodalom egy klasszikusa. — A szénproblémától az általános sztrájkig. — *Zache H.*: Gyarmatrendszer és mandátumrendszer. — (1926., 19. sz.) — A hajózási vállalkozások 1925-ben. — (1926., 20. sz.) — *Tschierschky S.*: Nemzetközi kartellek és a német közgazdaság. — *Keynes M. J.*: Az angol aranyvaluta első gyümölcsei. — *Harder H. A.*: Népszövetség és közgazdaság. — Lakásgazdaság és építőpiac. — (1926., 21. sz.) — *Bertram A.*: A közgazdasági ankétek jogi alapjai. — *Reissig R.*: A kiegyezési eljárás. — A diszkontleszállítás kérdése. — (1926., 22. sz.) — *Schloss J.*: A német mezőgazdasági statisztikai reform. — A jelzálogbankok 1925-ben. — (1926., 23. sz.) — *Keynes M. J.*: Állami nyersanyag ellenőrzés. — *Schwabe F.*: A raktárjegyrendszer reformjához. — A mezőgazdasági bérek. — A háborús adósságoknak az Egyesült-Államokkal való szabályozása.

A Magyar Statisztikai Társaság működése.

Activité de la Société Hongroise de Statistique.

Séance d'étude.

A la séance tenue le 25 mai 1926 sous la présidence de M. Gustave **Thirring**, M. Jules **Szigeti**, membre ordinaire, a prononcé son discours de réception, intitulé „**Le sort des capitaux**“, faisant connaître les différences qui, dans de graves crises économiques, peuvent surgir pour la sécurité de l'argent placé dans des actions et des obligations. Si la monnaie perd de son pouvoir d'achat, tant les capitaux et les revenus des actions, que ceux des obligations subissent de fortes pertes par rapport au niveau de prix calculé stable lors du placement. Toutefois, l'expérience des dernières dix années montre que ces pertes furent bien plus grandes aux obligations qu'aux actions. Aussi l'idée préconisée par Irving Fisher, selon laquelle les obligations devraient être protégées, autant que possible, des conséquences des conjonctures de prix, paraît-elle bien motivée. Pour réaliser cette idée, Irving Fisher propose de ne pas libeller les obligations en or ou en monnaie, mais en une valeur conforme à l'indice de prix existant au moment de l'émission.

Ayant examiné les changements survenus dans les fortunes et les revenus de divers pays, le conférencier arriva à cette conclusion que, quoique, à plusieurs points de vue, il semble juste que les avoirs mis en obligations soient avantagés sur les placements plus propres à la spéculation, néanmoins, les crédits à long terme mêmes ne devraient pas être exonérés des charges qu'ils ont à supporter, proportionnellement, lors d'une crise économique générale.

En opposition avec le projet d'Irving Fisher, d'après lequel il faudrait valoriser complètement les crédits à long terme, le conférencier estime que, les capitaux à intérêts fixes devant aussi avoir leur part des préjudices causés par les catastrophes générales, il serait juste de ne faire la valorisation que sur une base de valeur exprimant tant le niveau de prix, que les conditions générales de fortunes et de revenus.

M. le Dr Alexandre de **Dobrovits**, secrétaire de la Société, lut ensuite une commu-

nication sur „**Les rapports de la Société des Nations et de l'Institut International de Statistique**“. Comme l'activité de ces deux institutions est analogue sur plusieurs points, il en résulte un surcroît superflu de charge.

Aussi serait-il souhaitable qu'en abandonnant à la Société des Nations les travaux à l'accomplissement desquels elle est plus propre en raison de son organisation puissante, l'Institut International de Statistique se consacrerait entièrement à faire progresser les autres problèmes théoriques et pratiques de la statistique. Mais, à cet effet, la Société des Nations devrait créer un organe statistique indépendant des autres influences — et surtout des influences politiques — qui pourraient s'y exercer, afin qu'il puisse remplir son rôle d'une façon conforme à toutes les exigences de la confiance et de la permanence.

M. le président Gustave **Thirring** a développé qu'il serait plus tranquilisé si l'Office permanent de l'Institut International de Statistique de caractère indépendant et scientifique, assumerait les fonctions statistiques de la Société des Nations. Dans ce cas, les moyens considérables dont celle-ci dispose pour la statistique, seraient affectés au développement de l'Office permanent.

IVe assemblée générale annuelle.

Elle fut tenue, le 7 juin 1926, au Muséum National.

Après que M. Gustave **Thirring**, président, salua les nombreux membres présents, M. le Dr Alexandre de **Dobrovits** lut son rapport de secrétaire.

Ayant énuméré les changements survenus parmi les membres et après avoir fait connaître l'activité de la Société dont nous avons rendu compte dans nos numéros précédents, il mit en relief les efforts tendant à la création d'un institut scientifique destiné à étudier la situation des Hongrois de l'étranger.

L'Assemblée annuelle a approuvé le rapport du Comité des commissaires de compte.

Ensuite, sous la présidence de M. Charles de **Némethy**, doyen d'âge, ont été élus : président : M. Gustave **Thirring** ; sous-président : M. Désiré de **Laky** ;

secrétaire: *M. Alexandre de Dobrovits*;
deuxième secrétaire: *M. Désiré d'Elekes*;
membres de comité: MM. *Zoltán Gerevich* et *Aloyse de Szabóky*;

commissaires de compte: MM. *Joseph d'Ajtay*, *Adorjan Bánlaky*, *Eugène de Dálnoki Kováts*.

Reprenant le fauteuil présidentiel, *M. Gustave Thirring* remercia l'Assemblée de la confiance qu'elle avait en lui, ainsi que dans les fonctionnaires élus.

Les candidatures de membres ayant été mises au vote, ont été élus conformément aux statuts, à une majorité de deux tiers, membres ordinaires:

M. Antoine Bodor, directeur de l'Association de village;

MM. *François Fodor* et *Charles Jordán*, agrégés d'Université;

M. le baron Alexandre de Korányi, professeur d'Université;

M. Edmond Péteri, sous-secrétaire d'Etat au ministère du Commerce.

Sur la proposition du Président, l'Assemblée a élevé le nombre des membres ordinaires à 95, décidant que les 7 places de membres devenues vacantes seront remplies à la prochaine Assemblée générale.

Après avoir remercié le Muséum National Hongrois et l'appui de l'Office central de Statistique, le Président a levé la séance.

Séance solennelle à Szeged.

Le 12 juin, la Société Hongroise de Statistique a tenu, à Szeged, sa quatrième séance solennelle, qui, préparée par *M. le sous-président Désiré de Laky*, professeur à l'Université de cette ville, a été une des plus belles fêtes de la statistique hongroise.

M. Gustave Thirring, président, a exposé quel rôle important a la Société pour développer scientifiquement la statistique et pour faire connaître la situation du pays. *M. Benoît de Jancsó*, membre ordinaire, a parlé de „*La statistique comme moyen de défense nationale*“. Puis *M. Frédéric Pogány*, sous-secrétaire adjoint d'Etat, a lu quelques passages de son discours de réception intitulé „*Les idées directrices de la politique d'enseignement primaire hongrois et le développement de l'instruction primaire depuis 1867*“, détaillant les principes qui se firent valoir, depuis les temps les plus reculés jusqu'à nos jours, dans l'organisation et les progrès de l'enseignement primaire de Hongrie. Il a parlé du principe du „*politicum*“, exposant comment celui-ci gagna du terrain contre le principe de l'„*ecclesiasticum*“,

comment les deux principes furent conciliés; de la formation du droit d'entretenir l'école; des variations de l'instruction obligatoire et, à ce propos, de la forme de la liberté d'enseigner et d'apprendre, etc., mettant en lumière et les idées dominantes et leurs effets, par des données statistiques et par des citations émanant de législateurs et d'éminents hommes politiques. Enfin, en donnant un tableau intéressant de l'instruction primaire de la Hongrie actuelle, il a fait connaître la situation culturelle des territoires urbains, des puszta-s, des établissements, des contrées à hameaux, ainsi que l'oeuvre en cours du ministre de l'Instruction publique tendant à développer les écoles, et il a exposé quels résultats on en peut attendre.

Après la séance, la ville de Szeged a offert un banquet en l'honneur de la Société.

Promotion de docteur honoraire de M. Ch. de Némethy et de M. A. Kovács.

Le lendemain, 13 juin, dans la grande salle de l'Université de Szeged, MM. *Charles de Némethy* et *Aloyse Kovács*, membres ordinaires de la Société, ont été promus docteur honoraire des sciences politiques, en reconnaissance des mérites que *M. Ch. de Némethy* a sur le terrain de l'administration publique et *M. A. Kovács*, sur celui de la démographie.

Le 14 juin, les membres de la Société ont visité, à Mezőhegyes, la propriété, appartenant à l'Etat, de l'établissement de haras.

Előadó ülések.

A Magyar Statisztikai Társaság 1926. évi május 25-én *Thirring Gusztáv* elnöklété alatt ülést tartott, melyen két előadás hangzott el.

Szigeti Gyula r. tag „*A tőkék sorsa*“ c. székfoglaló előadásában ismertette azokat a különbségeket, melyek gazdasági megrázkódások esetén a részvényekben és a kötvényekben elhelyezkedett tőkevagyon biztonságát illetőleg fennállanak. A pénz vásárlóerejének csökkenése folytán a befektetésnél fennállott és stabilnak kalkulált árnívóhoz viszonyítva úgy a részvények, mint a kötvények tőkéi és jövedelmei erős veszteségeket szenvednek, az elmúlt évtized tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy ezek a veszteségek a kötvényeknél sokkal nagyobb méretűek, mint a részvényeknél. Indokoltnak látszik tehát az az *Irving Fisher* által propagált eszme, hogy a kötvényeket az árkonjunktúrák következményeitől lehetőség szerint mentesíteni kell. Ezt *Irving Fisher* olyképen véli elérhetőnek, hogy a kötvények nem aranyra, vagy valutára. hanem a ki-

bocsátás idején fennállott árindexnek megfelelő értékre szólnak.

Előadó e gondolatot továbbfűzve, az egyes országok vagyoni és jövedelmi viszonyaiban bekövetkezett változások vizsgálata alapján arra az eredményre jut, hogy bár sok szempontból indokoltnak látszik, hogy a kötvény-vagyon minden körülmények között előnyben részesüljön a nyereszkesedőbb természetű befektetésekkel szemben a gazdasági élet súlyosabb megrázkódtatása nélkül azonban a hosszúlejáratú hiteleket sem lehet egy általános gazdasági romlásnál az áldozatok aránylagos viselése alól mentesíteni.

A hosszúlejáratú hiteleknek Irving Fisher által proponált teljes mértékű valorizálási tervével szemben előadó arra az álláspontra helyezkedik, hogy az általános katasztrófák káraiban a fix kamatra szóló tőkének is ki kell vennie részét s gazdasági szempontból célszerűnek és indokoltnak a valorizálás alapjául csak egy olyan értékalapot fogadhatunk el, mely az árnívót és az általános vagyoni és jövedelmi viszonyokat együttesen fejezi ki.

Ez előadás után Dobrovits Sándor dr., a Társaság titkára tartott felolvasást a *Népszövetség* és a *Nemzetközi Statisztikai Intézet* viszonyáról. E két nemzetközi intézmény statisztikai tevékenysége sok tekintetben azonos, ami a nemzetközi statisztika terén működő erők felesleges megterhelésével jár. Előadó kíváncsún tartja, hogy mindazokat a munkákat, melyek elvégzésére a Népszövetség hatalmas apparátusa alkalmasabb, a Nemzetközi Statisztikai Intézet kapcsolja ki munkaköréből s tevékenységét e tehermentesítés után fokozottabb mértékben szentelje a statisztika egyéb elméleti és gyakorlati problémáinak előmozdítására. Másrészt azonban szükséges, hogy a Népszövetség is megfelelő függetlenséggel bíró statisztikai szervezetet létesítsen, mely a Népszövetség egyéb, különösen politikai tevékenységének behatásaitól menten a bizalom és állandóság legmesszebbre menő követelményeinek megfelelően.

Thirring Gusztáv elnök az előadóval szemben nagyobb megnyugvással látná, ha a Népszövetség statisztikai tevékenységét a független tudományos jellegű Nemzetközi Statisztikai Intézet hágai Állandó Irodája venné át s a Népszövetségnek statisztikai célokra rendelkezésre álló tekintélyes eszközei az Állandó Iroda megfelelő fejlesztésére fordíthatnának.

IV. rendes évi közgyűlés.

A Nemzeti Múzeumban 1926. évi június hó 7-én megtartott közgyűlést a szép számmal megjelent tagok üdvözlése után Thirring Gusztáv elnök nyitotta meg.

Az ülés tárgysorozatának első pontjaként Dobrovits Sándor dr. titkári jelentése szerepelt, melyet alábbiakban közlünk:

„A Magyar Statisztikai Társaság már demografiai szakosztályának megalakításánál elhatározta, hogy fokozott figyelmet fog fordítani a nem a mai Magyarország területén élő magyarság helyzetének, nevezetesebb demografiai viszonyainak tanulmányozására. A tapasztalat azonban azt mutatta, hogy azok az eszközök, melyeket e feladat megoldására Társaságunk demografiai szakosztályának rendelkezésére bocsáthatott, a legszükségesebb munkálatok rendszeres végrehajtására sem elégségesek. A demografiai viszonyok tanulmányozásánál azonkívül egyre érezhetőbb lett azoknak a gazdasági és közjogi kérdésekkel való szoros kapcsolata s a szükség, hogy ezeknek összefüggése is tanulmány és adatgyűjtés tárgyává tétesse. A szakosztály munkakörébe utalt anyag ehhez képest rendkívül kibővült s éppen azért kíváncsúnak látszott, hogy az esetben, ha a Társaság a csonka országon kívül élő magyarság helyzetét alaposan tanulmányozni óhajtja s a külföldet felvilágosító tevékenységébe ezt a kérdést is be akarja kapcsolni, a demografiai szakosztály mellett egy — a külföldi magyarságra vonatkozó összes társadalmi kérdéseket munkaprogramjába felvevő — külön szervezetet létesítsen.

A Magyar Statisztikai Társaság választmányi ülésein s múlt évi június hó 20-án tartott rendkívüli közgyűlésén foglalkozott ily szervezet létesítésének kérdésével. A viszonyok azonban mindeztideig nem tették lehetővé végleges tervezetnek megállapítását s a közgyűlés elé terjesztését. Tekintettel mégis e kérdésnek a Társaság életére s egész munkaprogramjára kiható fontosságára s magyar nemzeti szempontból is kiváló jelentőségére, szükségesnek látjuk, hogy a Társaság közgyűlését addig is, míg egy következő közgyűlésen e tárgy beható megvitatás alá bocsátható, az előkészített munkálatok jelenlegi helyzetéről tájékoztassuk.

A megalakítandó intézmény, melynek megjelölésére a Magyar Statisztikai Társaság Államtudományi Intézete elnevezés hozatott javaslatba, kifejezetten az objektív tudományosság jegyében működne. A munkakörébe utalt kérdések megvilágítására összegyűjtött adatai, valamint az e célból megszervezendő könyvtára minden komoly érdeklődő előtt nyitva állana. Munkakörének eddig kialakult körvonalai szerint, főleg a nemzeti kisebbségeknek és a békeszerződés revíziójának problémái foglalkoztatnák.

Az az élénk rokonszenv, amellyel e tervek a magyar nemzeti élet összes érdekelt tényezői részéről találkoztak, reményt nyujtanak, hogy a még fennforgó nehézségek rövidesen áthidalhatók lesznek s hogy ez Intézet már a legközelebbi jövőben megkezdheti működését.

Áttérve Társaságunk tagmozgalmára, sajnos, ez évben is közgazdasági életünk egyik legerősebb oszlopának kidőléséről, *Matlekovits* Sándornak, Társaságunk nagynevű tagjának elhunytáról kell referálnom. *Matlekovits* Sándor Társaságunknak megalakítása óta tagja volt. Bár közvetlenül működésében nem vett részt, elhunyt mégis súlyosan érinti Társaságunkat, mert vele a statisztikai irodalom egyik legkiválóbb művelőjét, a statisztika egy nagytehetségű gyakorlati férfiát s mindenkor őszinte és hathatós pártfogóját veszíti.

A szellemi munkának a halállal meg nem szűnő jelentőségét dokumentálja az a kegyeletes elismerés, mellyel a lefolyt évben nagynevű volt elnökünknek, *Buday* László emlékének különböző nagytekintélyű erkölcsi testületek adóztak. Társaságunk javaslata, hogy a Tudor-utcát *Buday* László nevével jelöljék meg, az illetékes hatóságok részéről készségesen méltányoltatott s őszinte köszönettel regisztrálhatjuk a Közmunkák Tanácsának ily értelemben hozott döntését. Hasonlóképp elhunyt után is fényt vet Társaságunkra *Buday* László működése a Magyar Tudományos Akadémia ama elhatározása révén, mellyel tudományos munkásságát az elhunyt özvegyének juttatott tekintélyes *Chorin* Ferenc-jutalommal tüntette ki. A kartársi kegyelet és elismerés *Buday* iránt méltó emlékbeszédekben nyilvánult meg, a Nemzetközi Statisztikai Intézet római kongresszusán *Delatour* Albert, az Intézet hírneves elnöke s a József Műegyetem által elhunyt tanára emlékének szentelt ünnepi ülésén *Heller* Farkas professzor részéről.

Külföldi tiszteletbeli tagjaink sorából a mult közgyűlés óta elhunyt *Mayr* György, a Nemzetközi Statisztikai Intézet alelnöke, a müncheni egyetem tanára, *Aschieri* Sándor, az olasz statisztikai hivatal igazgatója, ki alig egy éve tartozott külföldi tagjaink közé s különösen mint a római kongresszus előkészítő bizottságának főtitkára tett bizonyosságot őszinte rokonérzéséről. A folyó év elején halt meg *Neefe* Móríc kültagunk, a boroszlói városi statisztikai hivatal köztisztviselőben álló tudós volt igazgatója. S az elhunytak sorából kell megemlékezni *Sir A. Baines* kültagunkról, a kiváló demografusról, az angol királyi statisztikai társaság volt elnökéről, ki a magyar tudományos statisztikai tevékenységnek elismerője, több ízben hathatós pártfogója volt.

Társaságunk működésének megerősödését, tekintélyének emelkedését jelzik a megüresedett tagsági helyekre beérkezett nagyszámú ajánlások. A Társaság egyrészt a taglétszám korlátozásával biztosítani óhajtja zártkörű tudományos jellegét, másrészt azonban oda törekszik, hogy körében a statisztika minden ágának érdemes művelői lehetőleg helyt foglalhassanak. A harmadik rendes évi közgyűlésen kifejezésre jutott az a kívánság, hogy a felvételek lehetőleg kiterjesztessenek. Az elnökség azért 1925. évi június hó 20-ára rendkívüli közgyűlést hívott egybe,

melyen négy új tag beválasztásával egészített ki tagjaink névsora. Megválasztattak *Barabás* Endre, *Illyefalvy* Lajos, *Perényi* Zsigmond báró és *Scholtz* Kornél urak. Egyben elhatározta ez a közgyűlés, hogy a rendes tagok létszámát 85-ről 90-re emeli fel azzal, hogy az üresedésben levő helyek betöltése iránt a következő évi rendes közgyűlés fog dönteni.

A Társaságot anyagi hozzájárulásokkal támogató pártoló és alapító tagok száma a gazdasági krízis hatása alatt alig gyarapodott. Annál nagyobb örömmel kell azért megemlékeznünk régi alapító tagjaink nagylelkű készségéről, hogy felkérésünknek eleget téve, vállalt kötelezettségükön felül önkéntes adakozásokkal egészítették ki alapítói tagdíjaikat. Alapító tagjaink száma az év végével 93-ra, pártoló tagjaink száma pedig 161-re emelkedett.

Társaságunk tudományos munkásságának gerincét a *felolvasó* ülések képezik. Jóllehet, működésének három éve folyamán valamennyi tag székfoglaló előadása természetszerűleg még nem volt lebonyolítható, a folyó évben is teljes megleléssel tekinthetünk vissza előadássorozatunkra. *Kováts* Ferenc: Statisztika és történet, *Balogh* Andor: Cselédkérdés, *Dobrovits* Sándor: A nemzetközi statisztika problémái, *Andor* Endre: Hatósági küzdelem a munkanélküliség ellen, *Kenedy* Géza: Háborús népesedési problémák, *Kádas* Károly: Az újjászervezett külkereskedelmi statisztikai adatgyűjtés első esztendeje, *Györffy* István: A hajdúk etnikuma, *Papp* Antal: Erdély mint gazdasági terület, *Schneller* Károly: A születési arány újabb alakulása, *Bernát* István: Elválók és öngyilkosok, *Szigeti* Gyula: A tőkék sorsa címen tartott előadással foglalt széket. Ezenkívül *Dobrovits* Sándor a Népszövetség és a Nemzetközi Statisztikai Intézet viszonyáról tartott előadást. Az előadásokhoz fűződő viták közül következményei révén is kiemelkedik *Bernát* Istvánnak „Az elválók és öngyilkosok”-ról felolvasott tanulmányához kapcsolódott élénk eszmecsere, melynek eredményeképpen a Társaság elhatározta, hogy jövő munkájában ez égető társadalmi problémát egy széleskörű ankét keretében óhajtja minden oldalról megvilágítani. A Társaság *Revue*-je az 1925. évben is 4 számmal jelenik meg. A 4. szám részben költségvetési nehézségek miatt, e napokban hagyja el a sajtót. A mult évi ünnepi ülésen elhangzott előadásokon kívül *Laky* Dezső, *Neumann* Károly, *Goldziher* Károly, *Konkoly-Thege* Gyula és *Dobrovits* Sándor tollából jelentek meg tanulmányok.

Ez évben indította meg a Társaság külön kiadványainak magyarnyelvű sorozatát. Az I. számban *Laky* Dezső alelnökünk méltatja behatóan *Buday* László életét és munkásságát. A II. szám, mely *Bernát* Istvánnak az elválások és az öngyilkosságokról tartott székfoglalóját fogja tartalmazni, most készül sajtó alá s mintegy bevezetője lesz az imént említett ankétnak.

A jelentést a közgyűlés tudomásul vette s hasonlókép a számvizsgáló bizottságnak előterjesztését is, melynek a felmentvényt megadta.

Ezután a *Némethy Károly* korelnök elnökle mellett megejtett tisztújítás eredményeként újból megválasztottak a következők:

Elnök: *Thirring Gusztáv*,

alelnök: *Laky Dezső*,

titkár: *Dobrovits Sándor*,

másodtitkár: *Elekes Dezső*.

Választmányi tagok: *Gerevich Zoltán* és *Szabóky Alajos*.

A számvizsgáló bizottság tagjai: *Ajtay József*, *Bánlaky Adorján*, *Dálnoki Kovács Jenő*.

Az elnöki széket újból elfoglaló *Thirring Gusztáv* meleg szavakkal köszönte meg maga és a tisztikar nevében az újból egyhangúlag megnyilvánult bizalmat.

A beérkezett tagajánlások szavazás alá bocsátatván, az alapszabályszerű $\frac{2}{3}$ -ad többséggel a Társaság rendes tagjaivá választottak:

Bodor Antal, a Faluszövetség igazgatója,

Fodor Ferenc, egyetemi magántanár,

Jordán Károly, egyetemi magántanár,

Korányi Sándor báró, egyetemi ny. r. tanár,

Péteri Ödön, keresk. miniszteri h. államtitkár.

Az elnök javaslatára a közgyűlés kimondta, hogy rendes tagjainak létszámát 95-re emeli s a megejtett választások után ily módon üresedésben levő 7 tagsági helyet a következő közgyűlésen tölti be.

Végül az elnök köszönetét fejezván ki a Magyar Nemzeti Múzeumnak s a Központi Statisztikai Hivatalnak támogatásáért, az ülést bezárta.

Szegedi ünnepi ülés.

A Magyar Statisztikai Társaság június hó 12-én Szegeden a Városháza közgyűlési termében tartotta meg IV. ünnepi ülését.

A Társaságnak régi terve volt, hogy időnkint a fővároson kívül egy-egy vidéki egyetemi városban tartsa meg ünnepi ülését. A Társaság alelnöke, *Laky Dezső* dr. egyetemi tanár a szegedi egyetem kötelékébe tartozván, ő vállalta annak megszervezését, hogy az idén első ízben Szegeden tartassék meg

a Társaság ünnepi ülése és hogy a Társaság első vidéki szereplése fényes sikerű s külsőségeiben is a hazai statisztika egyik legszebb ünnepe volt, abban nagy érdeme van *Laky Dezső* fáradhatatlan munkásságának. A kormány és egyéb hatóságok, társadalmi és tudományos egyesületek az ülésen nagy számban képviseltették magukat s Szeged város vezetősége és közönsége is páratlan megértéssel és érdeklődéssel fogadta a statisztika népszerűsítését is célzó akciót. A Társaság vándorülése iránt mutatkozó érdeklődést fokozta, hogy annak programjához kapcsolódóan, június hó 13-án avattatott a Társaság két r. tagja, *Némethy Károly* és *Kovács Alajos* a szegedi Ferenc József tudományegyetem által az államtudományok honoris causa doktorává.

Az esti 7 órára kitűzött ünnepi ülést igen szépszámu közönség jelenlétében nyitotta meg *Thirring Gusztáv*, a Társaság elnöke. Megnyitó beszédét itt közöljük:

„A Magyar Statisztikai Társaság háromévi fennállás után Szegeden tartja első vidéki ünnepi ülését. A három év, melynek túlnyomó része nagynevű első elnökünk, néhai Buday László kitűnő vezetéséhez fűződik, a konszolidálás kora volt. Az ifjú Társaság, mely 1923 május 23-án alakult meg, a láng-lelkű Buday László vezetése mellett csakhamar megizmosodott és tudományos életünk elsőrendű tényezőjévé fejlődött. A Társaságnak 16 alapítója mellé fokozatosan felvett újabb tagok tevékeny közreműködésével a Társaság tudományos munkásságának köre mindjobban tágult s amint munkásságát kiterjesztette, a Társaság megalapítói is örvendetes meglepetéssel látták, mily nagy azon szakférfiak száma, kik a statisztika egész mezejének vagy egyik-másik ágazatának művelésével beleilleszkedhetnek ama széleskörű munkaprogramba, melyet alapszabályaink Társaságunk céljául kitűznek. Így növekedett tagjaink száma a tudomány, a közigazgatás, a gazdasági élet és a közművelődés terén működő kiváló szakemberek, tudósok, államférfiak s közigazdák köréből oly érdemes, ma már 91 főre rúgó gárdává, mely önönmagában hordja annak garanciáját, hogy Társaságunk a maga elé tűzött nagyfontosságú céljait elérni leendő képes.

Mert Társaságunk céljai sokkal fontosabbak, sokkal általánosabb érdekűek és messzebb horderejűek, mint aminőknek azokat a nagyközönség általában képzelni szokta. Közvéleményünk e tekintetben s általában a statisztika szerepe és jelentősége tekintetében még mindig tájékozatlan és elfogult. A statisztikában a közvélemény még ma is nagyrészt csak érdekes számokat lát, melyek a bizonyos irányban megnyilvánuló kíváncsiságot kielégíthetik, melyekre a közigazgatásnak is gyakran van szüksége, de amelyeknek nagyobb jelentőségük azért nincs. Bár a

statisztikai munka értékelése — statisztikai hivatalaink közismert kitűnő munkássága folytán — az utóbbi időben lényegesen javult, még mindig messze vagyunk attól, hogy ez a munkásság az őt megillető módon elismertessék és attól, hogy az a meggyőződés, hogy a statisztika a közállapotok megismerésének s ennek folytán minden reformtörekvésnek alapja és előfeltétele, az egész nemzetet s különösen azokat, kik a nemzet és az ország sorsát intézni hivatottak, áthassa és magának megnyerje. Ezt a feladatot statisztikai hivatalaink, bármily kitűnő legyen is munkásságuk, egymagukban nem oldhatják meg, mert azok a hivatalos formák, melyekben nagybecsű kiadványaik — az ország tüzetes ismeretének szinte kimeríthetetlen kincsesbányái — megjelennek, a dolog természeténél fogva nem lehetnek alkalmasak arra, hogy e munkákat a nemzet közkincsévé tegyék. Szükséges tehát, sőt nélkülözhetetlen, hogy a statisztikai hivatalok mellett oly szervek álljanak fenn, melyek a hivatalok adatgyűjtéseinek egyrészt tüzetesebb tudományos feldolgozását, másrészt a közönséggel való népszerűbb megismertetését tűzzék ki céljukul. Ez a munka mindenütt a statisztikai társaságokra hárul s hazánkban ez a munka a Magyar Statisztikai Társaságra vár. Alapszabályaink ezt a feladatot akként írják körül, hogy „a társaság célja a statisztika művelése és az idevágó ismeretek terjesztése, különösen a magyar közállapotok statisztikai úton való feltárásának, tanulmányozásának és úgy az országban, mint a külföldön való ismertetésének előmozdítása”.

Ennek a célnak a szolgálatában áll Társaságunk, amely minden erejét arra fordítja, hogy ezt a célt a lehető legintenzívebben szolgálhassa. Felolvasó üléseinek keretében elhangzott előadások hosszú sorozata szolgálta a statisztika művelését, a statisztika elméleti problémáinak és gyakorlati kérdéseinek fejtegetésével, az e téren elért újabb eredmények bemutatásával, sőt új irányelvek felállításával, új célkitűzésekkel. Ezekben a munkálatokban a statisztikai tudomány mint olyan, a statisztika elmélete és technikája nyert továbbfejlesztést, ezek a statisztika részére abszolút tudományos nyereséget jelentenek, ezeknek közzététele hazánkban a statisztikai tudás terjedését, a statisztikai műveltség fokozódását jelenti. Ez a munka majdnem kizárólag a Magyar Statisztikai Társaságra, mint a statisztikai tudománynak hazánkban legmagasabb fórumára hárul s tőle, mint a statisztika legkiválóbb művelőinek grémiumától kell e munka teljesítését várnunk. Nem ily kizárólagos a Társaság működési kötelezettsége a magyar közállapotok ismertetése tekintetében; itt a Társaság csak segítőtársa lehet a statisztikai hivataloknak, melyeknek egész működése közállapotaink megismertetésére irányul. Itt Társaságunknak az a feladata, hogy ezen ismertetésből oly részleteket ragadjon ki, melyekre a statisztikai hivatal, amely

mindig az általános országos szempontokat kénytelen kidomborítani, behatóbban nem térhet ki, avagy amelyek aktualitásuknál fogva nem várhatják be az előre megszabott program által munkájában megkötött hivatal közléseit. Emellett a Társaság a hivatallal szemben abban az előnyös helyzetben van, hogy mint teljesen független társadalmi szerv, melyet sem kormány, sem más hatóság nem befolyásolhat, szavát mindig teljes nyíltsággal és határozottsággal emelheti fel bármely kérdésben és bármikor, tehát olyankor is, amidőn a hivatalos statisztika talán némileg feszélyezve volna.

A Magyar Statisztikai Társaságnak ez a függetlensége, megnyilatkozásainak ez a korlátlansága különösen a külfölddel szemben adja meg legfőbb jelentőségét és súlyát. A Társaság franciayelvű folyóiratában, a *Revue de la Société Hongroise de Statistique*-ben leplezetlenül tárhatja fel hazánk sanyarú közállapotainak képét s — miként máris örömmel állapíthatjuk meg — folyóiratának közlései már eddig is eredményesen tájékoztatták a külföldet Magyarország igaza felől s lényegeseu hozzájárultak egy igazságosabb s kedvezőbb közhangulat és megítélés kialakulásához.

Ily irányú működésünk hatása tehát messze túlmegegy statisztikai szakmunkásságunk szűk keretein s Társaságunkat oly hazafias célok harcosává teszi, melyeket mindenkinek támogatnia kell.

Ennek a munkásságunknak erőteljes támogatását kívánja célozni Társaságunk legújabb alkotása, a Magyar Statisztikai Társaság Államtudományi Intézete, egy a Társaság kebelében szervezett állandó tudományos szerv, amelynek célja egyrészt összegyűjteni mindazt a tudományos anyagot, amely hivatva van arra, hogy igazunk bizonyítására s az ellenünk emelt vádak megcáfolására alkalmas tudományos vérteteket nyujtsa nekünk, másrészt pedig célja összehordani mindazt a tömérdek anyagot, mely a hazánkban és a külföldön élő magyarság életviszonyainak tüzetes vizsgálatára alkalmas. Mi ezen Intézet munkásságával nyíltan, a tudomány fegyvereivel, a statisztika megdönthetetlen argumentumaival akarunk sikra szállani a magyarság érdekeiért, s a megdönthetetlen igazság nyílt és nemes fegyvereivel akarunk küzdeni az ellenünk indított rágalmazási hadjárat ellen.

Amidőn most először lépünk a vidék nyilvánossága elé s az Alföld metropolisában, nagy egyetemi városában lobogtatjuk a zászlónkat, tesszük ezt azért, hogy itt az ország szívében, a magyarságlakta vidék központjában hívjuk fel nemzetünk figyelmét arra a munkásságra, melyet végzünk s arra a magas nemzeti célra, melynek szolgálatában állunk. Megcsontított hazánk, megnyomorított népünk jövője attól függ, tudunk-e kellőleg felkészülni arra a napra, amikor majd az igazság diadalrajutásának hajnalhasadása egy új, egy boldogabb jövővel kecsegtet.

Ez a nagy nap nem fog magától eljönni; ezt a nagy napot közös egyetértésből fakadó erős akarattal, szivós munkával, akadályoktól vissza nem rettenő bátorsággal, az igazság diadalába vetett megingathatatlan hitünkkel és meggyőződéssel kell előkészítenünk. Ebből a munkából a Magyar Statisztikai Társaságnak is ki kell vennie a maga részét. S amidőn ma a szőke Tisza partjain emeljük fel szavunkat, tesszük azt azzal a célzattal, de abban a határozott reményben is, hogy a Magyar Statisztikai Társaság munkássága a nagy magyar Alföld metropolisában is rokonszenvvel fog találkozni, s hogy e nemes város és vármegye népe is támogatni fogja a Magyar Statisztikai Társaságot abban a hazafias munkásságában, melynek végcélja Magyarország feltámadásának előkészítése.

Ezzel a Magyar Statisztikai Társaság ünnepi ülését megnyitom.

Ezután *Thirring* elnök a Társaság nevében üdvözölte *Némethy* Károlyt és *Kovács* Alajost, honoris causa doktorrá avatásuk alkalmából. Bejelentette, hogy az ünnepi ülésre a következő hatóságok és egyéb intézmények küldték ki képviselőjüket: Miniszterelnökség, Belügyminisztérium, Földművelésügyi Minisztérium, Kereskedelemügyi Minisztérium, Külügyminisztérium, Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, Csongrád vármegye, Csanád-Arad-Torontál közíg. egyelőre egyesített vármegyék, Szeged sz. kir. város, M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Szék. Föv. Statisztikai Hivatal, Orsz. Közművelődési Tanács, Mezőhegyesi Ménesbirtok, Szegedi Ferenc József Tudományegyetem, Magyar Tudományos Akadémia, Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Külügyi Társaság, Népies Irodalmi Társaság, Dugonits-Társaság, Mikes Irodalmi Társaság, Szegedi Egyetem Barátainak Egyesülete, Stephania, Egyesült Keresztény Nemzeti Lig, Magyar Kultúrliga, Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete, Magyar Mérnök- és Építészegylet, OMKE, stb.

Jancsó Benedek, a Társaság r. tagja, „A statisztika mint a nemzeti védelem eszköze” címen tartotta meg, a hallgatóság lelkes és hosszantartó tetszésnyilvánításától kísérvé, előadását. Az előadásról, amint terünk engedi, a Szemlében részletesebb ismertetést fogunk adni.

Ezután *Pogány Frigyes* dr. h. államtitkár, olvasta fel „A magyar népoktatásügyi politika irányelvei s csonka hazánk elemi népoktatásának fejlődése a kiegyezés óta” című székfoglaló értekezésének egyes részeit.

A régmúlt időkől napjainkig taglalta azokat a főirányelveket, amelyek az elemi oktatás meg-

szervezésében, reformjaiban és fejlesztése terén időről-időre érvényesültek: így a korábbi „ecclesiasticum” elvének rovására, a „politicum” elvének térhódítását, majd a kettőnek összeegyeztetését, az iskolafenntartói jog alakulását, a tankötelezettség változatait s ezzel kapcsolatban a tanszabadság formáját stb., közben-közben, a vonatkozó törvények rendelkezéseinek, a törvényalkotók és a nevesebb parlamenti hozzászólók kijelentéseinek idézésével és statisztikai adatokkal világítván meg az uralkodó felfogásokat és azok hatását. Értekezése végén pedig érdekes képét adta a csonka-ország elemi népoktatásának, szólván úgy a belterületek, mint a puszták, telepek és tanya-vidékek kulturális viszonyairól, a vallás- és közoktatásügyi miniszternek folyamatban levő iskolafejlesztési akciójáról s annak várható eredményeiről.

Pogány előadását a közönség zajos tetszéssel fogadta.

Az ünnepi ülés az elnöknek Szeged városhoz intézett köszönő szavaival zárult.

Az ülést Szeged sz. kir. városnak a Társaság tiszteletére adott bankettje követte, amelyen *Aigner* Károly főispán a kormányzóra, *Somogyi* Szilveszter szegedi polgármester a Magyar Statisztikai Társaságra, *Thirring* Gusztáv Szeged sz. kir. városra és vezetésére, *Laky* Dezső a kormány képviselőire, *Tormay* Béla a kultúrintézmények képviselőire, *Kovács* Ferenc a hölgyvendégekre, *Csengery* János Jancsó Benedekre, *Konkoly-Thege* Gyula a szegedi egyetem tanári karára, *Riesz* Frigyes a honoris causa doktorokra, *Menyhárt* Gáspár a Statisztikai Társaság tagjaira, *Pogány* Frigyes *Kovács* Alajosra mondott pohárköszöntőt. A Társaság a Kormányzó Úr Ő Főméltóságát hódoló táviratban üdvözölte.

Másnap 13-án a Társaság elnöksége a város főispánjánál és polgármesterénél tisztegett, a Társaság tagjai és a vendégek pedig a város nevezetességeit tekintették meg.

Némethy Károly és Kovács Alajos honoris causa doktorrá avatása.

13-án déli 12 órakor ünnepies keretek közt történt a Ferenc József tudományegyetem aulájában *Némethy* Károlynak és *Kovács* Alajosnak az államtudományok honoris causa doktorává avatása.

Riesz Frigyes rektor magnificus megnyitó beszéde után *Laky* Dezső, a jog- és államtudományi kar dékánja ismertette *Némethy* Károly szinte példa nélkül álló tevékenységét a magyar közigazgatási jog rendszerének kialakítása körül s *Kovács* Alajos érdemeit, melyeket közel 30 éves közéleti és tudományos munkásságával s különösen a demográfia terén szerzett.

A dékán jelentése után a díszdoktorok le-
tették a fogadalmat, mire a tanács a szoká-
sos külsőségek között őket tiszteletbeli állam-
tudományi doktorokká avatta.

Ezután *Némethy Károly* köszönte meg
mély hatást keltő szavakkal a legmagasabb tu-
dományos kitüntetést jelentő diplomát.

Kovács Alajos a következő beszédben
mondott köszönetet kitüntetéséért:

„Mélységes hálával, szívem meghatódott érzésével
mondok köszönetet a Ferenc József Tudomány Egye-
tem tekintetes Tanácsának, s különösen jog- és
államtudományi karának azért a végtelen nagy meg-
tiszteltetésért, amelyben tiszteletbeli doktorrá való
megválasztással részesíteni kegyes volt. Én ebben
a megtiszteltetésben nemcsak a magam szerény
munkásságának megbecsülését látom, hanem annak
a tudománynak a megbecsülését és felmagasztalását is,
amely tudományágban eddig működtem s amelyben
Isten segítségével még működni szándékozom.

A statisztika sokáig mostohagyermek volt a
tudományok családjában, sokáig tartott, míg ki tudta
magának vívni az egyenjogúságot a tudományok
között. Igaz, hogy eleinte maga is csak amolyan
fegyverhordozója volt a többi tudományágoknak, de
a fegyverhordozó idővel önállósult s nélkülözhetetlen
bajtársrá vált abban a vértelen küzdelemben, amelyet
a tudás és műveltség folytat a tudatlansággal és a
műveletlenséggel.

Az állami és társadalmi élet primitív fokán nem
is fejlődhetett ki a statisztika tudománya, mely
éppen a bonyolult jelenségeket igyekszik megvilágítani,
de abban a mértékben, amint az állami, társadalmi
és gazdasági élet viszonyai többoldalúak és bonyo-
lultabbak lettek, fejlődik és ezzel fokozatosan nyer
jelentőségben a statisztika tudománya s ma már
nincs művelt ember, aki azt állítaná, hogy statisztika
nélkül országot kormányozni, a társadalmi élet vissza-
ságait orvosolni s a gazdasági élet szövevényeibe
belátni s azokon eligazodni lehetne. Nincs hatásosabb
és meggyőzőbb fegyver valamely igazság bizonyítá-
sára, vagy téves állítás megcáfolására, mint a statisz-
tika, ha olyan ember kezébe kerül, aki bánni tud
vele. Szellemesen és színesen fejezte ki ezt boldo-
gult Buday László: „A hangzatos, szép szólamoknak
többnyire ijedten kell összerezennüök, ha a láthatá-
ron a statisztika számsorokkal sújtásos táblázatos
egyenruhája megjelenik“.

Ennek az igaz és döntőszerepű tudománynak
voltam és vagyok szerény munkása s ha valami kis
érdemem van ezen a téren, amit a Tudományegyetem
jog- és államtudományi kara elismerni óhajt a mai
megtiszteltetéssel, úgy én azt elsősorban abban
látom, hogy igyekeztem ebbe a száraznak mondott
nemzetközi tudományba nemzeti tartalmat vinni s ezt
a tudományt a nemzeti fejlődés szolgálatába állítani.

A statisztika számain keresztül vizsgáltam és figyel-
tem nemzetem erőinek kibontakozását s féltő gond-
dal kísértem minden megnyilvánulást, amely magyar
nemzetem és fajom erősödését jelezte. Virágzó Nagy-
Magyarország idején a statisztika számai által indo-
kolt optimizmussal hirdettem, hogy a nyelvileg is
egységes nemzeti állam kialakulása csak idő kérdése.
A magyarság centrális elhelyezkedése, a természe-
tes szaporodás alakulása, a belső vándorlások iránya,
a kivándorlási mozgalom, a városok, bánya és ipar-
telepek fejlődése, sőt magának a magyarságnak foglal-
kozási és szociális megoszlása mind egyenkint és
együttesen hozzájárult ahhoz, hogy az ország népes-
sége szinte természetes úton fokozatosan és követ-
kezetesen mindig magyarabbá és magyarabbá váljék.

Ha a sors még csak 50–60 nyugalmas esztendőt
adott volna az országnak, a nemzet egységesülési
folyamata annyira haladt volna előre, hogy azon
a poklok kapui sem vehettek volna erőt. De a sors
másképp határozott. Akaratunk és kedvünk ellenére
belesodródtunk a világháború vérzivatarába s a háború
elvesztése nemcsak ezt a kecsegtető, reményteljes
fejlődést akasztotta meg, de ezeréves hazánk feldara-
bolására vezetett.

Az összeomlás után, amikor még azt hittük,
hogy a kérlelhetetlen ellenséget a számok igazságá-
val meg lehet győzni, magam is szinte éjt nappallá
téve dolgoztam azon, hogy a békekonferenciának
bebizonyítsuk, milyen égbekiáltó igazságtalanság en-
nek a Kárpátok-övezte területnek, amelyet az Úristen
is *egy országnak* teremtet, hiú eszmék és vértelen
elméletek szerint való felosztása. Sajnos, a győzelem-
ittas elvakultság még csak figyelemre sem méltatta
munkánkat, mert megcáfolni nem tudta volna igaz-
ságainkat s látatlanba mondta ki a szentenciát, amely
már előre meg volt fogalmazva. A béketárgyalások
anyagát tartalmazó vaskos kötetek, amelyek a szám-
adatoknak és statisztikai táblázatoknak egész sere-
gét foglalják magukban, örökké élő vádlói lesznek
annak a tudatlanságnak, mérhetetlen könnyelműség-
nek és elbizakodottságnak, amellyel elleneink orszá-
gunk felosztását elhatározták.

Csekély vigasztalásul és gyenge elégtételül szol-
gálhat, hogy azok a következmények, amelyeket éppen
a számok kérlelhetetlen logikája hoz magával s ame-
lyek bekövetkezését megjósoltuk, jórészt be is állottak
s a területünkől gazdagodott államok összetartozásá-
nak természetellenes volta mind nyilvánvalóbb. A
statisztika szerepe most újra előtérbe lép. Magam
hátralevő életem céljául tűztem ki, hogy minden, a
statisztika adataiban kifejezésre jutó tényt, mely az
általam hangoztatott és ma is vallott igazságot bizo-
nyítja, urbi et orbi fogok hirdetni és a tudományos
világ ítélőszéke elé bocsátani.

Ebben a kitűzött nagy elhatározásomban és
munkakedvemben erősít meg engem ez a mai nagy

kitüntetés, amelyért fogadja a nagytekintetű Egyetemi Tanács még egyszer mélységes hálám és köszönetem kifejezését.” *

Avatás után a szegedi egyetemnek a diszdoktorok tiszteletére rendezett bankettje következett, amelyen Riesz Frigyes, Laky Dezső, Némethy Ká-

roly, Kovács Alajos, Thirring Gusztáv, Göde Lajos, Ereky István, Altenburger Gyula, Tormay Béla és Csengery János mondtak pohárköszöntőt.

A Társaság délután a szegedi Kultúrpalotát, másnap, 14-én pedig a mezőhegyesi uradalmat tekintette meg.

Hírek. — Nouvelles.

Thirring Gusztáv dr. a székesfővárosi statisztikai hivatal igazgatói állásából nyugalomba vonult.

M. le Dr. Gustave Thirring, directeur de l'Office de statistique de la ville de Budapest, a pris sa retraite.

Résumé. Après 42 années de services publics dépassant la limite d'âge, M. Gustave Thirring, directeur de l'Office de statistique de la ville de Budapest, a pris sa retraite. Nous annonçons avec plaisir qu'en quittant le poste où il fut un digne successeur de Joseph Körösy, il n'a pas renoncé à cultiver activement la statistique

Outre l'Annuaire statistique des grandes villes qui lui fut confié par l'Institut International de Statistique, il a été chargé naguère, par la ville de Budapest, d'écrire un ouvrage de grande envergure sur le développement de la population de Budapest à partir du XVIIe siècle.

Parmi les nombreuses associations sociales qui comptent désormais encore plus sur l'activité de M. Gustave Thirring, est la Société Hongroise de Statistique laquelle, à sa dernière assemblée générale, l'a réélu président à l'unanimité.

L'éminent savant est plein encore d'énergie et d'ardeur au travail. Aussi avons-nous le sentiment qu'en rendant compte de sa retraite, nous avons dû parler plutôt de ses projets d'avenir que de son passé scientifique, connu d'ailleurs des milieux professionnels.

Nous donnons ci-dessous la liste des publications éditées, par l'Office de statistique de la ville de Budapest, sous la sous-direction (1894—1906) et la direction (1906—1926) de M. Thirring. Elles caractérisent mieux que tout, l'époque éclatante qui, dans l'activité de cet Office, se rattache au nom de M. Gustave Thirring.

Thirring Gusztáv távozása abból a pozíciójából, melyben méltó utódjaként Körösy Józsefnek, immár 42 éves — a törvényes szolgálati időt meghaladó — közszolgálati multatkinthetett vissza, nem jelenti távozását a statisztika aktív munkásai sorából.

A vérbe i statisztikusnak egy statisztikai hivatal vezetése egyrészt a kutatás számos

lehetőségét nyitja meg, de másrészt a feltáruló csábító munkamezőn tudományos munkára vágyó erőit az adminisztráció gondterhes feladataival köti le.

Thirring Gusztáv fáradhatatlan nagy munkaképessége maradandó becsű tudományos művekkel gazdagította a statisztikai irodalmat, bár hivatalának vezetése különösen a háború s az azt követő időkben a legterhebb feladatok elé állította. A statisztikai tudomány szempontjából örömmel állapíthatjuk meg azért, hogy nyugalombavonulása csupán a hivatalos adminisztráció munkálataitól való függetlenítését jelenti s nem visszavonulását a tudományos irodalom munkatéréről.

A nagyvárosok statisztikai évkönyvének szerkesztési munkálatai, mely tevékenységében oly nagy elismerést szerzett hazájának s különösen az őt törekvéseiben megértően támogató magyar fővárosnak, tovább folynak kiváló vezetése mellett. A főváros azonkívül — mint értesülünk — egy már programjában is úttörő jelentőségű mű megírásával biztat meg statisztikai hivatalának távozó igazgatóját. Budapest népességének fejlődését a XVII. század óta ismerteti majd e munka. A nagy koncepciójú vállalkozás méltó dicsőségére szolgál fővárosunk magas kultúrájának. Megírására hosszú évtizedes tudományos búvárkodása, a főváros népesedési viszonyainak mélyreható ismerete egyedülállóan predesztinálja Thirring Gusztávot.

A számos társadalmi egyesület között, mely Thirring Gusztáv munkaerejére immár fokozottabb mértékben igényt tart, áll a Magyar Statisztikai Társaság, amely legutóbbi közgyűlésén őt újból egyhangú lelkesedéssel elnökévé választotta.

De nem kevésbé jelentősek azok, a hivatalos állásváltozással szintén meg nem szűnő, külföldi társadalmi kapcsolatok sem, melyek Thirring Gusztávot, a Nemzetközi Statisztikai Intézet tevékeny régi tagját s előadóját, a nemzetközi statisztika kiváló művelőjét a kül-

földhöz fűzik s melyek munkásságának a jövőben is az ország határain tulmenően kölönös súlyt kölcsönöznek.

Valóban, megemlékezve Thirring Gusztávnak a fővárosi statisztikai hivataltól való távozásáról, úgy véltük, inkább a munkaerőben és kedvben ma is fiatal kiváló tudósunk jövő terveiről kellett szólnunk, mintsem szakkörökben amúgy is ismert nagy tudományos múltjáról.

Csupán a távozása által leginkább érintett fővárosi statisztikai hivatalnak aligazgatói (1894—1906), illetve igazgatói (1906—1926) vezetése alatt elért eredményeit óhajtjuk azért alább összefoglalni. Ez eredmények minden szónál jobban jellemzik a hivatal munkásságának azt a fényes korát, mely Thirring Gusztáv nevéhez fűződik.

A m. kir. központi statisztikai hivatalt a legszorosabb kollégális viszony kapcsolja a fővárosi statisztikai hivatalhoz, melynek kimélyülése elsősorban Thirring Gusztáv kiváló egyéniségének és mély szaktudásának köszönhető s amely a legsikeresebb együttműködést tette mindenkor lehetővé.

Budapest székesfőváros statisztikai hivatalának kiadványai 1894 óta.

Publications de l'Office de statistique de la ville de Budapest depuis 1894.

a) Közlemények:

Budapest székesfőváros statisztikai közleményei 27—53. kötet: 27. Népösszeírás 1896. nov. 15. — 28. Építkezés 1885—1895. — 29. Részvénytársulatok I—II. 1874—1898. — 30. Közoktatás. 1889/90—1894/5. — 31. Halandóság 1891—1895. — 32. Építkezés 1896—1900. — 33. Népszámlálás I—II. 1901. jan. 1. — 34. Közoktatás 1894/5—1896/900. — 35. Halandóság 1896—1900. — 36. Halandóság 1901—1905. — 37. Szegényügy 1900—1902. — 38. Közoktatás 1900/1—1904/5. — 39. Közoktatás 1905/6 (1828—1907). — 40. Halandóság 1906. — 41. Részvénytársaságok 1906 [(1873—1906). — 42. Népmozgalom 1906/7 (1874—1907). — 43. Népszámlálás 1906. — 44. Halandóság 1907. — 45. Részvénytársaságok 1907 (1873—1907). — 46. Közoktatás 1906/7. — 47. Részvénytársaságok 1908 (1873—1908). — 48. Közoktatás 1907/8. — 49. Járványos betegségek 1874—1913. — 50. Részvénytársaságok 1909 (1873—1909). — 51. Halandóság 1908—13. — 52. Népszámlálás 1920 dec. 31. — 53. Budapest félszázados fejlődése 1873—1923.

b) Időszaki kiadványok:

Budapest székesfőváros statisztikai évkönyve I—XIII. — Budapest székesfőváros statisztikai zsebkönyve I—XIII. — Budapest székesfőváros statisztikai

havi füzetek XXII—LIV. — Budapest székesfőváros statisztikai heti kimutatásai XXII—LIV.

c) A hivatal közreműködésével szerkesztett vagy kiadott munkák:

Városi Szemle I—XI. évfolyam. — A magyar városok statisztikai évkönyve I. évfolyam. 1912. — Európai nagyvárosok statisztikai évkönyve I. évfolyam I. rész (kézirat gyanánt). 1913.

*

Le chef provisoire de l'Office de statistique de la ville de Budapest. M. le Dr. Louis I. d'Illyefalvi, sous-directeur de l'Office de statistique de la ville de Budapest, a été chargé, par le maire en chef de Budapest, de diriger cet Office.

A székesfővárosi statisztikai hivatal új vezetője. Budapest főpolgármestere, a székesfővárosi statisztikai hivatal vezetésével *Illyefalvi I. Lajos dr.-t*, a hivatal ezidőszerinti aligazgatóját bízta meg.

Külföldi hírek. *Sir Knibbs G.*, az ausztráliai „Institute of Science and Industry“ igazgatója, aki korábban egyideig az ausztráliai statisztikai hivatalnak is igazgatója volt, állásából 1926 február 16-án megvált.

Az U. R. S. S. központi végrehajtó-bizottsága 1926 márciusában *Obolensky-Ossinskyt* nevezte ki Szovjet-Oroszország központi statisztikai hivatalának elnökévé.

Coblentz város újonnan szervezett statisztikai hivatalának első igazgatója *Wohler dr.* lett.

Knapp Frigyes † (1842—1926). A német tudományos világ egyik neszтора, a nemrég elhunyt Mayrrel csaknem egyidős *Knapp Frigyes*, 1926 február 20-án meghalt. Knapp kiváló közgazdaságtudományi munkásságán kívül becses irodalmi tevékenységet fejtett ki a statisztika terén is.

Ergang Károly †. 1925 nyarán váratlanul elhunyt *Ergang Károly*, 1913-ig a königsbergi, majd haláláig a boroszlói városi statisztikai hivatal igazgatója. Ergang nemcsak kiváló statisztikus volt, hanem a közigazgatás terén kifejtett működésével is nagy érdemeket szerzett.

Van der Borgh Richárd † (1861—1926). 1926 április 18-án hunyt el *van der Borgh Richárd* német nemzetgazda és statisztikus. 1892-től az aacheni főiskolán működött, 1900-ban a birodalmi belügyi hivatalba lépett át, 1904-ben pedig a berlini császári statisztikai hivatal elnökévé neveztetett ki. Állásából 1912-ben vált meg és a birodalmi földbirtokosok szövetségének igazgatói székét foglalta el. Van der Borgh, aki számos statisztikai és főleg nemzetgazdasági értekezésnek és műnek volt a szerzője, a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1905 óta tartozott tagjai közé és számos nemzetközi kongresszuson tevékeny részt vett. Halálával a Magyar Statisztikai Társaság 1924-ben megválasztott tiszteletbeli tagját gyászolja.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája. — Tableau économique de la Hongrie.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti adatok ¹⁾ <i>Données d'avant- guerre¹⁾</i>	1925	1926		
				március <i>mars</i>	április <i>avril</i>	május <i>mai</i>
1. Népmozgalom. — Mouvement de la population.		1909—1912. évi átlag <i>moyenne de 1909—1912.</i>				
Házasságkötések — <i>Mariages</i>	száma <i>nombre</i>	68.000	72.986	3.619	5.610	—
1000 lél. jut — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	9.1	8.8	5.1	8.2	—
Élve szülöttek — <i>Nés-vivants</i>	"	263.000	230.061	19.995	18.925	—
1000 lél. jut — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	35.2	27.7	28.1	27.6	—
Halálozás — <i>Décès</i>	"	174.000	140.351	12.992	12.554	—
1000 lél. jut — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	23.3	16.9	18.3	18.3	—
Egy éven aluli elhaltak — <i>Décédés au-dessous d'un an</i>	"	55.000	33.534	3.259	3.190	—
100 élveszülöttre esik — <i>Proportion pour 100 nés-vivants</i>	"	20.9	16.7	16.3	16.9	—
Gümőkórban elhaltak — <i>Décès causés par la tuberculose</i>	"	27.000	19.977	2.270	2.325	—
1000 lél. esik — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	3.5	2.4	3.2	3.4	—
Szaporodás — <i>Accroissement</i>	"	89.000	89.710	7.003	6.371	—
1000 lél. jut — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	11.9	10.8	9.8	9.3	—
Kivándorolt — <i>Émigrés</i>	"	—	2.986	703	404	—
Visszavándorolt — <i>Rémigrés</i>	"	—	450	47	59	—
2. Munkapiac. — Marché du travail.						
Hatósági munkaközvetítők:						
<i>Offices publics de placement:</i>						
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>	száma <i>nombre</i>	—	66.982	4.581	5.342	6.381
Munkakeresők — <i>Demandes d'emploi</i>	"	—	156.489	13.229	12.769	13.131
100 munkahelyre esett munkakereső <i>Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi</i>	"	—	233.6	288	239	206
Munkaközvetítés — <i>Placements</i>	"	—	39.750	2.795	2.723	3.711
100 munkahelyre esett közvetítés — <i>Proportion des placements pour 100 offres d'emploi</i>	"	—	59.3	61.0	54.7	58.2
Munkanélk. száma. Nombr. des chômeurs:						
Keresztényszocialista szakszervezetek <i>Syndicats socialistes-chrétiens</i>		—	⁵⁾ 1.267	⁶⁾ 1.700	⁶⁾ 1.459	⁶⁾ 1.410
Szociáldemokrata szakszervezetek — <i>Syndicats socialistes-démocrates</i>		—	⁵⁾ 31.241	⁶⁾ 29.218	⁶⁾ 28.776	⁶⁾ 27.598
Együtt — <i>Ensemble</i>		—	⁵⁾ 32.508	⁶⁾ 30.918	⁶⁾ 30.235	⁶⁾ 29.008
Munkabérek²⁾ — Salaires:²⁾	órabér kor. <i>salaires à l'heure en cour.</i>					
Bádgos — <i>Ferblantiers</i>	"	—	9.320	9.222	8.321	9.750
Asztalos — <i>Menuisiers</i>	"	—	8.180	7.481	7.746	7.680
Szabó — <i>Tailleurs</i>	"	—	9.587	8.573	8.942	8.155
Közműves — <i>Maçons</i>	"	—	9.936	8.750	9.091	9.404
Napszámos — <i>Journaliers</i>	"	—	6.366	5.906	6.593	7.667
Gyári munkásnő — <i>Ouvrières de fabr.</i>	"	—	3.877	—	4.050	—
Napszámosnő — <i>Journalières</i>	"	—	5.514	5.247	5.582	5.193
3. Termelés. — Production.		1911/13. évi átl. <i>moyenne de 1911—1913</i>				
Búza — <i>Froment</i>	q	22,206.183	19,506.881	—	—	—
Rozs — <i>Seigle</i>	"	8,248.424	8,261.662	—	—	—
Árpa — <i>Orge</i>	"	7,869.244	5,536.820	—	—	—
Zab — <i>Avoine</i>	"	4,449.918	3,705.931	—	—	—
Tengeri — <i>Mais</i>	"	15,024.289	22,345.481	—	—	—
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	19,507.196	23,095.057	—	—	—
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	"	15,867.212	15,274.108	—	—	—
Bor (mustterm.) — <i>Vin (production de moût)</i>	hl	1,997.622	⁷⁾ 3,589.523	—	—	—
Kőszén ³⁾ — <i>Houille</i> ³⁾	q	8,060.857	7,054.555	699.571	639.327	—
Barnaszén ³⁾ — <i>Lignite</i> ³⁾	"	54,525.932	50,368.373	4,469.996	3,579.639	—
Szesz — <i>Alcool</i>	hl	—	⁴⁾ 278.665	36.584	22.311	—
Cukor (nyerscukorértékben) — <i>Sucre (en valeur de sucre brut)</i>	q	2,758.927	⁴⁾ 2,021.570	1.480	—	—

¹⁾ Az adatok Magyarország mai területére vonatkoznak. — Ces données se rapportent au territoire actuel de la Hongrie. —
²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts par les bureaux de placement de Budapest. Ces données ne se rapportent qu'à Budapest. — ³⁾ Az 1926. évi adatok a bruttó, a többiek a nettó termelésre vonatkoznak. — Les données de 1926 se rapportent à la production brute, et les autres, à la production nette. — ⁴⁾ A feltüntetett évvel végződő gazdasági év adatai. — Données de la campagne finissant avec l'année indiquée. — ⁵⁾ Átlag. — ⁶⁾ A hó utolsó napján megállapított adatok. — Données établies au dernier jour du mois.
⁷⁾ Az 1925 évre vonatkozó ideiglenes adat. — Donnée provisoire relative à 1925.

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti ad. <i>Données d'avant- guerre</i>	1925	1	2	6
				március <i>mars</i>	április <i>avril</i>	május <i>mai</i>
4. Pénz és hitel.¹⁾ — Monnaie et crédit.¹⁾		1913				
A korona zürichi árfolyama — <i>Cours de change de la cou- ronne à Zurich</i>	100K = sv. fr. 100 cour. = francs suiss. 1 sv. fr. = kor. 1 fr. suiss. = couronnes.	105.01	0.007255	0.00727	0.00724	0.00723
Postatakarékpénztári betétállá- dék — <i>Effectif de dépôts à la Caisse d'épargne postale .</i>	millió kor. <i>en millions de cour.</i>	—	1,331.328	1,100.054	1,159.114	1,152.119
13 legnagyobb pénzint. betétáll. — <i>Effectif de dépôts des 13 établ. de crédit les plus importants</i>	"	—	5,179.657	5,579.838	5,805.626	6,039.671
Magyar Nemzeti Bank — <i>Banque Nationale de Hongrie:</i>						
Érckészlet — <i>Encaisse métall. (arany, ezüst, devizák és valu- ták — or, argent, devises et monnaies)</i>	pengő <i>pengős</i>	—	267,242.447	239,429.821	242,390.846	239,996.977
Leszámitolt váltók, közraktári jegyek és értékpapírok — <i>Trai- tes, warrants et titres escomptés</i>	"	—	134,181.302	139,122.320	167,520.158	174,946.838
Jegyforg. — <i>Billets en circul.</i>	"	—	415,514.996	380,446.103	410,756.106	387,503.781
Kamatláb — <i>Taux en banque</i>	‰	—	7	7	7	7
Tőzsdeindex ²⁾ — <i>Indice de la Bourse²⁾</i>	száma <i>nombre</i>	100	10.2	9.4	10.0	9.2
Nagykereskedelmi indexszám — <i>Nombre-indice des prix de gros</i>	"	1	18.832	17.788	17.683	17.628
Megélhetési indexszám — <i>Nombre- indice du coût de la vie . .</i>	"	1	14.743	14.728	14.512	14.623
5. Külkereskedelmi forgalom Commerce extérieur.						
Behozatal — <i>Importations . .</i>	drb — <i>pièces</i>	—	752.098	85.326	75.252	—
Behozatal — <i>Importations . .</i>	q	—	44,756.933	3,783.633	3,353.977	—
	ezer ar. kor. <i>en milliers de couronn.-or</i>	—	739.680	70.541	61.882	—
Kivitel — <i>Exportations . . .</i>	drb — <i>pièces</i>	—	335.739	19.348	25.284	—
Kivitel — <i>Exportations . . .</i>	q	—	21,859.600	1,527.928	1,375.925	—
	ezer ar. kor. <i>en milliers de couronn.-or</i>	—	700.058	49.121	43.543	—

¹⁾ Év-, illetve hóvégi adatok. — Ces données se rapportent à la fin de l'année, respectivement à la fin du mois.

²⁾ Az 1913. évi részvényállományt érintő tőkeváltozások számbavételével. — En tenant compte des changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913.